

Promoting Civil Political Participation in a Democratic Way of Ban Dong Community, Suan Khuean Subdistrict, Mueang Phrae District, Phrae Province

Phramaha Norsai Rathanameti¹ and Sayan Innunjai²

Received: January 05, 2023

Revised: October 23, 2023

Accepted: October 25, 2023

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the promotion level of civil political participation in a democratic way; 2) to study the relationship between the Saraniyadhamma and the promotion of civil political participation in a democratic way; and 3) to study the problems, obstacles, and solutions to the problem of promoting civil political participation in a democratic way in Ban Dong community, Suan Khuen Subdistrict, Mueang Phrae District, Phrae Province. This research was a mixed-methods research. Quantitative research was conducted by distributing a questionnaire with a reliability value of .835 to a sample group of 300 people selected by stratified random sampling from 1,194 people aged 18 years and over living in Ban Dong community, Suan Khuen Subdistrict, Mueang Phrae District, Phrae Province. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation, and correlation coefficient. The qualitative research used

¹ Sangha in Phrae Province

² Mahachulalongkonrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: thekangzaaz757@gmail.com, Tel 095-7232811

in-depth interviews with 10 key informants using purposive sampling. And content analysis techniques were used along with context. The research results found that 1) the level of promotion of civil political participation in a democratic way in Ban Dong community, Suan Khuean Sub-district, Mueang Phrae District in all 4 aspects was at a high level overall ($\bar{X} = 3.23$, S.D. = 0.54); 2) the relationship between Saraniyadhamma and the promotion of political participation was at a moderately positive relationship ($r = .470^{**}$); and 3) the problems and obstacles were found that (1) lack of timely and comprehensive information disclosure of the community, (2) people lacked knowledge and understanding of their own roles and responsibilities, (3) local government officials have implemented community development and problem solving projects that did not meet the needs of the people, (4) local government officials did not have sufficient information to evaluate the project and lacked the knowledge to evaluate the project. The recommendations were (1) local government officials should provide opportunities for the public to analyze and distillate problems in every meeting, (2) local government officials should promptly and comprehensively inform information to the community, (3) local government officials should invite and motivate people to participate in community activities.

Keywords: Promotion of Participation, Political Participation, Democratic Way, Ban Dong Community

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนตามวิถีประชาธิปไตย ในชุมชนบ้านดง ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

พระมหาหน่อทราย รตนเมธี¹ และสายัณห์ อินันใจ²

Received: January 05, 2023

Revised: October 23, 2023

Accepted: October 25, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนตามวิถีประชาธิปไตย 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรมกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนตามวิถีประชาธิปไตย และ 3) ศึกษาปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหายุ่งเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนตามวิถีประชาธิปไตยในชุมชนบ้านดง ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณ โดยการแจกแบบสอบถามที่มีค่าความเชื่อมั่น .835 กับกลุ่มตัวอย่างที่ได้มาจากการสุ่มแบบชั้นภูมิ จำนวน 300 คน จากประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านดง ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน 1,194 คน สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 10 รูป/คน เลือกแบบเจาะจง และใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา ประกอบบริบท ผลการวิจัย พบว่า 1) กระบวนการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนตามวิถีประชาธิปไตยในชุมชนบ้านดง ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.23$, S.D. = 0.54) 2)

¹ คณะสงฆ์จังหวัดแพร่

² มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Corresponding author, e-mail: thekangzaaz757@gmail.com, Tel 095-7232811

ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสภานิติธรรมกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับปานกลาง ($r = .470^{**}$) และ 3) ปัญหาอุปสรรค พบว่า (1) ขาดการแจ้งข้อมูลข่าวสารของชุมชนอย่างทั่วถึง (2) ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง (3) ผู้ปกครองท้องถิ่นจัดทำโครงการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในชุมชน ไม่ตรงกับความต้องการของประชาชน (4) ผู้ปกครองท้องถิ่นไม่มีข้อมูลมอกพอในการประเมินผลโครงการและขาดความรู้ในการประเมินผลโครงการนั้น ๆ ข้อเสนอแนะพบว่า (1) ผู้ปกครองท้องถิ่นควรเปิดโอกาสให้ประชาชนร่วมวิเคราะห์ ถอดบทเรียนปัญหาในการประชุมทุกครั้ง (2) ผู้ปกครองท้องถิ่นควรแจ้งข้อมูลข่าวสารของชุมชนอย่างทั่วถึง (3) ผู้ปกครองท้องถิ่นควรเชิญชวนและสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเข้าไปร่วมในการทำกิจกรรมของชุมชนด้วยกัน

คำสำคัญ: การส่งเสริมการมีส่วนร่วม, การมีส่วนร่วมทางการเมือง, วิถีประชาธิปไตย, ชุมชนบ้านดง

บทนำ

การปกครองท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการพัฒนาก้าวหน้าทางการเมืองในระดับประชาธิปไตย ความเข้มแข็งของการปกครองจะเกิดขึ้นได้ต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยเฉพาะการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นอันเป็นพื้นฐานสำคัญในการที่จะทำให้ประชาชนเกิดการเรียนรู้ทางการเมืองโดยการมีส่วนร่วม ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ให้ความสำคัญกับหลักการกระจายอำนาจให้แก่ราชการส่วนท้องถิ่น โดยกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะ และกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน (ราชกิจจานุเบกษา, 2560)

การเมืองท้องถิ่นของชุมชนบางแห่งมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่าง ทั้งนี้เกิดจากปัจจัยสำคัญคือความเป็นชาติพันธุ์ (Ethnicity) และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (Ethnic Identity) ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ถือว่าเป็นประชากรหนึ่งในรัฐ ดังนั้นรัฐจึงจำเป็นต้องส่งเสริมให้เกิดคุณลักษณะของความเป็นประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม โดยส่งเสริมชุมชนมีการสร้างเกราะป้องกันชุมชนด้วยวิถีวัฒนธรรมชุมชนขึ้น ทำให้เกิดกระบวนการสร้างประชาธิปไตยในชุมชนที่สำคัญ กระบวนการดังกล่าวได้นำไปสู่แนวทางการพัฒนาการให้บริการสาธารณะระหว่างสมาชิกชุมชนด้วยกัน ซึ่งเป็นปรากฏการณ์หนึ่งสำหรับการสร้างความเป็นพลเมืองแบบประชาธิปไตยที่เหมาะสมกับชุมชนที่ใช้วิถีวัฒนธรรมชนเผ่า

พื้นเมืองในการพัฒนาตนเอง สำหรับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนตามวิถีประชาธิปไตยในชุมชนบ้านดง ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ที่มีความเป็นชาติพันธุ์มะปี่ (อัมปี่) (Ethnicity) และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ (Ethnic Identity) เป็นชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีวิถีชีวิตสะท้อนออกมาจากการปฏิบัติและวิถีชีวิตความเป็นอยู่บนความแปรเปลี่ยนของกระแสสังคม โดยการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนให้เป็นชุมชนประชาสังคม เน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนมากขึ้นและเชื่อมโยงวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของคนมะปี่ (อัมปี่) ซึ่งเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของท้องถิ่น

ชุมชนบ้านดง เป็นชุมชนที่มีประชากรกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก แต่การมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้นมักจะอยู่ที่กรรมการตัวแทนของหมู่บ้านเข้าไปมีส่วนร่วมการพัฒนาต่าง ๆ ของตำบลสวนเขื่อน โดยผ่านผู้นำชุมชน คือ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น สำหรับประชาชนในพื้นที่ยังขาดการมีส่วนร่วมจำนวนมาก สังเกตได้จากการมีส่วนร่วมของประชาชนในหมู่บ้านบ้านดงอยู่ในระดับที่ต่ำ จากการจัดประชุมประชาคมประจำเดือนในแต่ละเดือนซึ่งเป็นเวทีที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในหมู่บ้านได้นำเสนอปัญหา หรือข้อมูลในทุก ๆ ด้านของหมู่บ้าน การเข้าร่วมประชุมของประชากรในหมู่บ้านเฉลี่ยต่อครั้งแค่ 100-200 คน เมื่อเทียบสัดส่วนของประชากรในหมู่บ้านที่มีทั้งหมด 1,194 คน (ไม่ถึง 10%) ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่ที่ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการพัฒนา เกิดจากประชาชนส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตรและรับจ้าง ซึ่งมีฐานะปานกลาง ถึงยากจน เวลาส่วนใหญ่ในหนึ่งวันของประชาชนในหมู่บ้านบ้านดงทุ่มเทไปกับการทำมาหาเลี้ยงชีพ จนไม่ได้สนใจในเรื่องของการพัฒนาท้องถิ่น สนใจเพียงแต่เรื่องปากท้องของตัวเองและครอบครัว จึงขาดการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาทางการเมืองในระดับท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง และสาเหตุอีกประการ คือ โครงการบางโครงการที่ได้รับงบประมาณจากภาครัฐ ได้มีการดำเนินการทำไปแล้วขาดความต่อเนื่องในการทำโครงการ อีกประการหนึ่งคือ ประชาชนไม่มีความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความสำคัญในการพัฒนา และที่สำคัญในอดีตที่ผ่านมาผู้นำหมู่บ้านก็ไม่ได้ให้ความสำคัญเท่าที่ควร (ปัญจพร คำโย และคณะ, 2563) ซึ่งส่งผลให้การดำเนินการพัฒนาไม่สามารถตอบสนองความต้องการและแก้ไขปัญหาของประชาชนในท้องถิ่นได้ อีกทั้งเยาวชนคนรุ่นใหม่ไม่ค่อยให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเหมือนคนในอดีต

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา เรื่องการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนตามวิถีประชาธิปไตยในชุมชนบ้านดง ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เพื่อทราบถึงระดับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนตามวิถีประชาธิปไตยในชุมชนบ้านดง อีกทั้งความสัมพันธ์ระหว่างหลักสสารณิธรรมกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนตามวิถีประชาธิปไตยในชุมชนบ้านดง และ ปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหายุ่งเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนตามวิถีประชาธิปไตยในชุมชนบ้านดง เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการพัฒนาการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนตามวิถีประชาธิปไตยในชุมชนบ้านดงต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนตามวิถีประชาธิปไตยในชุมชนบ้านดง ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักสสารณิธรรมกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนตามวิถีประชาธิปไตยในชุมชนบ้านดง ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
3. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรค และแนวทางแก้ไขปัญหายุ่งเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนตามวิถีประชาธิปไตยในชุมชนบ้านดง ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี(Mixed Methodology) ประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่มีค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (α -Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach) โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ สามารถคำนวณได้ค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือทั้งสองฉบับได้เท่ากับ .835 ตัวแปรอิสระ คือ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบ

สอบถาม ได้แก่ 1) เพศ 2) อายุ 3) ระดับการศึกษา 4) อาชีพ 5) รายได้ และตัวแปรตาม คือ หลักสารานิยมธรรม ได้แก่ 1) เมตตากายกรรม ความรู้สึกในจิตใจที่มีแต่ความคิดดี ๆ 2) เมตตาวจีกรรม การใช้คำพูดออกมาแต่คำพูดที่ดีงาม 3) เมตตามโนกรรม ทำแต่ในสิ่งที่เป็นความดีต่อกัน 4) สาธารณโภคี ให้อภัยแก่กันและกันด้วยความยุติธรรม ไม่เอาผิดเอาเปรียบกันช่วยเหลือกัน 5) สีลสามัญญตา การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับหรือวินัยต่าง ๆ 6) ทิฏฐิสามัญญตา มีความคิดเห็นสอดคล้องต้องกันและตัวแปรตาม ประกอบไปด้วย ทฤษฎีการมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และ 4) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล

การสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ซึ่งคำนวณได้มาจากประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบ้านดง ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน 1,194 คน ตามพื้นที่การปกครองของชุมชนบ้านดง ประกอบด้วย 2 หมู่บ้าน ได้ประชาชนกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 300คน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

1) การวิเคราะห์เชิงสถิติพรรณนา โดยการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง หาค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิด ตามลำดับความสำคัญ

2) การวิเคราะห์เชิงสถิติอนุมาน เลือกใช้สถิติสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน (Pearson Product-moment Correlation Coefficient) เพื่อทดสอบสมมติฐาน เนื่องจากระดับของตัวแปรที่ใช้เป็นระดับอันตรรกภาพ และสามารถคำนวณได้ทั้งตัวแปรอิสระและตัวแปรตามค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์โดยทั่วไปนิยมใช้สัญลักษณ์ (r) แทนสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของกลุ่มการบอกระดับหรือขนาดของความสัมพันธ์จะใช้ตัวเลขค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์หากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเข้าใกล้ -1 หรือ +1 แสดงถึงการมีความสัมพันธ์กันในระดับสูงแต่หากมีค่าเข้าใกล้ 0 แสดงถึงการความสัมพันธ์กันในระดับน้อยหรือไม่มีเลย

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 รูป/คน แบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ 1) กลุ่มนักวิชาการด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 1 รูป/คน 2) นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน 1 คน 3) ผู้บริหารส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน 4) ผู้นำชุมชนบ้านดง จำนวน 3 คน 5) ตัวแทนประชาชน จำนวน 2 คน 6) ตัวแทนเยาวชน จำนวน 2 คน โดยผู้วิจัยกำหนดแบบสัมภาษณ์ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ให้สัมภาษณ์และตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ในเรื่องการบูรณาการหลักสาราณียธรรมกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนตามวิถีประชาธิปไตยในชุมชนบ้านดง ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกโดยวิธีการดังนี้ 1) นำข้อมูลที่ได้จากแบบสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ 2) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย 3) วิเคราะห์คำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context) และ 4) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

สรุปผลการวิจัย

1. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนตามวิถีประชาธิปไตยในชุมชนบ้านดง ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.23$, S.D. = 0.54) โดยเรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปหาน้อย ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจมีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.30$, S.D. = 0.75) รองลงมาด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ($\bar{X} = 3.22$, S.D. = 0.62) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ($\bar{X} = 3.21$, S.D. = 0.67) และด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ($\bar{X} = 3.19$, S.D. = 0.75)

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักสาราณียธรรมกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนตามวิถีประชาธิปไตยในชุมชนบ้านดง ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวม มีความสัมพันธ์เชิงบวกอยู่ในระดับปานกลาง ($r = .470^{**}$) จากการทดสอบสมมติฐานพบว่า หลักสาราณียธรรมกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนตามวิถี

ประชาธิปไตยในชุมชนบ้านดง ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐาน

3. ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนตามวิถีประชาธิปไตยในชุมชนบ้านดง ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ได้แก่

- 1) ขาดการส่งเสริมให้ประชาชนร่วมวิเคราะห์ กลั่นกรองปัญหาเพื่อการตัดสินใจในการทำประชาคม
- 2) ขาดการแจ้งข้อมูลข่าวสารของชุมชนอย่างทันทั่วถึงและทั่วถึง 3) ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง 4) ขาดการส่งเสริมให้ประชาชนร่วมวิเคราะห์ กลั่นกรองปัญหาเพื่อการตัดสินใจในการทำประชาคม 5) ขาดการแจ้งข้อมูลข่าวสารของชุมชนอย่างทันทั่วถึงและทั่วถึง 6) ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง 7) ผู้ปกครองท้องถิ่นจัดทำโครงการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในชุมชน ไม่ตรงกับความต้องการของประชาชน 8) การมีส่วนร่วมในบางกิจกรรมมีผู้ได้รับผลประโยชน์เพียงแค่บางกลุ่ม ไม่ทั่วถึงทั้งชุมชน 9) ผู้ปกครองท้องถิ่นที่ทำการประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ มีข้อมูลไม่มากพอ และขาดความรู้ในการประเมินผลโครงการนั้น ๆ และ 10) ผู้ประเมินผลโครงการหรือกิจกรรมพัฒนาชุมชน ไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนที่ไม่ใช่พรรคพวกของตนเองเข้าร่วมการประเมินผล

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนตามวิถีประชาธิปไตยในชุมชนบ้านดง ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ หลักสาราณียธรรมโดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.39, S.D. = .39$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ผู้ปกครองท้องถิ่นได้นำหลักสาราณียธรรมในแต่ละด้านมาประยุกต์ใช้ในการสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนตามวิถีประชาธิปไตย ในการทำโครงการหรือกิจกรรม เพื่อกระตุ้นชักจูงประชาชนในชุมชนให้เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมด้วยการสร้างความไว้วางใจกัน สร้างแนวทางการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วมด้วยคุณค่าและประโยชน์ทำให้คนในชุมชน ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง มั่นคง มั่งคั่งและปลอดภัย คนในชุมชนมีเสรีภาพ ภารดรภาพ และมิตรภาพ มีความรักสามัคคี ให้เกียรติและเคารพซึ่งกันและกัน สร้างสภาวะทางศีลธรรมของชุมชน คือ การรู้จักรักสามัคคี ซื่อสัตย์ ยุติธรรม และกตัญญู อันเป็นการสร้างบรรยากาศให้ชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข สอดคล้องกับ

แนวคิดของพระมหาพัฒนา วุฒินญาโณ และคณะ (2565) พบว่า แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสารณียธรรม 6 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์ ควรส่งเสริมดังนี้ 1) ด้านสรรหาบุคลากร ผู้บริหารต้องกำหนดนโยบาย โครงสร้างงานให้เป็นไปในแนวเดียวกัน มีการประชุมวางแผนร่วมกัน วางอัตรากำลังคนให้เหมาะสมกับงาน 2) การจัดบุคคลเข้าปฏิบัติหน้าที่ ผู้บริหารควรแต่งตั้งให้บุคลากรเข้าปฏิบัติงาน ตามความรู้ ความสามารถ และจัดบุคลากรเข้าปฏิบัติงานด้วยความยุติธรรม 3) การพัฒนาบุคลากร ผู้บริหารควรมีการนิเทศติดตามผลการดำเนินงาน บันทึกการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการหลังการนิเทศ จัดโอกาสให้บุคลากรได้เข้ารับการอบรม การศึกษาดูงาน และสนับสนุนการจัดทำผลงานทางวิชาการ 4) การธำรงรักษาบุคลากร ผู้บริหารการพิจารณาความดีความชอบและสวัสดิการต่าง ๆ ของบุคลากรอย่างโปร่งใส ชื่นชมและให้กำลังใจแก่บุคคลที่ปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ จักต้องมีความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี 5) การประเมินผลการปฏิบัติงาน ผู้บริหารต้องประเมินผลการปฏิบัติงานบุคลากรทุกคนอย่างเป็นธรรมและโปร่งใส เปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการประเมินผลปฏิบัติงาน

2. ระดับการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนตามวิถีประชาธิปไตยในชุมชนบ้านดง ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวม มีค่าเฉลี่ยทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.23$, S.D. = .54) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผลสอดคล้องกับการศึกษาของพระสมุห์อมร อมโร (สีดำ) และคณะ (2562) พบว่า การพัฒนาชุมชนต้องมุ่งเน้นที่จะให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในขบวนการพัฒนาชุมชนนั้น ๆ ผ่านขั้นตอนการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเป็นระบบ มีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการปฏิบัติการ มีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และมีส่วนร่วมในการประเมินผล อยู่บนพื้นฐานของการส่งเสริมในการมีส่วนร่วมของชุมชน

3. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนตามวิถีประชาธิปไตยในชุมชนบ้านดง ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า ประชาธิปไตยในชุมชนบ้านดง ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ พบว่า ขาดการประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารให้ประชาชนทราบอย่างทั่วถึงและทันทั่วทั้ง ขาดการส่งเสริมให้ประชาชนร่วมวิเคราะห์หากลั่นกรองปัญหาเพื่อการตัดสินใจในการทำประชาคม และประชาชนขาด

ความรู้ความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนเอง เนื่องจากมองว่าเป็นหน้าที่ของผู้นำชุมชน และตัวแทนครอบครัวที่เป็นผู้สูงอายุ ที่อยู่บ้านและไม่ได้ประกอบอาชีพสอดคล้องกับงานวิจัยของพิสิฐพงศ์ สีดาว (2562) พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ด้านการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง มีค่าเฉลี่ย 3.34 2) ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมืองมีค่าเฉลี่ย 3.18 3) ด้านการรณรงค์ทางการเมือง มีค่าเฉลี่ย 2.79 และ 4) ด้านการชุมนุมทางการเมือง มีค่าเฉลี่ย 2.54 ตามลำดับ ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า 1) ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง ควรติดตามข่าวสารทางการเมืองในส่วนของข้อมูลที่มีความสำคัญ และมาจากแหล่งข้อมูลที่น่าเชื่อถือได้ เช่น ข่าวสารจากทางราชการ 2) ด้านการรณรงค์ทางการเมือง ควรเป็นส่วนหนึ่งในการร่วมรณรงค์ทางการเมืองเพราะการรณรงค์ทางการเมืองเป็นกิจกรรมขับเคลื่อนการปกครองในระบอบประชาธิปไตย 3) ด้านการร่วมชุมนุมทางการเมือง ควรเข้าร่วมการชุมนุมทางการเมืองอย่างถูกต้องและสร้างสรรค์โดยจะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนดและไม่สร้างความเดือดร้อนแก่ผู้อื่น 4) ด้านการลงคะแนนเลือกตั้ง ควรใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้งทุกครั้งที่สามารถกระทำได้ และควรให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งในทุกระดับ เพื่อแสดงให้เห็นว่านักศึกษาเป็นผู้รู้หน้าที่ และรักษาสีหน้าที่ตนเองมีตามวิถีทางแห่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

องค์ความรู้ใหม่

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคประชาชนตามวิถีประชาธิปไตยในชุมชนบ้านดง ตำบลสวนเขื่อน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ทำให้บุคคลนั้นสามารถปฏิบัติภารกิจให้บรรลุผลสำเร็จด้วยดีและเป็นหลักปฏิบัติเพื่อทำคนให้เป็นผู้สงบสุขและความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าได้ โดยต้องนำหลักสาราณียธรรม คือ คุณธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ผูกใจคน และประสานหมู่ชนให้มีความสามัคคี ประกอบด้วย เมตตากายกรรม ความรู้สึกในจิตใจที่มีแต่ความคิดดี ๆ เมตตาวจีกรรม การใช้คำพูดออกมาแต่คำพูดที่ดีงาม เมตตาเมโนกรรม ทำแต่ในสิ่งที่ เป็นความดีต่อกัน สาธารณโลกิ ให้รู้จักแบ่งปันผลประโยชน์กันด้วยความยุติธรรม ไม่เอารัดเอาเปรียบกันช่วยเหลือกัน สีสสามัญญตา การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับหรือวินัยต่าง ๆ ทิฏฐิสามัญญตา มีความคิดเห็น

สอดคล้องต้องกันมาบูรณาการกับภาวะผู้นำของผู้ปกครองท้องถิ่นในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยมีการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ด้านการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้จากการวิจัยได้ DIBE: MODEL ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย (DIBE: MODEL)

D = Decision Making การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของประชาชนในชุมชนบ้านดง การตัดสินใจนี้เป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ต้องดำเนินการไปเรื่อยๆ ตั้งแต่การตัดสินใจในช่วงเริ่มต้น การตัดสินใจในช่วงดำเนินการวางแผน และการตัดสินใจในช่วงการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้เป็นการสร้างฉันทามติการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่ช่วยสร้างข้อตกลงและข้อผูกพันอย่างมั่นคงในระยะยาว ช่วยสร้างความเข้าใจระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ลดข้อโต้แย้งทางการเมืองและช่วยให้เกิดความชอบธรรมต่อการตัดสินใจของผู้นำชุมชนให้เกิดความน่าเชื่อถือ

และความชอบธรรม นำไปสู่การปฏิบัติง่ายขึ้น รวมทั้งยังเป็นการช่วยสร้างความกระจ่างให้กับวัตถุประสงค์และความต้องการของโครงการหรือนโยบาย นอกจากนี้ การเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทำให้ประชาชนมีความรู้สึกรับรู้ของการเป็นเจ้าของการตัดสินใจนั้นและยังเข้ามาช่วยกันอย่างกระตือรือร้นอีกด้วย

I = Implementation การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ได้แก่ การมีส่วนร่วมบริหารจัดการโครงการหรือกิจกรรม การประสานงาน รวมถึงการมีส่วนร่วมในการลงมือปฏิบัติ ซึ่งการพัฒนาในชุมชนโดยผ่านกิจกรรมด้านต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการพัฒนาชุมชนด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านอนามัย และด้านจิตใจนั้น ถือได้ว่าเป็นขั้นตอนและกระบวนการที่สำคัญที่ทำให้ประชาชนมีความสำนึกร่วมในการเป็นเจ้าของโครงการร่วมกัน ในฐานะผู้มีส่วนได้เสียโดยตรงที่ได้รับผลกระทบจากการทำโครงการต่าง ๆ ซึ่งทั้งหมดนี้ต้องเกิดการมีส่วนร่วมทุกขั้นตอน เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างสมบูรณ์

B = Benefits การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการร่วมรับผลประโยชน์จากการพัฒนาในชุมชนอย่างเสมอภาค ผู้โดยประโยชน์ที่ได้รับจะมีความแตกต่างกันตามสภาพของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลประโยชน์ของโครงการนี้รวมทั้งผลที่เป็นประโยชน์ทางบวกและผลที่เกิดขึ้นในทางลบที่เป็นผลเสียของโครงการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์และเป็นโทษต่อประชาชนทุกคนในชุมชน

E = Evaluation การมีส่วนร่วมในการประเมินผล ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการประเมินผลเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าร่วมตรวจสอบ และติดตามผลการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมว่าบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ เพียงใด และควรเลือกวิธีให้เหมาะสมกับสภาพชุมชนและลักษณะของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งจะก่อให้เกิดทางเลือกหรือข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาโครงการต่อไปได้ นอกจากนี้ ในการประเมินโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ จะต้องมีความโปร่งใสในการดำเนินการ เพื่อให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นต่อโครงการที่ตั้งมั่นอยู่บนพื้นฐานของความสุจริต สร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันของประชาชนกับเจ้าหน้าที่ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง และประชาชนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องสามารถตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลได้

สรุปได้ว่า การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองตามวิถีประชาธิปไตย คือ DIBE โมเดล 1) D = Decision Making การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ 2) I = Implementation

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน 3) B = Benefits การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์
 4) E = Evaluation การมีส่วนร่วมในการประเมินผลเพื่อให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่ชุมชนคิดริเริ่มจัดทำเป็นกิจกรรมหรือโครงการ ทั้งนี้เพราะคนในชุมชนเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม เพราะว่าประชาชนในชุมชนเป็นผู้รู้ถึงสภาพปัญหาและความต้องการต่าง ๆ ของชุมชนตนเองเป็นอย่างดี ในการปฏิบัติการ การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ด้านการรับผลประโยชน์ ผู้ปกครองท้องถิ่นควรมีการกำหนดนโยบายในการให้รางวัลหรือค่าตอบแทน เพื่อเป็นสิ่งจูงใจหรือแรงกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชน มีส่วนร่วมและทำงานในการพัฒนาชุมชนเพิ่มมากขึ้น
2. ด้านการประเมินผล ผู้ปกครองท้องถิ่นควรมีนโยบายแต่งตั้งคณะกรรมการชุมชนหรือประชาชน เข้ามาประเมินผลแผนงาน/โครงการ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ควรให้ความสำคัญกับการดำเนินงานในมิติพื้นที่ ทั้งในเรื่องของการกำหนดแผนพัฒนาหมู่บ้าน และการสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งของผู้นำชุมชน ให้สามารถขับเคลื่อนโครงการในระดับพื้นที่ได้
2. ควรประยุกต์ใช้หลักธรรมในการขับเคลื่อนโครงการในพื้นที่ โดยพิจารณาจากการตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้หลักธรรมเป็นพื้นฐานในการบูรณาการและเชื่อมโยงความรู้ที่เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ อย่างครอบคลุมทุกมิติ ทั้งมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม เพื่อประกอบการวางแผนในขั้นตอนการปฏิบัติต่อไป
3. ควรกำหนดโครงการให้ประชาชนพิจารณาว่า โครงการตรงตามความต้องการแค่ไหน เพราะถ้าประชาชนมีส่วนร่วมจะเกิดความรู้สึกอยากดูแลรักษา และประกอบกับได้ใช้

ประโยชน์จากโครงการ จะทำให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน อันเป็นรากฐานของการพัฒนาอย่างมั่นคง และนำไปสู่การสร้าง ความมั่นคงที่ยั่งยืนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- ปัญญาพร คำโย และคณะ. (2563). ความคาดหวังของกลุ่มชาติพันธุ์อิมปี่ที่มีต่อผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นที่พึงประสงค์. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*, 11(2), 32-49.
- พระมหาพัฒนา วทชนญาโณ และคณะ. (2565). แนวทางการบริหารงานบุคคลตามหลักสาราณียธรรม 6 ของผู้บริหารโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดเพชรบูรณ์. *วารสารวิจัยวิชาการ*, 5(2), 43-54.
- พระสมุห์อมร อมโร (สีด้า) และคณะ. (2562). หลักสาราณียธรรม : แนวทางการประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมในการมีส่วนร่วมของชุมชนบ้านช่อง ตำบลช่อง อำเภอนาโยง จังหวัดตรัง. *วารสารมหาจุฬานาครทรรคน*, 6(4), 1726-1742.
- พิสิฐพงศ์ สีดาว. (2562). *การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาสังกัดอาชีวศึกษาจังหวัดสมุทรสาคร*. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา ฉบับกฤษฎีกา*, เล่มที่ 134 ตอนที่ 40, หน้า 1.

บวรพัฒนา

Development of Learning Activity Package on Conducting Oneself according to Agreements Rules and Duties in the Family for Prathomsuksa 2 Students at Nakhon Sawan Rajabhat University Demonstration School, Mueang District, Nakhon Sawan Province

Sawita Wichathon¹ Chaowarit Jongkatkorn² and Pitsamai Ropchanachai Poolsuk³

Received: October 22, 2023

Revised: January 17, 2024

Accepted: February 01, 2024

Abstract

The purposes of this research article were 1) to find the efficiency of the learning activity package according to the 80/80 criteria; 2) to compare the learning achievement before and after learning with the learning activity package; and 3) to study the satisfaction of students towards learning with the learning activity package on Conducting Oneself according to Agreements, Rules, and Duties in the Family for Prathomsuksa 2 students at Nakhon Sawan Rajabhat University Demonstration School, Mueang District, Nakhon Sawan Province. The research methodology used was an experimental research type of One Group Pre-test Post-test Design. The sample group consisted of 20 Prathomsuksa 2/2 students at Nakhon Sawan Rajabhat University Demonstration School, Mueang District, Nakhon Sawan Province selected by purposive sampling. The experiment period was 18 hours in the first semester of

¹ Satit School, Nakhon Sawan Rajabhat University

²⁻³ Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: gggubgift_2012@hotmail.co.th, Tel. 061-6532936

the academic year 2023. The research instruments consisted of the learning activity package, the pre- and post- learning achievement test, the satisfaction assessment form. The statistics used in the research were mean, standard deviation, and t-test. The research results found that 1) the efficiency of the learning activity package on Conducting Oneself according to Agreements, Rules, and Duties in the Family overall was an average score of 32.10 points out of a full score of 40 points, accounting for 80.25 percent, which was higher than the 80 percent criteria set, 2) comparison of the learning achievement of students who studied with the learning activity package on Conducting Oneself according to Agreements Rules and Duties in the Family with the average learning achievement score before studying was 26.80, with a standard deviation of 3.22, and the average learning achievement score after studying was 34.85, with a standard deviation of 2.12, which was significantly higher than before studying at a statistical level of .05, 3) students' satisfaction towards learning with the learning activity package on Conducting Oneself according to Agreements, Rules, and Duties in the Family was at a high level ($\bar{X}$ = 4.19, S.D. = 0.72).

Keywords: Development, Learning Activity Package, Efficiency, Satisfaction

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และหน้าที่ ในครอบครัว ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏ นครสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

สวิตา วิชาธร¹ เขาวฤทธิ จงเกษกรณ์² และพิสมัย รบชนะชัย พูลสุข³

Received: October 22, 2023

Revised: January 17, 2024

Accepted: February 01, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) หาประสิทธิภาพชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และหน้าที่ในครอบครัว ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ใช้ระเบียบวิจัยประเภทวิจัยเชิงทดลองแบบ One Group Pre-test Post-test Design กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2/2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ จำนวน 20 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง ระยะเวลาในการทดลอง 18 ชั่วโมง ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2566 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เรียน แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน แบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบที ผลการวิจัย พบว่า 1) ประสิทธิภาพชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และหน้าที่ในครอบครัว โดยภาพรวมคะแนนเฉลี่ย 32.10 คะแนน

¹ โรงเรียนสาธิต มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์

²⁻³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Corresponding author, e-mail: gggsubgift_2012@hotmail.co.th, Tel. 061-6532936

จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 80.25 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 ที่ตั้งไว้ 2) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และหน้าที่ในครอบครัว มีคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเท่ากับ 26.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.22 และคะแนนเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเท่ากับ 34.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.12 สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ 3) ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และหน้าที่ในครอบครัว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.19$, S.D. = 0.72)

คำสำคัญ: การพัฒนา, ชุดกิจกรรมการเรียนรู้, ประสิทธิภาพ, ความพึงพอใจ

บทนำ

ปัจจุบันประเทศไทยต้องเผชิญกับความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ล้วนส่งผลกระทบต่อระบบการศึกษา ซึ่งเป็นกลไกหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อันเป็นรากฐานของการพัฒนาประเทศ การพัฒนาการศึกษาก็ยังมีปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น คุณภาพของคนไทยทุกกลุ่มวัยยังมีปัญหา ส่งผลต่อการยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศในอนาคต โอกาสและความเสมอภาค ทางการศึกษาที่ยังมีความเหลื่อมล้ำ โดยเฉพาะโรงเรียนขนาดเล็กส่งผลให้คุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาระหว่างสถานศึกษาในเขตเมืองและชนบท ทั้งสถานศึกษาของรัฐและเอกชนมีความแตกต่างกันมากขึ้น จากปัญหาวิกฤตของระบบการศึกษาที่สะสม และเรื้อรัง ผสมกับปัญหาและความท้าทาย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2560)

การส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมตามหลักสูตรในปัจจุบันยังประสบปัญหาและอุปสรรคอยู่มาก ซึ่งเกิดจากโครงสร้างและกระบวนการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร ในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ตลอดจนความเจริญก้าวหน้าของวิทยาการต่าง ๆ ซึ่งมีผลกระทบต่อการจัดการศึกษา ทำให้ต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาด้านศึกษาอยู่ตลอดเวลา การจัดการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ได้เปลี่ยนแปลงไปหลายประการ นับตั้งแต่มีการเปลี่ยนแปลงระบบการจัดการศึกษา และการเปลี่ยนแปลงหลักสูตร ระบบการเรียนการสอนตลอดจนความเจริญก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเป็นไป

อย่างรวดเร็วและการขยายตัวทางด้านวิชาการผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา โดยเฉพาะผู้บริหาร ครู จำเป็นจะต้องได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ ความสามารถ เพื่อให้รับการเปลี่ยนแปลงและความก้าวหน้าของด้านการศึกษาที่กำลังเป็นอยู่ (สมชาย ชัยฤทธิ์, 2558) การใช้การจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นวิธีหนึ่งที่สามารถช่วยให้กระบวนการคิดทักษะเฉพาะด้าน และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพัฒนาในด้านที่ดีขึ้นได้ โดยมีการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียน ได้มีความสนุกสนานและมีการกระตุ้นเร้าความสนใจทั้งตัวผู้เรียนและตัวผู้สอนไปด้วยเพราะเป็นการกระตุ้นให้เกิดการลงมือทำและการได้ลงมือทำด้วยตนเอง (ฤชกร เพชรนอก, 2557) จุดมุ่งหมายของสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้เรียนทุกคนซึ่งเป็นกำลังของชาติ ให้มีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับ อิทธิพลของสภาพแวดล้อม ที่มีผลต่อการดำรงชีวิต การอยู่ร่วมกันในสังคม ปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา การเป็นพลเมืองที่มีความรับผิดชอบ มีความสามารถทางสังคม มีความรู้ มีทักษะ และมีคุณธรรมเพื่อก่อให้เกิดค่านิยมที่เหมาะสม มุ่งหวังให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามด้านความรู้โดยจะให้ความรู้แก่ผู้เรียนด้านเนื้อหาสาระ มีความคิดรวบยอดและหลักการสำคัญในสาขาวิชาต่าง ๆ

จากเหตุผลของการศึกษา ค้นคว้าเอกสาร แนวคิด ทฤษฎีงานวิจัย และบทความที่เกี่ยวข้องดังกล่าวผู้วิจัยได้ทราบและรับรู้ ความรู้ เกี่ยวกับความหมาย ความสำคัญปัญหาและอุปสรรคของการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมเพื่อความเป็นพลโลกของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ และผู้วิจัยเป็นครูผู้ปฏิบัติการสอนโดยตรงในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับประถมศึกษา จึงมีความตระหนักถึงความสำคัญที่จะศึกษาการจัดการเรียนรู้สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ เพื่อจะได้นำผลจากการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงและส่งเสริมการเรียนรู้ในสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับความเป็นพลโลกในโรงเรียนประถมศึกษา ที่จะพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อหาประสิทธิภาพชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และหน้าที่ในครอบครัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ให้มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และหน้าที่ในครอบครัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และหน้าที่ในครอบครัว ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกาและหน้าที่ในครอบครัว ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยไว้ดังนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบไปด้วยชุดการเรียนรู้ จำนวน 4 ชุด มีเนื้อหาดังนี้ ชุดที่ 1 เรื่อง การปฏิบัติตนในครอบครัว ชุดที่ 2 เรื่อง ข้อตกลงในครอบครัว ชุดที่ 3 เรื่อง กติกาในการครอบครัว และชุดที่ 4 เรื่อง หน้าที่ในครอบครัว

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 20 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนที่กำลังศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ จำนวนเด็ก 20 คน

ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ได้แก่ 1) การปฏิบัติตนในครอบครัว 2) ข้อตกลงในครอบครัว 3) กติกาในการครอบครัว และ 4) หน้าที่ในครอบครัว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และหน้าที่ในครอบครัว ประกอบด้วย 1.1 การปฏิบัติตนในครอบครัว 1.2 ข้อตกลงในครอบครัว 1.3 กติกาในการครอบครัว และ 1.4 หน้าที่ในครอบครัว
2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รายวิชาหน้าที่พลเมือง หน่วยการเรียนรู้ จำนวน 40 ข้อ
3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน เรื่อง การปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และหน้าที่ในครอบครัว เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 10 ข้อ

สรุปผลการวิจัย

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง การปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และหน้าที่ในครอบครัว โดยใช้ชุดการเรียนรู้ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีผลดังต่อไปนี้

1. ค่าประสิทธิภาพชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และหน้าที่ในครอบครัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

ตารางที่ 1 ค่าประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และหน้าที่ในครอบครัว

ชุดกิจกรรม	n	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละ
ชุดกิจกรรมที่ 1 การปฏิบัติตนในครอบครัว	20	10	8.00	1.24	80.00
ชุดกิจกรรมที่ 2 ข้อตกลงในครอบครัว	20	10	8.00	1.24	80.00
ชุดกิจกรรมที่ 3 กติกาในการครอบครัว	20	10	8.00	1.52	80.50
ชุดกิจกรรมที่ 4 หน้าที่ในครอบครัว	20	10	8.00	1.52	80.50
รวม	20	40	32.10	0.14	80.25

ค่าประสิทธิภาพชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และหน้าที่ในครอบครัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏ

นครสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมคะแนนเฉลี่ยของชุดกิจกรรม ทั้ง 4 ชุด มีคะแนนรวม 32.10 คะแนน จากคะแนนเต็ม 40 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 80.25 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 80 ที่ตั้งไว้

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และหน้าที่ในครอบครัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษา ปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดยแบบทดสอบก่อนเรียนและหลัง เรียนด้วย ชุดกิจกรรมการ เรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และหน้าที่ในครอบครัว

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	t
ก่อนเรียน	20	40	26.80	3.22	16.28**
หลังเรียน	20	40	34.85	2.12	

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และหน้าที่ในครอบครัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ มีคะแนนเฉลี่ย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเท่ากับ 26.80 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.22 และคะแนน เฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเท่ากับ 34.85 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 2.12 มี คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การ ปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และหน้าที่ในครอบครัว ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียน สาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

ตารางที่ 3 ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติตนตามข อตกลง กติกา และหน้าที่ในครอบครัว

ข้อ	เรื่อง	N = 20		ระดับความพึงพอใจ
		$\bar{X}$	S.D.	
	ด้านการจัดทำรูปเล่ม			
1	รูปเล่มสวยงามและมีความคงทนถาวร	4.17	0.79	มาก
2	ใช้ภาษาเข้าใจง่ายและสื่อความได้ตรงตามวัตถุประสงค์	4.07	0.78	มาก
3	เนื้อเรื่องมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องเรียงลำดับจากง่ายไป หายาก	4.30	0.75	มาก
4	รูปแบบใบความรู้ แบบฝึกทักษะ เข้าใจง่าย เหมาะสม น่าสนใจ ทำให้ อยากเรียน	4.07	0.83	มาก
	เฉลี่ย	4.15	0.79	มาก
	ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้			
5	ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้วย ตนเอง	4.10	0.88	มาก
6	นักเรียนมีความกระตือรือร้น	4.30	0.53	มาก
7	ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ส่งเสริมให้ใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ	4.33	0.61	มาก
8	นักเรียนเลือกแหล่งวิทยาการความรู้ในการศึกษา ค้นคว้า	4.33	0.48	มาก
	เฉลี่ย	4.27	0.63	มาก
	ด้านประโยชน์ต่อการเรียน			
9	การเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้นักเรียน มีความรับผิดชอบ และมีวินัยในตนเอง	4.20	0.71	มาก
10	การเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้สามารถนำไปใช้ใน ชีวิตประจำวัน ได้	4.07	0.87	มาก
	เฉลี่ย	4.17	0.72	มาก
	รวม	4.19	0.72	มาก

ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และหน้าที่ในครอบครัว ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย 4.19 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานอยู่ที่ 0.72 ซึ่งแยกเป็นด้าน พบว่า ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.27, S.D. = 0.63) ด้านประโยชน์ต่อการ

เรียน มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.17, S.D. = 0.72) ด้านการจัดทำรูปแบบมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.15, S.D. = 0.79) โดยที่นักเรียนมีความพึงพอใจด้านกระบวนการเรียนรู้ มากกว่าด้านอื่น ๆ

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกาและหน้าที่ในครอบครัว ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ อภิปรายผลได้ดังนี้

1. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และหน้าที่ในครอบครัว มีประสิทธิภาพ 80.25 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80 ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เนื่องจากชุดกิจกรรมการเรียนรู้และแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นได้ดำเนินการตามขั้นตอนการสร้างอย่างเป็นระบบ หลักสูตรสถานศึกษาโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ คู่มือครู เทคนิค และวิธีการจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง ตามแผนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรุณนรพงษ์ (2566) พบว่า ผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย พบว่า มีประสิทธิภาพโดยรวม (E_1/E_2) เท่ากับ 86.79/82.59 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่กำหนดไว้

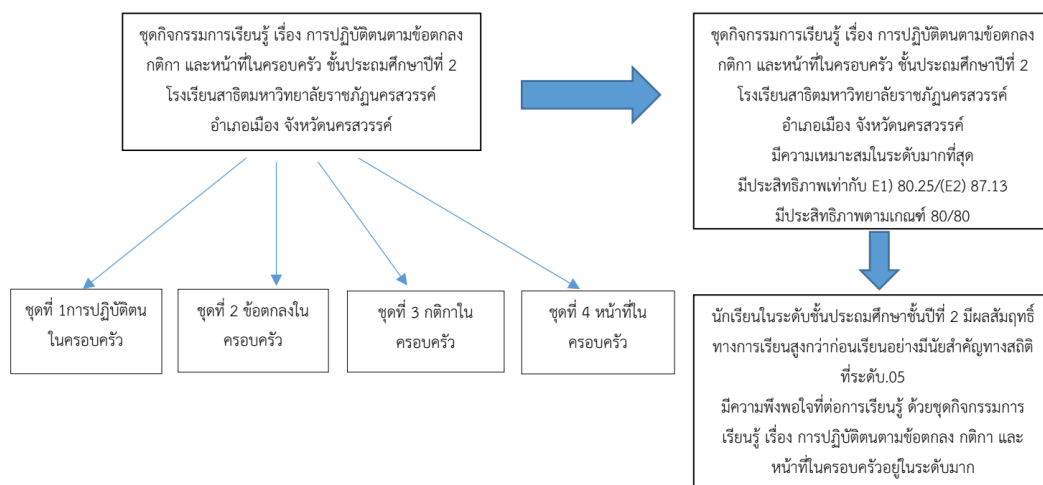
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนทั้งนี้เพราะการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่องการปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และหน้าที่ในครอบครัว ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ อำเภอเมืองจังหวัดนครสวรรค์ ทั้งนี้เนื่องจาก มีการจัดการเนื้อหาอย่างเป็นระบบ รวมถึงเป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง ศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองตามศักยภาพของแต่ละบุคคล เป็นกระตุ้นให้นักเรียนระดมความคิด จัดลำดับความสำคัญของประเด็นที่ต้องศึกษาและเรียนรู้ แสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทำความเข้าใจกับสิ่งที่ได้เรียนรู้ใหม่ ๆ โดยมีครูผู้สอนทำหน้าที่ให้คำแนะนำ การสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์นั้น ได้จัดทำเป็นขั้นตอนสอดคล้องกับงานวิจัยของนาริลักษณ์ ธีระวัฒนะชาติ และสพลณภัทร์ ศรีแสนยงค์ (2557) พบว่า การสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่

เรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง พลเมืองดี โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน $(E_1/E_2) = 83.10/81.15$ 2) คุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ที่ใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม โดยใช้รูปแบบ การเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 3) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง พลเมืองดี โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎี การสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และหน้าที่ในครอบครัว โดยรวมเฉลี่ยเท่ากับ 4.19 อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และหน้าที่ในครอบครัว มีการจัดกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนมีบทบาทมากที่สุด และครูได้แจ้งผลการประเมินแบบทดสอบหลังเรียนให้นักเรียนทราบทันที ซึ่งการที่ได้รับทราบความก้าวหน้าในการเรียนรู้ จะทำให้นักเรียนเกิดความภาคภูมิใจในความสามารถของตนเอง อีกทั้งการได้รับการเสริมแรงทางบวกจะเป็นการสร้างแรงจูงใจให้กับนักเรียนต้องการมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเฉลิมเนตร จันนคร (2565) พบว่า การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำรงชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 นักเรียนมีความพึงพอใจต่อการเรียน ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำรงชีวิต กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษาศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 อยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกา และหน้าที่ในครอบครัวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยสามารถสรุปองค์ความรู้ใหม่ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนระดับประถมศึกษานำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกาและหน้าที่ในครอบครัวที่สร้างขึ้นไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ทุกโรงเรียน และมีการนิเทศติดตามเป็นระยะ ๆ

2. สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกาและหน้าที่ในครอบครัวอย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

3. ผู้บริหารโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนระดับประถมศึกษานำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง การปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกาและหน้าที่ในครอบครัวที่สร้างขึ้นไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่าง

ต่อเนื่อง และควรพัฒนาภาพกราฟฟิก หรือวีดิทัศน์ประกอบเนื้อหาของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องกันมากขึ้น

4. ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ควรให้แนวคิดและข้อเสนอแนะกับนักเรียนในการนำความรู้เรื่อง การปฏิบัติตนตามข้อตกลง กติกาและหน้าที่ในครอบครัวไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579*. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.

กฤษกร เพชรนอก. (2557). *หน้าที่พลเมือง หน้าที่ของคนไทย*. กรุงเทพฯ : สกายบุ๊กส์.

เฉลิมเนตร จันนคร. (2565). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และ การดำรงชีวิต*. เข้าถึงได้จาก https://www.kroobannok.com/board_view.php?b_id=147414&bcat_id=16.

นาริลักษณ์ อีระวัฒนะชาติ และสพลณภัทร์ ศรีแสนยงค์. (2557). การสร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง พลเมืองดี โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวทางทฤษฎีการสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม*, 10(1), 35-45.

สมชาย ชัยฤทธิ์. (2558.) *ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงกับการจัดการความขัดแย้ง ของหัวหน้า กลุ่มสาระการเรียนรู้สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยปทุมธานี.

อรญา นรพงษ์. (2566). *การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง พลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านสวนแตง อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร*. *วารสารวิจัยและวิชาการบวรพัฒน์*, 1(2), R1046.

บวรพัฒน์

Development of Multimedia on History of Buddha for Prathomsuksa 3 Students at Chumchon Wat Koei Chai Nuea “Prachanukun” School, Chum Sang District, Nakhonsawan Province

Ourayawadee Maskhaw¹ and Pitsamai Ropchanachai Poolsuk²

Received: November 07, 2023

Revised: January 16, 2024

Accepted: January 28, 2024

Abstract

The purposes of this research article were 1) to study the efficiency of multimedia on History of Buddha for Prathomsuksa 3 students according to the 80/80 criteria; 2) to compare the learning achievement before and after learning with multimedia; and 3) to study the satisfaction of students towards multimedia. This is an experimental research. The research group was 25 Prathomsuksa 3 students in the second semester of the 2022 academic year. The research instruments were 1) multimedia on History of Buddha for Prathomsuksa 3 students, 5 volumes, 2) pre-and post-test on History of Buddha for Prathomsuksa 3 students, 30 items, and 3) the questionnaire on students' satisfaction towards learning with multimedia on History of Buddha for Prathomsuksa 3 students was a rating scale with 15 items. The statistics used for data analysis were mean, standard deviation, and test statistics. The research results found that 1) the results of the development and efficiency of multimedia

¹ Chumchon Wat Khai Chai Nuea “Prachanukul” School

² Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: music.ginggong@gmail.com

had an overall efficiency (E1/E2) of 83.33/86.11, which was higher than the criteria of 80/80, 2) the results of the comparison of learning achievement before and after learning with multimedia found that the post-learning score was significantly higher than before learning at a statistical level of .05, 3) the results of the study on students' satisfaction with multimedia showed the highest overall satisfaction ($\bar{X}$ = 4.45, S.D. = 0.17).

Keywords: Multimedia, Efficiency, Satisfaction

การพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง พุทธประวัติ ของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดเกไชยเหนือ “ประชาชนกุล” อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

อรรยาวดี มาศขาว¹ และพิสมัย รบชนะชัย พูลสุข²

Received: November 07, 2023

Revised: January 16, 2024

Accepted: January 28, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประสิทธิภาพสื่อมัลติมีเดีย เรื่องพุทธประวัติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน และหลังเรียนด้วยสื่อมัลติมีเดีย และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อสื่อมัลติมีเดีย เป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ 1) สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง พุทธประวัติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 5 เล่ม 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง พุทธประวัติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 30 ข้อ และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง พุทธประวัติ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 15 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ สถิตาค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติทดสอบ ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพสื่อมัลติมีเดีย มีประสิทธิภาพโดยรวม (E_1/E_2) 83.33/86.11 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 2) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยสื่อมัลติมีเดีย พบว่า คะแนนหลัง

¹ โรงเรียนชุมชนวัดเกไชยเหนือ “ประชาชนกุล”

² มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Corresponding author, e-mail: music.ginggong@gmail.com

เรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อสื่อมัลติมีเดียมีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.17)

คำสำคัญ: สื่อมัลติมีเดีย, ประสิทธิภาพ, ความพึงพอใจ

บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 (ฉบับแรก) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ.2553 มาตรา 22 ระบุไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า นักเรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่านักเรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้นักเรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ และมาตรา 24 ระบุว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดการเรียนรู้สาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม จะเรียนรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาเรื่อง พุทธประวัติ คือพุทธประวัติเป็นประวัติของพระพุทธเจ้าที่พุทธศาสนิกชนควรศึกษา เพื่อให้ทราบถึงประวัติความเป็นมาของพระพุทธองค์ที่ทรงบำเพ็ญเพียรจนตรัสรู้ และเผยแผ่พระพุทธศาสนา หลังจากพระพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพพาน สาวกของพระพุทธองค์ทั้งที่เป็นพระอรหันต์ และไม่ได้เป็นพระอรหันต์ได้ช่วยบำเพ็ญกรณียกิจ เผยแผ่พระพุทธวจนะอันประเสริฐไปทั่วประเทศอินเดีย และขยายออกไปทั่วโลกเป็นที่ยอมรับว่าพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งความเป็นจริง

ผู้วิจัยทำหน้าที่สอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ในสาระศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามมาตรฐาน และตัวชี้วัดของรายวิชาเพื่อให้เด็กเรียนมีทักษะด้านการคิด วิเคราะห์ และการแก้ไขปัญหา ทักษะการสังเกต ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ ทักษะด้านความเข้าใจทางวัฒนธรรมที่แตกต่าง ทักษะการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ ทักษะทางด้านอาชีพ และทักษะด้านการเรียนรู้ ทักษะการเปลี่ยนแปลง แต่ในการจัดการเรียนรู้นี้ดังกล่าว นักเรียนยังไม่บรรลุตามจุดประสงค์ตามหน่วยการเรียนรู้สาระวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง พุทธประวัติ นักเรียนไม่สนใจเรียนรู้ และทำกิจกรรมไม่ได้ ไม่ส่งงาน คะแนนสอบไม่ผ่านเกณฑ์ ผู้สอนจึงได้สาเหตุของปัญหา โดยสนทนากับครูผู้สอนสังคมศึกษาและนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

โรงเรียนชุมชนวัดเกไชยเหนือ “ประชาชนกุล” ที่ผ่านการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม และให้นักเรียนสะท้อนการเรียนรู้ดังกล่าว นำมาสรุปและกำหนดหน่วยที่เป็น ปัญหาที่นักเรียนต้องการพัฒนาการเรียนรู้มากที่สุดในหน่วยการเรียนรู้ที่ 1 เรื่อง พุทธประวัติ เพราะ นักเรียนไม่สามารถอธิบายถึงพุทธประวัติ และไม่สามารถเล่าลำดับเหตุการณ์พุทธประวัติได้ ผู้วิจัยได้ ค้นหาเทคนิควิธีการ และเทคโนโลยีที่เหมาะสมพร้อมทั้งได้สนทนา และสัมภาษณ์นักเรียน ตลอดจน ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ถึงรูปแบบวิธีการ และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุด คือ สื่อมัลติมีเดีย คือ สามารถแสดงภาพประกอบ เสียง วีดิโอการ์ตูน และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ ใช้ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาการเรียนรู้ และเข้าใจเนื้อหาวิชาได้เร็วขึ้น

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่อง ข้อมูลและสารสนเทศเป็นพื้นฐานที่นักเรียน จะต้องเรียนรู้ประกอบด้วยเนื้อหาจากการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมา ครูผู้สอนพบปัญหา คือ นักเรียนเรียนไปแล้วไม่เข้าใจจึงเกิดความเบื่อหน่ายที่จะเรียนเนื่องจากคิดว่าจะได้ใช้คอมพิวเตอร์ แต่ กลับเป็นเนื้อหาเป็นส่วนมาก ซึ่งปัญหาหรือข้อบกพร่องเหล่านี้หาไม่ได้รับการแก้ไขตั้งแต่เริ่มนั้นจะ ส่งผลกระทบต่อการเรียนเนื้อหาต่อไปที่ต้องอาศัยพื้นฐานความรู้จากเนื้อหาเบื้องต้นจึงจะสามารถ นำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการเรียนเนื้อหาต่อไปได้ หากใช้วิธีการสอนเดียวกันกับนักเรียนทุกคน โดยไม่คำนึงถึงความต้องการ ความสนใจ ความพร้อมหรือประสบการณ์เดิมของนักเรียน ทั้งนี้ นักเรียนแต่ละคนย่อมมีความแตกต่างกันทั้งทางร่างกาย สติปัญญา ความสามารถ ความสนใจ ตลอดจนพื้นฐานทางครอบครัวและวิธีการเรียนรู้ นอกจากนี้ครูผู้สอนต้องสอนในหลายระดับชั้น ซึ่ง ทำให้การสอนโดยความแตกต่างของนักเรียนนั้นไม่สามารถเกิดขึ้นได้อีกทั้งนักเรียนในชั้นเดียวกันมี ตั้งแต่เรียนอ่อนถึงเรียนเก่ง ทำให้เด็กที่เรียนเก่งไม่ได้รับการส่งเสริมให้เรียนดี

จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะใช้สื่อมัลติมีเดีย เพื่อที่จะพัฒนาการเรียนรู้ ของนักเรียนให้มีสมรรถนะ และทักษะที่เหมาะสมในปัจจุบัน รวมทั้งเป็นการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ของ นักเรียนให้สูงขึ้น ผู้วิจัยจึงสร้างสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง พุทธประวัติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียน ชุมชนวัดเกไชยเหนือ “ประชาชนกุล” อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ให้เกิดการเรียนรู้ที่ยั่งยืน

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประสิทธิภาพสื่อมัลติมีเดีย เรื่องพุทธประวัติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดเกไชยเหนือ “ประชานุกูล” อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน และหลังเรียนด้วยสื่อมัลติมีเดีย เรื่องพุทธประวัติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดเกไชยเหนือ “ประชานุกูล” อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยสื่อมัลติมีเดีย เรื่องพุทธประวัติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดเกไชยเหนือ “ประชานุกูล” อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัย เรื่อง สื่อมัลติมีเดีย เรื่องพุทธประวัติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดเกไชยเหนือ “ประชานุกูล” อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ มีวิธีดำเนินการวิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยการวิจัยเชิงทดลองแบบ (One Group Pre-test Post-test Design)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดเกไชยเหนือ “ประชานุกูล” อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 25 คน โดยเลือกแบบเจาะจง

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง พุทธประวัติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 5 ชุด แต่ละชุดมีองค์ประกอบดังนี้ 1) คำแนะนำการใช้สื่อมัลติมีเดีย 2) แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน 3) เนื้อหาประกอบสื่อ 4) กิจกรรมและใบงาน 5) เฉลยแบบทดสอบกิจกรรมและใบงาน จากนั้นนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องด้านเนื้อหาสาระ และนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง แล้วนำสื่อมัลติมีเดียไปทดลองกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดเกไชยเหนือ “ประชานุกูล” อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 25 คน แล้วนำผลการทดลองมาวิเคราะห์หาประสิทธิภาพ ได้ค่า E_1/E_2 เท่ากับ 83.33/86.11

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 30 ข้อ นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องด้านเนื้อหาสาระ และนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง แล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนบ้านเนิน จำนวน 30 คน

3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง พุทธประวัติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 15 ข้อ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ทแบบ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปเสนอผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมและนำไปทดลองกับนักเรียนโรงเรียนบ้านเนิน จำนวน 10 คน แล้วนำไปหาค่าความเชื่อมั่นได้มีเท่ากับ 0.17

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้จัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การหาประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง พุทธประวัติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ตามเกณฑ์ 80/80 ใช้สูตรคำนวณหาประสิทธิภาพ E1/E2

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยการใช้การทดสอบ Paired Sample t-test ของคะแนนที่ได้จากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง พุทธประวัติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3

3. การหาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง พุทธประวัติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติทดสอบ

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดียเรื่อง พุทธประวัติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดเกไชยเหนือ “ประชานุกูล” อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีประสิทธิภาพเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80

1.1 ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง พุทธประวัติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดเกไชยเหนือ “ประชานุกูล” อำเภอชุมแสง

จังหวัดนครสวรรค์ มีเนื้อหา จำนวน 5 ชุด โดยใช้เวลาเรียนชุดละ 2 ชั่วโมง รวม 10 ชั่วโมง โดยมีรายละเอียดปรากฏในตารางที่ 1.1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดเกยไชยเหนือ “ประชานุกูล” อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

ลำดับเรื่อง	ชื่อเรื่อง	จำนวนชั่วโมง
ชุดที่ 1	การบำเพ็ญเพียร	2 ชั่วโมง
ชุดที่ 2	ผจญมาร	2 ชั่วโมง
ชุดที่ 3	ตรัสรู้	2 ชั่วโมง
ชุดที่ 4	ปฐมเทศนา	2 ชั่วโมง
ชุดที่ 5	ปรินิพพาน	2 ชั่วโมง
รวม	เนื้อหาครบทั้งสิ้น 5 ชุด	10 ชั่วโมง

จากตารางที่ 1 พบว่า ชุดการเรียนรู้เรื่อง พุทธประวัติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดเกยไชยเหนือ “ประชานุกูล” อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ในครั้งนี้ มีจำนวน 5 ชุด ได้แก่ 1) การบำเพ็ญเพียร 2) ผจญมาร 3) ตรัสรู้ 4) ปฐมเทศนา 5) ปรินิพพาน เป็นภาพความมุ่งหมายที่ผู้วิจัยในการพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง พุทธประวัติ โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดเกยไชยเหนือ “ประชานุกูล” อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

1.2 ผลการประเมินคุณภาพสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง พุทธประวัติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดเกยไชยเหนือ “ประชานุกูล” อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ปรากฏในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลประเมินคุณภาพสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง พุทธประวัติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดเกยไชยเหนือ “ประชานุกูล” อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ โดยผู้เชี่ยวชาญ

N = 25

ข้อที่	รายการ	ระดับความพึงพอใจ		
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1	มีความสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาผู้เรียนในยุคปัจจุบัน	4.80	0.45	มากที่สุด
2	มีความทันสมัย แปลกใหม่และแตกต่างจากการเรียนรู้ปกติ	4.60	0.55	มากที่สุด
3	จำนวนนวัตกรรมครอบคลุมสาระการเรียนรู้ และกิจกรรมของผู้เรียน	4.60	0.55	มากที่สุด
4	การใช้ภาษาเหมาะสมกับผู้เรียน เข้าใจง่ายถูกต้องและมีความชัดเจน	4.60	0.55	มากที่สุด
5	กระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์ สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด
6	ภาพกราฟฟิก หรือวีดิทัศน์ประกอบเนื้อหา มีเนื้อหาที่มีความสอดคล้องกัน	4.00	0.71	มาก
7	จัดเรียงลำดับเรื่องถูกต้อง ชัดเจน มีความเป็นระเบียบ	4.80	0.45	มากที่สุด
8	ออกแบบมีความดึงดูดใจ น่าสนใจ กระตุ้นการเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด
9	ข้อปฏิบัติในการใช้นวัตกรรม เข้าใจง่าย ชัดเจน	4.80	0.45	มากที่สุด
10	มีความเหมาะสมกับเวลาในการเรียนรู้	4.40	0.55	มาก
11	เรียนรู้ในทุกช่องทางทั้งออนไลน์ ออนไลน์ และสะดวกต่อการเรียนรู้	4.40	0.55	มาก
12	ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ระหว่างครูกับนักเรียน	4.20	0.45	มาก
13	ออกแบบทักษะการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	4.40	0.55	มาก
14	ทำให้เกิดการสรุปขยายได้	4.60	0.55	มากที่สุด
15	นวัตกรรมสามารถนำไปพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมได้ ทั้งความรู้ ทักษะ กระบวนการและเจตคติ	4.40	0.55	มาก
16	การจัดการเรียนรู้สื่อมัลติมีเดีย มีความสอดคล้องกับพุทธประวัติ	4.20	0.84	มาก
17	การจัดการเรียนรู้สามารถนำเอาเรื่อง พุทธประวัติ มาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม	4.40	0.55	มาก
18	การจัดการเรียนรู้มีความถูกต้อง เหมาะสมและสอดคล้องกับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชาพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3	4.40	0.55	มาก
19	กระบวนการจัดการเรียนรู้ ของการจัดการเรียนรู้เรื่อง พุทธประวัติ	4.80	0.45	มากที่สุด
20	การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ มีเครื่องมือและวิธีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับผู้เรียน	4.40	0.55	มาก
รวม		4.51	0.54	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า การประเมินคุณภาพสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง พุทธประวัติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดเกยไชยเหนือ “ประชานุกูล” อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครสวรรค์ ที่มีคุณภาพอยู่ใน ระดับมากที่สุดคือ สื่อมัลติมีเดียสามารถนำไปพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมได้ทั้ง ความรู้ทักษะ กระบวนการและเจตคติการใช้ภาษาเหมาะสมกับผู้เรียน เข้าใจง่ายถูกต้อง และมีความชัดเจน และภาพกราฟฟิก หรือวีดิทัศน์ประกอบเนื้อหา มีความสอดคล้องกัน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.80$, $S.D. = 0.55$) และที่มีคุณภาพอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ มีความทันสมัย แปลกใหม่และแตกต่าง จากการเรียนรู้ปกติ และส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างครูและนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.00$, $S.D. = 0.71$) เมื่อพิจารณาภาพรวม พบว่า มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.51$, $S.D. = 0.54$)

2 ผลการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง พุทธประวัติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดเกยไชยเหนือ “ประชานุกูล” อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครสวรรค์

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดเกยไชยเหนือ “ประชานุกูล” อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครสวรรค์ ปรากฏในตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง พุทธประวัติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 25 คน โรงเรียนชุมชนวัดเกยไชยเหนือ “ประชานุกูล” อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดนครสวรรค์

เลขที่	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	
	ก่อนเรียน (30)	หลังเรียน (30)
1	15	23
2	14	25
3	13	24
4	15	26
5	14	27
6	15	26

เลขที่	ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	
	ก่อนเรียน (30)	หลังเรียน (30)
7	13	28
8	12	25
9	14	25
10	15	29
11	13	25
12	12	27
13	11	26
14	15	28
15	14	25
16	14	24
17	13	25
18	13	26
19	13	27
20	17	28
21	12	25
22	15	26
23	16	27
24	11	26
25	13	24
รวม	342	647
ค่าเฉลี่ย	11.60	25.83
S.D.	4.83	1.70
t	-15.440 *	
Sig. (2-tailed)	0.000	

จากตาราง ที่ 3 พบว่า ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง พุทธประวัติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดเกไชยเหนือ

“ประชาชนกุล” อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนเท่ากับ 11.60 ค่าเฉลี่ยผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนเท่ากับ 25.83 เมื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2.2 ผลการหาประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง พุทธประวัติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดเกยไชยเหนือ “ประชาชนกุล” อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ให้มีประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ 80/80 ปรากฏในตารางที่ 4 ดังนี้

ตารางที่ 4 ค่าประสิทธิภาพของสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง พุทธประวัติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดเกยไชยเหนือ “ประชาชนกุล” อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

คะแนน	จำนวน คน	คะแนน เต็ม	คะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ค่าประสิทธิภาพ ร้อยละ (P)
ระหว่างเรียน (E_1)	25	30	25.83	1.70	83.33
หลังเรียน (E_2)	25	30	91.67	3.94	86.11

จากตารางที่ 4 พบว่า คะแนนเฉลี่ยที่ได้ระหว่างเรียนของสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง พุทธประวัติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดเกยไชยเหนือ “ประชาชนกุล” อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ระหว่างเรียนมีคะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$ เท่ากับ 25.83 คิดเป็นค่าประสิทธิภาพร้อยละ (P) 83.33 และคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนมีคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) เท่ากับ 91.67 คิดเป็นค่าประสิทธิภาพร้อยละ (P) 86.11 จากผลข้างต้นแสดงว่า สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง พุทธประวัติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดเกยไชยเหนือ “ประชาชนกุล” อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นนั้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ (E_1) 83.33 / (E_2) 86.11 สอดคล้องกับสมมติฐานที่ผู้วิจัยตั้งไว้ในข้อที่ 1

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดเกยไชยเหนือ “ประชาชนกุล” อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ที่มีต่อชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ดังปรากฏ ในตารางที่ 5 ดังนี้

ตารางที่ 5 แสดงผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้เรื่อง พุทธประวัติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดเกไชยเหนือ “ประชานุกูล” อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

ที่	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับความพึง พอใจ
1	ชุดกิจกรรม น่าสนใจ กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้	4.27	0.45	มาก
2	ขั้นตอนการใช้วัตรกรรม มีความชัดเจน ง่ายต่อการปฏิบัติ	4.53	0.51	มากที่สุด
3	การออกแบบเนื้อหา น่าสนใจ เหมาะสมกับการเรียนรู้	4.97	0.18	มากที่สุด
4	สี และขนาดตัวอักษร อ่านง่าย ชัดเจน เหมาะสม	4.63	0.49	มากที่สุด
5	ภาพกราฟฟิกและวิทัศน์ประกอบเนื้อหา เหมาะสม	4.70	0.47	มากที่สุด
6	กระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์ของนักเรียน	4.47	0.51	มาก
7	กิจกรรมการเรียนรู้ออกแบบได้เหมาะสมกับนักเรียน	4.53	0.51	มากที่สุด
8	ชุดกิจกรรมใช้งานง่ายสะดวกสามารถใช้ได้ทุกที่	4.37	0.49	มาก
9	มีความทันสมัย แปลกใหม่ แตกต่างจากการเรียนปกติ	4.57	0.50	มากที่สุด
10	จำนวนชุดกิจกรรม พอเหมาะกับการเรียนรู้	4.50	0.51	มาก
11	ส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเอง	4.23	0.43	มาก
12	เวลาที่ใช้ในการเรียนรู้จากชุดกิจกรรมมีความเหมาะสม	4.63	0.49	มากที่สุด
13	ชุดกิจกรรมมีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน	4.77	0.43	มากที่สุด
14	สามารถไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้	4.17	0.38	มาก
15	ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ผู้เรียน	4.70	0.47	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย		4.54	0.17	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 ผลการวิเคราะห์ความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง พุทธประวัติ พบว่า ความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดคือ การออกแบบเนื้อหา น่าสนใจ เหมาะสมกับการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.97$, S.D. = 0.18) อยู่ในระดับมากที่สุด ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ สามารถไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.17$, S.D. = 0.38) อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.17) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียเรื่อง พุทธประวัติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดเกไชยเหนือ “ประชานุกูล” อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นนั้นมีประสิทธิภาพ (E1) 83.33 / (E2) 86.11 ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยได้พัฒนาสื่อมัลติมีเดียขึ้นอย่างเป็นลำดับขั้นตอนโดยการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์โครงสร้างและเนื้อหาตามกรอบหลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย พุทธศักราช 2551 พัฒนาชุดการเรียนรู้ และดำเนินการสร้างตามหลักการสร้างชุดการเรียนรู้ ซึ่งแต่ละเรื่องประกอบด้วยชื่อชุดกิจกรรมการเรียนรู้ คำนำ สารบัญ คู่มือการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คำชี้แจงการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ขั้นตอนการใช้ชุดกิจกรรม การเรียนรู้บทบาทครูบทบาทนักเรียน แบบทดสอบก่อนเรียน ชุดความรู้ใบงาน แบบทดสอบหลังเรียน ภาคผนวกตารางสรุปผลคะแนน สื่อมัลติมีเดีย เรื่องพุทธประวัติ ที่ให้นักเรียนสามารถศึกษา และทำกิจกรรมในสื่อมัลติมีเดียได้อย่างมีประสิทธิภาพ และนำสื่อมัลติมีเดียที่สร้างขึ้นไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่านประเมินคุณภาพความเหมาะสมของสื่อมัลติมีเดียนำไปทดลองใช้จริง เพื่อหาข้อบกพร่องและปรับปรุงแก้ไขจนได้ประสิทธิภาพตามที่กำหนด นอกจากนี้ยังมีการใช้สื่อมัลติมีเดียที่หลากหลายทำให้ผู้เรียนไม่น่าเบื่อ ใช้เวลาในการจัดกิจกรรมในแต่ละชุดการเรียนรู้ได้เหมาะสม มีรูปภาพ วีดิโอประกอบให้เข้าใจมากยิ่งขึ้น เมื่อพัฒนาและแก้ไขปรับปรุงจนสมบูรณ์แล้วจัดทำเป็นรูปเล่มได้อย่างสวยงาม จึงส่งผลให้สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง พุทธประวัติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดเกไชยเหนือ “ประชานุกูล” อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนิเวศน์ วงศ์ประทุม (2559) พบว่า สื่อมัลติมีเดียประกอบการเรียนวิชาการมีประสิทธิภาพเท่ากับ 82.47/82.66 และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของอดิพร ปานพุ่ม และวงกต ศรีอุไร (2559) พบว่า สื่อมัลติมีเดีย ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีประสิทธิภาพเท่ากับ 81.00/89.75 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของक्रमเงิน สุพรรณษา (2555) พบว่า สื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียนรู้ เรื่องข้อมูลสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ 84.09/82.89 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสริน พิมลบรรยงก์ และคณะ (2554) พบว่า การพัฒนาสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง โดยใช้แบบฝึกทักษะชนิดเกม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มีค่า

ประสิทธิภาพเท่ากับ 87.05/88.64 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์มาตรฐาน 80/80 ที่ตั้งไว้และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เพราะสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง พุทธประวัติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนโรงเรียนชุมชนวัดเกไชยเหนือ “ประชานุกูล” อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ที่สร้างขึ้นได้ผ่านการทดสอบประสิทธิภาพจากการทดลองใช้เบื้องต้น และปรับปรุงจนมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากสื่อมัลติมีเดียมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาความสามารถเรื่อง พุทธประวัติ ได้เพิ่มมากขึ้นซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกิตติยา พรหมสอน (2559) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง สร้างสรรค์นิทานแอนิเมชันตามจินตนาการด้วยโปรแกรม Microsoft PowerPoint 2016 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุบาลปทุมธานี มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด ซึ่งมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของไพโรจน์ ก้อนทอง คือผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้สื่อมัลติมีเดีย เรื่อง พุทธประวัติ ซึ่งผลวิจัยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมานะ ประทีปพรศักดิ์ ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียเพื่อการสอนคนหูหนวกเรื่อง พุทธประวัติ ผลการวิจัยพบว่า มีค่าประสิทธิภาพ เท่ากับ 1.015 และคะแนนเฉลี่ยหลังการเรียนสูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของโสพัฒน์ โสภากิมุข, เสกสรรค์ แยมพินิจ พรภัสสร ปริญชาญกุล (2558) พบว่า สื่อมัลติมีเดียแอนิเมชัน เรื่องศีล 5 โดยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

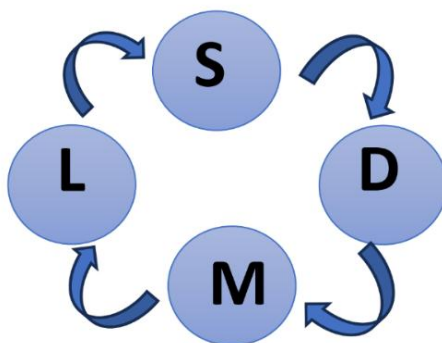
3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดเกไชยเหนือ “ประชานุกูล” อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง พุทธประวัติ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง พุทธประวัติที่สร้างขึ้นมีการกำหนดโครงสร้างอย่างเป็นระบบ กำหนดวัตถุประสงค์ และขอบข่ายเนื้อหาไว้ชัดเจน มีคำแนะนำในการใช้ที่อ่านเข้าใจได้ง่าย ครูผู้สอนสามารถปฏิบัติเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ได้ เนื้อหาในชุดการเรียนรู้สื่อมัลติมีเดียแต่ละเรื่องมีความสมบูรณ์ และสอดคล้องกับหัวเรื่อง การจัดลำดับเนื้อหาสามารถอ่านเข้าใจได้ง่าย การพิมพ์ การสะกดคำและการแบ่งวรรคตอนถูกต้อง ตัวอักษรมีขนาดเหมาะสม การ

ย่อหน้าและการจัดวางข้อความในแต่ละหน้ามีความเป็นระเบียบ รูปเล่ม มีขนาดและความหนาเหมาะสม ทำให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนชุมชนวัดเกไชยเหนือ “ประชาชนกุล” อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ส่วนใหญ่ชอบสื่อมัลติมีเดียที่ผู้วิจัยนำเสนอ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของมณฑา สุขศรี (2557) พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อสื่อมัลติมีเดีย อยู่ในระดับมากที่สุด ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสมพิศ วยาคำ ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาและการใช้สื่อมัลติมีเดียประกอบภาพการ์ตูนความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนบ้านบุง พบว่านักเรียนมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุดอีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระวชิรญาณ เตังวรารภทร พัทธกษนิลนพคุณ และบุญเรือง ศรีเหรียญ (2558) พบว่า การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องพุทธประวัติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้สื่อมัลติมีเดีย ความพึงพอใจต่อวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนที่ใช้สอนโดยใช้สื่อมัลติมีเดีย อยู่ในระดับดีมาก

ผู้วิจัยสรุปได้ว่าการสอนโดยใช้สื่อมัลติมีเดีย ทำให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน สูงกว่าผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนของนักเรียนที่ไม่ได้เรียนด้วยสื่อมัลติมีเดีย และพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยสื่อมัลติมีเดียมีพัฒนาการที่สูงขึ้นเป็นลำดับนับจากก่อนเรียน ระหว่าง และหลังเรียน

องค์ความรู้ใหม่

คณะผู้วิจัยขอเสนอแนะองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

S = Survey = การตรวจสอบ ศึกษาหาสาเหตุ วิเคราะห์กระบวนการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่ดำเนินไปต่อเนื่อง ตามลำดับขั้นการพัฒนา ทั้งทางด้านรูปร่าง อวัยวะ การทำงานของของอินทรีย์ ตลอดช่วงวัย/อายุของคน ตามความแตกต่างกันของแต่ละบุคคล

D = Development = การพัฒนากระบวนการ วิธีการพัฒนาชุดการเรียนรู้ให้มีรูปแบบใหม่และ ทันสมัยมากขึ้น โดยการนำความรู้หรือนวัตกรรมไปใช้ในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายโดยมุ่งเน้น การมีส่วนร่วมจากบุคลากร

M = Multimedia = มัลติมีเดียเป็นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามขั้นตอนการได้มาซึ่งผลสัมฤทธิ์การ ทดสอบและหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ก่อนนำไปใช้จริงโดยกระบวนการที่น่าเชื่อถือ เพื่อนำไปแก้ไขปัญหาด้อย่างมีประสิทธิภาพและนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น

L = Learning = การเรียนรู้เป็นนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นมาเป็นสื่อหลายรูปแบบ เช่น รูปภาพ เสียง หรือภาพเคลื่อนไหว เพื่อนำเสนอข้อมูลให้ผู้รู้เกิดความรู้ความเข้าใจและได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินไปด้วย ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเพื่อประกอบการจัดการเรียนการสอน การสำรวจปัญหาเป็นการสะท้อนปัญหาที่สามารถแก้ปัญหาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ถูกจุดและนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่พัฒนาขึ้นได้ในทางที่ดีการกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดทำชุดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. ครูควรอธิบายชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับการเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนทราบก่อนล่วงหน้าเพื่อเตรียมความพร้อมของนักเรียนก่อนไปปฏิบัติกิจกรรมในช่วงแรก และเน้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการช่วยเหลือกันในระบบกลุ่ม ความรับผิดชอบต่อตนเอง และความรับผิดชอบต่อกลุ่ม

2. ก่อนที่จะนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ไปใช้ครูควรศึกษาวิธีการใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้และควรมีการลองทำกิจกรรมก่อนวันทำกิจกรรม เพื่อแนะนำให้กับนักเรียนได้

3. ขณะที่นักเรียนปฏิบัติกิจกรรม ครูผู้สอนควรดูแลช่วยเหลือ แนะนำนักเรียนเมื่อเกิดปัญหา คอยกระตุ้นให้กำลังใจ คอยควบคุมเรื่องเวลาและพฤติกรรมของนักเรียนเพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กิตติยา พรหมสอน. (2559). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยสื่อมัลติมีเดีย เรื่อง สร้างสรรค์นิทานแอนิเมชัน ตามจินตนาการด้วยโปรแกรม Microsoft PowerPoint 2016 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนอนุบาลปทุมธานี. (รายงานการวิจัย). สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี : โรงเรียนอนุบาลปทุมธานี.
- क्रमเงิน สุพรรณ. (2555). สื่อมัลติมีเดียเพื่อการเรียนรู้ เรื่องข้อมูลสารสนเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา). คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- นิเวศน์ วงศ์ประทุม. (2559). การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียประกอบการสอนวิชาการเขียนโปรแกรมด้วยภาษาซีชาร์ป 1 ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). คณะครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- พระวชิรญาณ เตังวราภรภัทร พัทธกัณนิณพคุณ และบุญเรือง ศรีเหรียญ. (2558). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องพุทธประวัติ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 โดยใช้ชุดสื่อประสม. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 9(3), 134-146.
- มณฑา สุขศรี. (2557). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาสังคมศึกษา เรื่อง เครื่องมือทางภูมิศาสตร์โดยใช้บทเรียนชุดสื่อประสม มัธยมศึกษาปีที่ 2. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ : โรงเรียนอัสสัมชัญธนบุรี.
- รสริน พิมลบรรยงก์ และคณะ. (2554). เทคโนโลยีการศึกษา. นครราชสีมา : คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

โสพัฒน โสภากิมุข, เสกสรรค์ แยมพินิจ พรภัสสร ปริญญาญกุล. (2558). การสร้างบทเรียน
มัลติมีเดียแอนิเมชัน เรื่อง ศิล 5. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ โสตฯ-เทคโนโลยีฯ
สัมพันธ์แห่งประเทศไทย ครั้งที่ 29*. (น. 98-107). กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีพระ
จอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.

อติพร ปานพุ่ม และวงกต ศรีอุไร. (2557). การพัฒนาสื่อมัลติมีเดียแบบมีปฏิสัมพันธ์เรื่องการ
ทดลอง วิทยาศาสตร์บนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่
ที่ 2. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติด้านคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศ ครั้งที่ 10 (NCCIT2014)*. (น. 425-430). ภูเก็ต : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระ
นครเหนือ.

บวรพัฒน์

Development of Learning Package on History of Buddha for Prathomsuksa 1 students at Ban Sri Krailat School, Lat Yao District, Nakhon Sawan Province

Chanakon Ninnet¹ Pisamai Robchanachai Poolsuk² and Thanong Thosagai³

Received: January 13, 2023

Revised: October 23, 2023

Accepted: October 24, 2023

Abstract

The purposes of this research article were 1) to develop and find the efficiency of a learning package on History of Buddha for Prathomsuksa 1 students according to the 80/80 criteria; 2) to compare the learning achievement before and after learning using the learning package; and 3) to study the satisfaction of students towards learning with the learning package. The research method was a one-group experimental study before and after learning. The population used in the research was Prathomsuksa 1 students of Ban Sri Krailat School, Lat Yao District, Nakhon Sawan Province, first semester of the academic year 2022, 1 classroom, 14 students, using purposive sampling. The research instruments were 1) 3 learning packages, 2) 20-item pre- and post-learning achievement test, and 3) satisfaction assessment form, rating scale, 15 items. The statistics used in the research were percentage, mean, and standard deviation. The research results found that 1) the learning package

¹ Ban Sri Krailat School

²⁻³ Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: chadymear@gmail.com

development results had an overall efficiency (E1/E2) of 89.68/86.07, which was higher than the set criteria of 80/80, 2) the results of the comparison of learning achievement results before and after learning with the learning package found that the results after learning were higher than before learning, 3) the results of the study of satisfaction in using the multimedia learning package showed the highest level of overall satisfaction.

Keywords: Achievement, Learning Package, Satisfaction

การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

ฉัตรชนกร นิลเนตร์¹ พิสมัย รบชนะชัย พูลสุข² และทนง ทศไกร³

Received: January 13, 2023

Revised: October 23, 2023

Accepted: October 24, 2023

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาและหาประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน และหลังเรียนด้วยการใช้ชุดการเรียนรู้ และ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้ ใช้วิธีการวิจัยแบบหนึ่งกลุ่มทดลอง ก่อนเรียนและหลังเรียน ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 14 คน โดยการใช้การเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ชุดการเรียนรู้ 3 เรื่อง 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 20 ข้อ 3) แบบประเมินความพึงพอใจแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 15 ข้อ สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบน ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการพัฒนาชุดการเรียนรู้ มีประสิทธิภาพโดยรวม (E_1/E_2) เท่ากับ 89.68/86.07 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 2) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ พบว่า ผลการเปรียบเทียบหลังเรียนสูงกว่า

¹ โรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ

²⁻³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Corresponding author, e-mail: chadymear@gmail.com

ก่อนเรียน และ 3) ผลการศึกษาความพึงพอใจในการใช้ชุดการเรียนรู้สื่อประสม มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์, ชุดการเรียนรู้, ความพึงพอใจ

บทนำ

ปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในการจัดการเรียนการสอนในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ช่วยให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจว่ามนุษย์ดำรงชีวิตอย่างไรในการอยู่ร่วมกันในสังคมศึกษาช่วยให้ผู้เรียนเข้าใจถึงการพัฒนาที่เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัยกาลเวลาทำให้เกิดความเข้าใจตนเอง และผู้อื่นยอมรับในความแตกต่าง และมีคุณธรรมสามารถนำความรู้ไปปรับใช้ในการดำรงชีวิตเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ และสังคมโลกในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ได้กำหนดสาระการเรียนรู้ไว้ 5 สาระ ได้แก่ สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรม และการดำเนินชีวิต สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์ สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์ ในสาระการเรียนรู้ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรม ของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือการรู้ถึงประวัติของศาสนานับเป็นเรื่องที่สำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ปัจจุบันพบว่า นักเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่อง พุทธประวัติ ซึ่งเปรียบเสมือนหัวใจของพระพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่าสิ่งเหล่านี้ยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมสาเหตุปัญหาดังกล่าวประการหนึ่งเกิดจากครูขาดเทคนิคการสอนที่ดีโดยใช้วิธีการสอนบรรยาย และมีการใช้สื่อน้อยมากการพัฒนาเด็ก และเยาวชนเป็นเรื่องที่สำคัญ เครื่องมือที่นิยมใช้กันคือการศึกษาอบรมเพราะการศึกษาอบรมเป็นกระบวนการที่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลให้เป็นไปตามที่สังคมปรารถนา ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ตระหนักใน重要性ของการพัฒนาจึงได้พัฒนาหลักสูตรแต่ละระดับให้อยู่ในรูปแบบเบ็ดเสร็จ โดยเน้นทั้งภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ได้ศึกษาในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนมีพฤติกรรมที่ดีงาม และถูกต้องเหมาะสมนั้นควรใช้วิธีสอนที่หลากหลายโดยเฉพาะการใช้สื่อการเรียนรู้เพราะสื่อมีความสำคัญและมีบทบาทอย่างยิ่งสำหรับการศึกษาค้นคว้าหาความรู้ การสร้างแนวคิด และสะดวกต่อการค้นคว้าหาความรู้มากกว่าการศึกษา

ด้วยวิธีอื่นๆ เพราะสามารถวินิจฉัยเนื้อหาสาระได้ด้วยตนเองเป็นการขยายประสบการณ์นำไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลได้ (สมศักดิ์ สันธุระเวช, 2565)

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาศาสนาชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2564 ของโรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ อยู่ในเกณฑ์ต่ำ ซึ่ง พบว่ามีคะแนนเฉลี่ยร้อยละ 50 โดยผู้วิจัยได้นำปัญหามาวิเคราะห์หาข้อบกพร่อง พบปัญหาหลายประการดังนี้ คือ การจัดการเรียนการสอนจะเน้นการเรียนรู้ในกลุ่มสาระอื่น ๆ จึงทำให้การเรียนรู้ในกลุ่มสาระศาสนา ลดความสำคัญลงไป การจัดการเรียนรู้จะเน้นครูผู้สอนเป็นสำคัญ กล่าวคือ ครูจะเป็นผู้ดำเนินการด้วยตนเองนักเรียนต้องเป็นผู้ปฏิบัติตาม จึงทำให้ผู้เรียนขาดโอกาสในการฝึกทักษะและกระบวนการคิดขาดความรับผิดชอบในตนเอง (โรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ, 2564)

จากปัญหาที่กล่าวมารวมถึงประโยชน์ของการใช้ชุดการเรียนรู้ ที่มีมากมายในฐานะผู้วิจัยเป็นครูผู้สอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เด็กที่มีอายุประมาณ 6-7 ขวบ ชอบดูสื่อวิดีโอต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องจริงที่เล่าอย่างง่าย ๆ เรื่องจริงที่เด็กเคยพบในชีวิตประจำวันผู้วิจัยจึงสนใจจะพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ เป็นสื่อนวัตกรรมในการพัฒนาการเรียนรู้พื้นฐาน เรื่องพุทธประวัติ ในสาระพระพุทธศาสนาของนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ โดยการสร้างแผนการจัดการเรียนรู้เป็นสื่อนวัตกรรมประกอบการสอน ดังนั้น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะสร้างสื่อเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมพื้นฐานของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ทั้งนี้ เพื่อให้การเรียนการสอน บรรลุตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรส่งผลดีต่อการพัฒนาการเรียนการสอนในสถานศึกษา ทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพ เกิดประโยชน์ต่อนักเรียนทำให้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องพุทธประวัติ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ตามเกณฑ์ 80/80

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน และหลังเรียนด้วยการใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยใช้กำหนดรูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงทดลองชั้นต้น โดยใช้วิธีการวิจัยแบบหนึ่งกลุ่มทดลอง (One Group) ก่อนเรียนและหลังเรียน

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 14 คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. ชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ มีจำนวน 3 ชุด ได้แก่ ชุดที่ 1 การประสูติ ชุดที่ 2 การตรัสรู้ ชุดที่ 3 การปรินิพพาน แต่ละชุดประกอบด้วยเอกสารและภาพที่ใช้ประกอบในการเรียนรู้ มีองค์ประกอบดังนี้ 1) คำชี้แจงการใช้ชุดการเรียนรู้ 2) แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน 3) เนื้อหาประกอบชุดการเรียนรู้ 4) กิจกรรมและใบงาน 5) เฉลยแบบทดสอบและใบงาน จากนั้นนำชุดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องด้านเนื้อหาสาระ และนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง แล้วนำชุดการเรียนรู้ไปทดลองกับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่อต้อ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 30 คน ดำเนินการระหว่างภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 แล้วนำผลการทดลองมาวิเคราะห์หาประสิทธิภาพ ได้ค่า E_1/E_2 เท่ากับ 88.74/86.00

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 20 ข้อ นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องด้าน

เนื้อหาสาระ และนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง แล้วนำไปทดลองใช้ (Try out) กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่อ่ต๋อ จำนวน 30 คน ดำเนินการระหว่างภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565

3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 15 ข้อ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ท (Likert) แบบ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปเสนอผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมและนำไปทดลองกับนักเรียนโรงเรียนบ้านศาลเจ้าไก่อ่ต๋อ จำนวน 30 คน ดำเนินการระหว่างภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 แล้วนำไปหาค่าความเชื่อมั่นได้มีเท่ากับ 0.86

การดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยได้นำรูปแบบการสอนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่ปรับปรุงแก้ไขสมบูรณ์แล้วไปใช้จัดกิจกรรมกับประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 14 คน โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมด้วยตนเองใช้เวลารวมทั้งสิ้น 6 ชั่วโมง ตามแผนการจัดการเรียนรู้ และชุดการเรียนรู้ ตามขั้นตอนดังนี้

1) การทดสอบก่อนเรียน (Pre-test) โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจำนวน 20 ข้อ แล้วทำการเก็บข้อมูลที่ได้จากการทำแบบทดสอบไว้เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นต่อไป

2) ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการสอนด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งแต่ละเรื่องได้ดำเนินการจัดกิจกรรมตามแผนการจัดการเรียนรู้ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น

3) การทดสอบหลังเรียน (Post-test) เมื่อสิ้นสุดการดำเนินการวิจัยแล้วให้นักเรียนทำการทดสอบหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องพุทธประวัติ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งเป็นแบบทดสอบฉบับเดียวกันกับแบบก่อนเรียน

4) สอบถามความพึงพอใจของนักเรียน ที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยแบบสอบถามรูปแบบ การสอนด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรมของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 15 ข้อ และให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นหลังจากการ ทดสอบหลังเรียน

5) นำผลที่ได้จากการศึกษามารวบรวมวิเคราะห์ทางสถิติ เพื่อหาประสิทธิภาพของรูปแบบ การสอนด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน และหลัง การเรียน และศึกษาความพึงพอใจที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบการสอนด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้จัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1) การหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 80/80 ใช้สูตรคำนวณหาประสิทธิภาพ E_1/E_2

2) การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนรู้ก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ ของนักเรียนชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1

3) การหาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติทดสอบ

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ ชั้นประถมศึกษา ปีที่ 1 โรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ โดยมีประสิทธิภาพเป็นไปตาม เกณฑ์ 80/80 พบว่า

1.1 ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ ของ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ มีเนื้อหา จำนวน 3 ชุด โดยใช้เวลาเรียนชุดละ 2 ชั่วโมง รวม 6 ชั่วโมง

ตารางที่ 1 แสดงชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

ลำดับเรื่อง	ชื่อเรื่อง	จำนวนชั่วโมง	ค่าประสิทธิภาพ E1
ชุดที่ 1	การประสูติ	2 ชั่วโมง	93.81
ชุดที่ 2	การตรัสรู้	2 ชั่วโมง	87.62
ชุดที่ 3	การปรินิพพาน	2 ชั่วโมง	87.62
รวม	เนื้อหาครบทั้งสิ้น 3 ชุด	6 ชั่วโมง	89.68

1.2 ผลการประเมินคุณภาพชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

ตารางที่ 2 ผลประเมินคุณภาพชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ โดยผู้เชี่ยวชาญ

ข้อ ที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วน	ระดับ
			เบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความ เหมาะสม
1	มีความสอดคล้องกับกระบวนการพัฒนาผู้เรียนในยุคปัจจุบัน	4.80	0.45	มากที่สุด
2	มีความทันสมัย แปลกใหม่และแตกต่าง จากการเรียนรู้ปกติ	4.60	0.55	มากที่สุด
3	จำนวนนวัตกรรมครอบคลุมสาระการเรียนรู้และกิจกรรมของผู้เรียน	5.00	0.00	มากที่สุด
4	การใช้ภาษาเหมาะสมกับผู้เรียน เข้าใจง่ายถูกต้องและมีความชัดเจน	4.60	0.55	มากที่สุด
5	กระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์ สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด
6	ภาพกราฟฟิก หรือวีดิทัศน์ประกอบเนื้อหา มีความสอดคล้องกัน	4.80	0.45	มากที่สุด
7	จัดเรียงลำดับเรื่องถูกต้อง ชัดเจน ความเป็นระเบียบ	5.00	0.00	มากที่สุด
8	ออกแบบมีความดึงดูดใจ น่าสนใจ กระตุ้นการเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด
9	ข้อปฏิบัติในการใช้นวัตกรรมเข้าใจง่าย ชัดเจน	5.00	0.00	มากที่สุด
10	มีความเหมาะสมกับเวลาในการเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด
11	เรียนรู้ได้ในทุกช่องทางทั้งออนไลน์ ออนไลน์และสะดวกง่ายต่อการเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด

ข้อ ที่	รายการ	ค่าเฉลี่ย	ส่วน	ระดับ
			เบี่ยงเบน มาตรฐาน	ความ เหมาะสม
12	ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างครูและนักเรียน	4.80	0.45	มากที่สุด
13	ออกแบบทักษะการเรียนรู้สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด
14	ทำให้เกิดการสรุปรวบยอดได้	4.80	0.45	มากที่สุด
15	นวัตกรรมสามารถนำไปพัฒนาผู้เรียน แบบองค์รวมได้ ทั้ง ความรู้ทักษะ กระบวนการและเจตคติ	4.60	0.55	มากที่สุด
16	แผนการจัดการเรียนรู้มีความสอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ	5.00	0.00	มากที่สุด
17	แผนการจัดการเรียนรู้สามารถพุทธประวัติมาปรับใช้ในการ ดำเนินชีวิตได้อย่างเหมาะสม	4.80	0.45	มากที่สุด
18	แผนการจัดการเรียนรู้มีความถูกต้อง เหมาะสมและสอดคล้อง กับกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชา พุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถม ศึกษาปีที่ 4	4.60	0.55	มากที่สุด
19	กระบวนการจัดการเรียนรู้ของแผน การจัดการเรียนรู้เป็นไป ตามกระบวนการสอน	4.60	0.55	มากที่สุด
20	การวัดและประเมินผลการเรียนรู้มีเครื่องมือและวิธีการวัด ประเมินผลที่เหมาะสมกับผู้เรียน	4.80	0.45	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย		4.76	0.43	มากที่สุด

2. ผลการศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า

2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

ตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง พุทธประวัติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 14 คน โรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

คนที่	แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์	
	คะแนนก่อนเรียน (20)	คะแนนหลังเรียน (20)
1	7	18
2	9	17
3	8	16
4	8	17
5	4	18
6	7	17
7	8	17
8	7	18
9	8	17
10	5	18
11	6	17
12	4	17
13	5	18
14	4	16
ผลรวม	90	241
ค่าเฉลี่ย	6.43	17.21
S.D.	1.74	0.70
ร้อยละ	32.14	86.07

2.2 ผลการหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

ตารางที่ 4 แสดงค่าประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

คะแนน	จำนวน คน	คะแนน เต็ม	คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ค่าประสิทธิภาพ ร้อยละ
ระหว่างเรียน (E_1)	14	45	40.36	0.80	89.68
หลังเรียน (E_2)	14	20	17.21	0.70	86.07

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ที่มีต่อชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ

ตารางที่ 5 แสดงผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์

ที่	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับความ พึงพอใจ
1	รูปแบบนวัตกรรมชุดการเรียนรู้ น่าสนใจ กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้	4.71	0.47	มากที่สุด
2	ขั้นตอนการใช้นวัตกรรมชุดการเรียนรู้ มีความชัดเจน ง่ายต่อการปฏิบัติ	4.64	0.50	มากที่สุด
3	ชุดการเรียนรู้ มีการออกแบบเนื้อหา น่าสนใจ เหมาะสมการเรียนรู้	4.71	0.47	มากที่สุด
4	ชุดการเรียนรู้ มีสี และขนาดตัวอักษร อ่านง่าย ชัดเจน เหมาะสม	4.71	0.47	มากที่สุด
5	ชุดการเรียนรู้ มีภาพกราฟฟิกและวีดิทัศน์ประกอบเนื้อหา เหมาะสม	4.71	0.61	มากที่สุด
6	ชุดการเรียนรู้ มีกระตุ้นให้เกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์ของนักเรียน	4.64	0.63	มากที่สุด
7	ชุดการเรียนรู้ มีกิจกรรมการเรียนรู้ออกแบบได้เหมาะสมกับนักเรียน	4.57	0.65	มากที่สุด

ที่	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน	ระดับความ พึงพอใจ
8	นวัตกรรมชุดการเรียนรู้ ใช้งานง่าย สะดวก สามารถใช้ได้ทุกที่ ทุกเวลา	4.86	0.36	มากที่สุด
9	ชุดการเรียนรู้ มีความทันสมัย แปลกใหม่ แตกต่างจากการ เรียนปกติ	4.79	0.43	มากที่สุด
10	จำนวนนวัตกรรมชุดการเรียนรู้ พอเหมาะกับการเรียนรู้	4.93	0.27	มากที่สุด
11	ชุดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเอง	4.71	0.47	มากที่สุด
12	เวลาที่ใช้ในการเรียนรู้จากนวัตกรรมชุดการเรียนรู้ มีความเหมาะสม	4.64	0.50	มากที่สุด
13	นวัตกรรมชุดการเรียนรู้ มีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ในยุค ปัจจุบัน	4.64	0.50	มากที่สุด
14	ชุดการเรียนรู้ สามารถไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้	4.71	0.47	มากที่สุด
15	ชุดการเรียนรู้ ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมให้แก่ผู้เรียน	4.71	0.47	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย		4.71	0.48	มากที่สุด

จากตารางที่ 5 พบว่า ค่าความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 14 คน ที่มีต่อชุดการเรียนรู้ เรื่องพุทธประวัติ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า จำนวนนวัตกรรมชุดการเรียนรู้ พอเหมาะกับการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.27) ความพึงพอใจอยู่ในระดับน้อยที่สุด คือ ชุดการเรียนรู้ มีกิจกรรมการเรียนรู้แบบได้เหมาะสมกับนักเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.65) อยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาภาพรวมมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.71$, S.D. = 0.48)

อภิปรายผลการวิจัย

1. ชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นนั้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ (E_1) 89.68/ (E_2) 86.07 ซึ่งมีประสิทธิภาพของกระบวนการสูงกว่าประสิทธิภาพของผลลัพธ์ ทั้งนี้เพราะชุดการเรียนรู้ ได้ดำเนินการอย่างเป็นระบบ ดังนี้ 1) ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

วิเคราะห์เนื้อหากิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของนักเรียน เนื้อหามีความต่อเนื่องจากง่ายไปหายาก และถูกต้องชุดการเรียนรู้ ส่วนใหญ่เน้นการปฏิบัติจริง และเชื่อมโยงเนื้อหาโดยศึกษาจากใบความรู้

2) กำหนดสาระการเรียนรู้ ตัวชี้วัด เพื่อใช้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ให้สอดคล้องกัน และ

3) การสร้างและออกแบบชุดการเรียนรู้ การเรียนรู้มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมจริง ได้ผ่านการตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญและมีการนำไปทดลองหาประสิทธิภาพแบบหนึ่งต่อหนึ่ง แบบกลุ่มเล็ก และภาคสนาม ทำให้พบข้อบกพร่องแล้วทำการแก้ไข จึงทำให้ชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ มีประสิทธิภาพดังที่กล่าวมา อีกทั้งได้ปรึกษาและได้รับข้อเสนอของผู้เชี่ยวชาญกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของสุคนธ์ สินธพานนท์ (2561) กล่าวว่า ชุดการเรียนรู้เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่จัดขึ้นสำหรับหน่วยการเรียนรู้ตามหัวข้อเนื้อหาที่ต้องการจะให้นักเรียนได้รับ ช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้ อย่างมีประสิทธิภาพ ในส่วนของครูการสอนด้วยชุดการเรียนรู้ทำให้ครูสามารถถ่ายทอดเนื้อหาวิชาที่ สลับซับซ้อนและเป็นนามธรรม ให้นักเรียนเข้าใจง่ายขึ้น ด้านนักเรียนได้เรียนรู้ไปทีละขั้นตาม ความสามารถ ความสนใจของนักเรียนเองทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ และช่วยให้นักเรียน กับผู้สอนมีโอกาสปฏิบัติกิจกรรมร่วมกัน ทั้งนี้ สอดคล้องกับหลักการสำคัญในการสร้างชุดการเรียนรู้ ของสุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ (2553) กล่าวว่า ชุดการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมการเรียนรู้เป็น รายบุคคล โดยผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความสามารถ ความสนใจ ตามเวลาและโอกาสที่ เหมาะสมของแต่ละคน ช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนครูผู้สอน เพราะชุดกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยให้ ผู้เรียนสามารถ เรียนได้ด้วยตนเอง อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเอกภพ พรหมสุทธิรักษ์ (2560) พบว่า ชุดการเรียนรู้ ประกอบการเรียนรู้รายวิชา ส33202 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 มี ประสิทธิภาพเท่ากับ 86.41/81.76 สูงกว่าเกณฑ์ 80/80

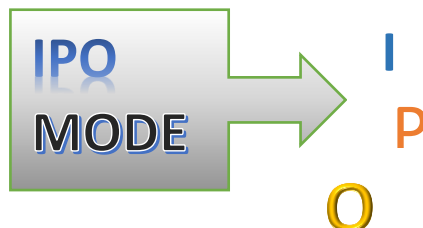
2. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ อำเภอลาดยาว จังหวัด นครสวรรค์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง พุทธประวัติ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้เนื่องมาจาก ชุดการเรียนรู้เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่มีลักษณะเป็นที่จัดขึ้นสำหรับหน่วยการเรียนรู้ตามหัวข้อ เนื้อหาที่ต้องการจะให้นักเรียนได้รับ ช่วยให้นักเรียนได้รับความรู้อย่างมีประสิทธิภาพในส่วนของครู การสอนด้วยชุดการเรียนรู้ จะทำให้ครูสามารถถ่ายทอดเนื้อหาวิชาที่สลับซับซ้อนและเป็นนามธรรม ให้นักเรียนเข้าใจง่ายขึ้น นอกจากนี้ชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่มี

ลักษณะเป็นชุดการเรียนรู้ ช่วยให้กระบวนการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับวิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนผล (2562) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้นั้นควรให้โอกาสนักเรียนได้ฝึกปฏิบัติจริงเพื่อก่อให้เกิดพฤติกรรมตามที่ระบุไว้ในจุดประสงค์การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่มีประสิทธิภาพ นั้น จำเป็นต้องดำเนินการในรูปแบบที่หลากหลายไม่ว่าจะเป็นเทคนิค วิธีการและสื่อที่ใช้ เช่นเดียวกับชุดการเรียนรู้เป็นการนำเสนอหลาย ๆ ประเภท มาใช้ร่วมกันทั้งวัสดุอุปกรณ์และวิธีการ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดในการเรียนการสอน โดยการใช้สื่อแต่ละอย่าง ตามลำดับขั้นตอนของเนื้อหาและในปัจจุบันมีการนำคอมพิวเตอร์ มาร่วมด้วยเพื่อการผลิตหรือการควบคุมการทำงานของอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการเสนอข้อมูล ทั้งตัวอักษร ภาพกราฟิก ภาพถ่าย ภาพเคลื่อนไหวแบบวีดิทัศน์และเสียง สอดคล้องกับงานวิจัยของเอกภพ พรหมสุขธิรักษ์ (2560) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนรายวิชา ส33202 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 หลังเรียนสูงกว่า ก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของวิลาวณีย์ พินสุววรรณ และคณะ (2556) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน ของนักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ แบบ สูงกว่านักเรียนกลุ่มที่เรียนด้วยวิธีเรียนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05

3. นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ อำเภอลาดยาว จังหวัด นครสวรรค์ มีความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ด้วยชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้เพราะชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ ที่สร้างขึ้นมีการกำหนดโครงสร้างอย่างเป็นระบบ ตรงกับจุดประสงค์การเรียนรู้และชุดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นมีภาพประกอบเป็นภาพสีที่ชัดเจน น่าสนใจ ทำให้นักเรียนเรียนรู้ชุดการเรียนรู้ ได้อย่างเพลิดเพลินจึงทำให้นักเรียนมีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากเหตุผลดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของสุคนธ์ สินธพานนท์ กล่าวว่า ชุดการเรียนรู้ทำให้ผู้เรียนรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น รับฟังความคิดเห็นของกันและกันเป็นการฝึกความเป็นประชาธิปไตยซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญของการอยู่ร่วมกันในสังคมประชาธิปไตย สอดคล้องกับงานวิจัยของเอกภพ พรหมสุขธิรักษ์ (2560) พบว่า ระดับความพึงพอใจของผู้เรียนที่เรียนโดย ประกอบการเรียน รายวิชา ส33202 อยู่ระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย 4.96 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.24 สอดคล้องกับงานวิจัยของปริยากร กุณโรจรร (2560) พบว่า แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียน จำนวน 10 ข้อ ที่ผ่านการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญ มีค่าเฉลี่ย 4.78 อยู่ในระดับมากที่สุด

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอเสนอแนะองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ใหม่

I = Innovation ชุดการเรียนรู้เป็นนวัตกรรมที่พัฒนาขึ้นมาเป็นสื่อหลายรูปแบบ เพื่อนำเสนอข้อมูลให้ผู้ผู้ใช้เกิดความรู้ความเข้าใจและได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน เพื่อประกอบการจัดการเรียนการสอน การได้มาซึ่งชุดการเรียนรู้ ประกอบด้วย การสำรวจปัญหา เป็นการสะท้อนปัญหาที่จะสามารถแก้ไขปัญหาลงมือปฏิบัติทางการเรียนได้ถูกจุดและนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่พัฒนาขึ้นได้ในทางที่ดี การกำหนดวัตถุประสงค์ในการจัดทำชุดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพ

P = Process กระบวนการ วิธีการพัฒนาชุดการเรียนรู้ให้มีรูปแบบใหม่และทันสมัยมากขึ้น โดยการนำความรู้ หรือนวัตกรรมไปใช้ในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายโดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมจากบุคลากร

O = Out Come ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ชุดการเรียนรู้ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นตามขั้นตอนการได้มาซึ่งผลสัมฤทธิ์ การทดสอบและหาประสิทธิภาพของชุดการเรียนรู้ก่อนนำไปใช้จริงโดยกระบวนการที่น่าเชื่อถือ เพื่อนำไปแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพและนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่สร้างขึ้นไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง ทุกโรงเรียน และมีการนิเทศติดตามเป็นระยะ
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาวางแผนและเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 อย่างต่อเนื่องเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสำหรับเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
3. ผู้บริหารโรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาพัฒนาชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ที่สร้างขึ้นไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง และควรพัฒนาภาพกราฟฟิกหรือวีดิทัศน์ประกอบเนื้อหาของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มีความสอดคล้องกันมากขึ้น
4. ครูผู้สอนระดับประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ ควรให้แนวคิดและข้อเสนอแนะกับนักเรียนในการนำความรู้เรื่อง พุทธประวัติ ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้
5. ชุดการเรียนรู้ เรื่อง พุทธประวัติ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ อำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ สามารถใช้ประโยชน์ทางวิชาการในการจัดการศึกษาเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่กระตุ้นความสนใจของนักเรียนได้เป็นอย่างดี

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- โรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ. (2563). *แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา โรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ*. นครสวรรค์ : โรงเรียนบ้านศรีไกรลาศ. (อัดสำเนา)
- ปรียากร กุณโรจร. (2560). *การพัฒนา (ชุดการสอน และชุดกิจกรรม) เรื่องการดำเนินชีวิตบนหลักธรรม กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่*

4. เข้าถึงได้จาก [https:// tw.ac.th/wp-content/uploads/2018/05/ชุดการสอนที่-1.pdf](https://tw.ac.th/wp-content/uploads/2018/05/ชุดการสอนที่-1.pdf)

วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล. (2562). *การจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างจิตนวัตกรรม*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิลาวัลย์ พินสุวรรณ และคณะ. (2556). *การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์แบบ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา). คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยทักษิณ.

สมศักดิ์ สีนธระเวชญ์. (2565). *มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา*. เข้าถึงได้จาก https://archive.lib.cmu.ac.th/full/T/2556/tsos40556ay_ch1.pdf

สุคนธ์ สีนพานนท์. (2561). *นวัตกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : 9119 เทคนิคพรินติ้ง.

สุวิทย์ มูลคำ และอรทัย มูลคำ. (2553). *21 วิธีจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด*. กรุงเทพฯ : ภาพพิมพ์.

เอกภพ พรหมสุทธิรักษ์. (2560). *การพัฒนา ประกอบการเรียนเหตุการณ์ปัจจุบัน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน). วิทยาลัยครุศาสตร์ : มหาวิทยาลัยบูรพา.

Development of an Electronic Book (E-Book) on Physical Characteristics of Asia for Mathayomsuksa 1 Students at Wat Santithum School, Mueang Nakhon Sawan District, Nakhon Sawan Province

Chanida Kleechaya¹ Alai Chantarapanich² and Pharadon Kaewbutdee³

Received: October 23, 2023

Revised: January 05, 2024

Accepted: January 11, 2024

Abstract

The objectives of this research article were 1) to develop and find the efficiency of an e-book on Physical Characteristics of Asia for Mathayomsuksa 1 students according to the 80/80 criteria; 2) to compare the learning achievement before and after learning with an e-book; and 3) to study the satisfaction of students towards an e-book. This was an experimental research with a One Group Pre-test Post-test Design. The sample group was Mathayomsuksa 1 students, Room 2, Wat Santithum School, Semester 1, academic Year 2022, totaling 30 people, who were selected by simple random sampling using the classroom as the sampling unit. The research instruments were 1) an e-book on Physical Characteristics of Asia of Mathayomsuksa 1 students, totaling 5 books, 2) a pre- and post-test on Physical Characteristics of Asia for Mathayomsuksa 1 students, totaling 30 items, and 3) a

¹ Wat Santitham School

²⁻³ Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: 1993chanidak@gmail.com

questionnaire on student satisfaction towards an e-book on Physical Characteristics of Asia for Mathayomsuksa 1 students in the form of a rating scale with 15 items. The quality of the instrument was found to have a reliability value of 0.96. The statistics used in data analysis were mean, percentage, standard deviation, and test statistics. The research results found that 1) the results of the development of an e-book had an overall efficiency (E1/E2) of 87.70/86.47, which was higher than the set criteria of 80/80, 2) the results of the comparison of learning achievement before studying had an average value ($\bar{X}$ = 21.97, S.D. = 1.87) and after studying had an average value ($\bar{X}$ = 27.37, S.D. = 1.69). It was found that the post-learning score was significantly higher than before learning at a statistical level of .05, 3) the results of the study of students' satisfaction towards an e-books showed the highest overall satisfaction ($\bar{X}$ = 4.65, S.D. = 0.48).

Keywords: E-Book, Efficiency, Satisfaction

การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) เรื่อง ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสันติธรรม อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

ชนิดา คลีฉายา¹ อาลัย จันทรพาณิชย์² และภาราตร แก้วบุตรดี³

Received: October 23, 2023

Revised: January 05, 2024

Accepted: January 11, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาและหาประสิทธิภาพหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ตามเกณฑ์ 80/80 2) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ 3) ศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เป็นการวิจัยเชิงทดลองแบบ One Group Pre-test Post-test Design กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ห้อง 2 โรงเรียนวัดสันติธรรม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 5 เล่ม 2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่อง ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 30 ข้อ และ 3) แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชียของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 15 ข้อ การหาคุณภาพเครื่องมือ พบว่า

¹ โรงเรียนวัดสันติธรรม

²⁻³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Corresponding author, e-mail: 1993chanidak@gmail.com

มีค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบเท่ากับ 0.96 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสถิติทดสอบ ผลการวิจัย พบว่า 1) ผลการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มีประสิทธิภาพโดยรวม (E_1/E_2) เท่ากับ 87.70/86.47 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80 2) ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 21.97$, S.D. = 1.87) และหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 27.37$, S.D. = 1.69) พบว่า คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 3) ผลการศึกษาคความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีความพึงพอใจโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$, S.D. = 0.48)

คำสำคัญ: หนังสืออิเล็กทรอนิกส์, ประสิทธิภาพ, ความพึงพอใจ

บทนำ

การศึกษาของไทยในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว จากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 มาตรา 22 มาตรา 64 และมาตรา 66 ระบุว่า “หัวใจสำคัญของการปฏิรูปการเรียนรู้ คือ การปฏิรูปต้องยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นผู้เรียน” ครูต้องปรับเปลี่ยนวิธีการจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ “รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการผลิต และพัฒนาแบบเรียน ตำรา หนังสือวิชาการ สื่อสิ่งพิมพ์อื่น วัสดุอุปกรณ์และเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาอื่น” และ “ผู้เรียนมีสิทธิได้รับการพัฒนาขีดความสามารถในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในโอกาสแรกที่ได้ทำเพื่อให้ความรู้ และทักษะกระบวนการต่าง ๆ อย่างเพียงพอที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้อย่างต่อเนื่อง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

ในการจัดการเรียนรู้สาระภูมิศาสตร์ จะเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องลักษณะทางกายภาพของโลก การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพ ปัญหาทางกายภาพและภัยพิบัติ ความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกัน แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ การใช้ภูมิสารสนเทศ ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับการสร้างสรรค์วิถีการดำเนินชีวิต กิจกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมความร่วมมือด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในประเทศ ระหว่างประเทศ การจัดการทรัพยากรและ

สิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เป็นสื่อเทคโนโลยีอีกประเภทหนึ่งที่จะช่วยสร้างการเรียนรู้เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ที่ศึกษาได้เข้าใจเนื้อหาข้อมูลที่ยากและสามารถเข้าถึงได้ง่ายทุกที่ทุกเวลา โดยจะสร้างขึ้นด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ มีลักษณะเป็นเอกสารอิเล็กทรอนิกส์ ที่สามารถอ่านข้อมูลผ่านทางหน้าจอคอมพิวเตอร์ โทรศัพท์หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ได้ทั้งระบบออฟไลน์และออนไลน์ คุณลักษณะของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สามารถเชื่อมโยงไปยังส่วนต่าง ๆ ของหนังสือเว็บไซต์ อื่น ๆ นอกจากนี้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ยังสามารถแทรกภาพ ภาพเคลื่อนไหว เสียง วิดีโอ และเชื่อมต่อไปยังเว็บไซต์อื่น ๆ ได้สามารถปรับปรุงข้อมูลให้ทันสมัยได้ตลอดเวลา รูปแบบของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เน้นคุณลักษณะการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างบทเรียนและผู้เรียน สามารถโต้ตอบกับบทเรียนในแต่ละเรื่องที่มีความสนใจ ผู้เรียนคลิกย้อนไปกลับหรือทบทวนได้ตามความต้องการ และส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ดังนั้นหนังสืออิเล็กทรอนิกส์สามารถส่งเสริมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลทางการเรียนสูงสุด

ผู้วิจัยทำหน้าสอนนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ในสาระภูมิศาสตร์ โดยจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของรายวิชาเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะด้านการคิดวิเคราะห์และการแก้ปัญหา ทักษะด้านการคิดคำนวณ ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ ทักษะด้านความเข้าใจทางวัฒนธรรมที่แตกต่าง ทักษะการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อทักษะทางด้านอาชีพ และทักษะทางด้านการเรียนรู้ ทักษะการเปลี่ยนแปลง ทักษะการเรียนรู้ แต่ในการจัดการเรียนรู้นี้ดังกล่าว นักเรียนยังไม่บรรลุตามจุดประสงค์เพราะยังมีหน่วยการเรียนรู้บางเรื่องที่นักเรียนไม่สนใจเรียนรู้ และทำกิจกรรมไม่ได้ ไม่ส่งงาน คะแนนสอบไม่ผ่านเกณฑ์ ผู้สอนจึงได้หาสาเหตุของปัญหาโดยสัมภาษณ์ผู้เรียนจำนวน 10 คน ที่ผ่านการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในสาระภูมิศาสตร์มาพูดคุยและให้ผู้เรียนสะท้อนการเรียนรู้ในหน่วยการเรียนรู้ดังกล่าวมาสรุป และกำหนดหน่วยที่เป็นปัญหาที่ผู้เรียนต้องการพัฒนาการเรียนรู้มากที่สุดได้ หน่วยการเรียนรู้เรื่องลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย เพราะนักเรียนไม่สามารถอธิบายถึงที่ตั้ง ขนาด และอาณาเขตของทวีปเอเชียได้ นักเรียนไม่สามารถอธิบายลักษณะภูมิประเทศของทวีปเอเชียได้ นักเรียนไม่สามารถชี้ตำแหน่ง และบอกจุดเด่นต่าง ๆ ของทวีปเอเชียได้ จากหน่วยการ

เรียนรู้ที่เป็นปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ค้นหาเทคนิค วิธีการและเทคโนโลยีที่เหมาะสมพร้อมทั้งได้สอบถามและสัมภาษณ์นักเรียน ตลอดจนผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการเรียนรู้ถึงรูปแบบวิธีการ และเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับผู้เรียนมากที่สุดก็คือ หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพราะเป็นสื่อการเรียนรู้ ที่รวมเอาจุดเด่นของสื่อแบบต่าง ๆ มารวมอยู่ในสื่อตัวเดียว คือ สามารถแสดงภาพ แสง เสียง ภาพเคลื่อนไหว และการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ใช้ ช่วยให้ผู้เรียนเกิดพัฒนาการเรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาวิชาได้เร็วขึ้นมีความสามารถในการออนไลน์ผ่านเครือข่าย และเชื่อมโยงไปสู่โฮมเพจและเว็บไซต์ต่าง ๆ อีกทั้งยังสามารถอ้างอิงในเชิงวิชาการได้ มีลักษณะไม่ตายตัว สามารถแก้ไขปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา อีกทั้งยังสามารถเชื่อมโยงไปสู่ข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้โดยใช้ความสามารถของไฮเปอร์เท็กซ์ ที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเรียนด้วยตนเอง จะเร็วหรือช้าตามความสามารถของแต่ละบุคคล ซึ่งมีความเหมาะสมมากกับบทเรียนนี้ ในการจัดการเรียนรู้ที่จะช่วยให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

ดังนั้นผู้วิจัยจึงทำการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสันติธรรม อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ เพื่อให้ผู้ที่สนใจรวมทั้งนักเรียนที่ต้องการศึกษาเรื่อง ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย สามารถเข้าถึงหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่มีการนำเสนอเนื้อหาที่น่าสนใจ มีการใช้ลวดลายแตกต่าง ๆ ประกอบการนำเสนอเพื่อให้ผู้เรียนมีความสนุกสนานเพลิดเพลินไปกับเนื้อหาบทเรียน และการนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันมาเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผลอย่างเป็นระบบมากขึ้นนำไปสู่การพัฒนาคน การพัฒนางาน พัฒนาสถานศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาและหาประสิทธิภาพหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสันติธรรม อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสันติธรรม อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสันติธรรม อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัย เรื่อง “การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสันติธรรม อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์” มีวิธีดำเนินการวิจัยโดยใช้รูปแบบการวิจัยการวิจัยเชิงทดลองแบบ One Group Pre-test Post-test Design

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสันติธรรม อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 52 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสันติธรรม อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 30 คน ซึ่งได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยใช้ห้องเรียนเป็นหน่วยการสุ่ม

การสร้างและพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 5 เล่ม แต่ละเล่มมีองค์ประกอบดังนี้ 1) คำแนะนำการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ 2) แบบทดสอบก่อนและหลังเรียน 3) เนื้อหาประกอบสื่อ 4) กิจกรรมและใบงาน 5) เฉลยแบบทดสอบกิจกรรมและใบงาน จากนั้นนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องด้านเนื้อหาสาระ มีค่า IOC เท่ากับ 0.80-1.00 และนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง และนำหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1/1 โรงเรียนวัดสันติธรรม อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 22 คน แล้วนำผลการทดลองมาวิเคราะห์หาประสิทธิภาพ ได้ค่า E_1/E_2 เท่ากับ 82.82/81.55 โดยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 สามารถนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างได้

2. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียน จำนวน 30 ข้อ นำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความสอดคล้องด้านเนื้อหาสาระ และนำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง แล้วนำไปทดลองใช้ (Try Out) กับ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสันติธรรม จำนวน 22 คน

3. แบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า จำนวน 15 ข้อ เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ของลิเคิร์ท (Likert) แบบ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด นำแบบสอบถามความพึงพอใจของนักเรียนที่สร้างเสร็จเรียบร้อยแล้วไปเสนอผู้เชี่ยวชาญชุดเดิม ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมและนำไปทดลองกับนักเรียนโรงเรียนวัดสันติธรรม จำนวน 22 คน แล้วนำไปหาค่าความเชื่อมั่นได้มีเท่ากับ 0.91

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้จัดทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

1. การหาประสิทธิภาพของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ตามเกณฑ์ 80/80 ใช้สูตรคำนวณหาประสิทธิภาพ E_1/E_2

2. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน โดยใช้การทดสอบ Paired Sample t-test ของคะแนนที่ได้จากการทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

3. การหาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย โดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสันติธรรม อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 พบว่า

1.1 ผลการพัฒนาและหาประสิทธิภาพหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสันติธรรม อำเภอเมือง

นครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ มีเนื้อหาจำนวน 5 เรื่อง โดยใช้เวลาเรียนเรื่องละ 1 คาบ รวม 5 ชั่วโมง ดังนี้

ตารางที่ 1 หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชียของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสันติธรรม อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

ลำดับเรื่อง	ชื่อเรื่อง	จำนวนชั่วโมง
เล่มที่ 1	ทำเลที่ตั้งและขนาดของทวีปเอเชีย	1 ชั่วโมง
เล่มที่ 2	ลักษณะภูมิประเทศของทวีปเอเชีย	1 ชั่วโมง
เล่มที่ 3	ลักษณะภูมิอากาศของทวีปเอเชีย	1 ชั่วโมง
เล่มที่ 4	ทรัพยากรธรรมชาติของทวีปเอเชีย	1 ชั่วโมง
เล่มที่ 5	กิจกรรมทางเศรษฐกิจของทวีปเอเชีย	1 ชั่วโมง
รวม	เนื้อหาครบทั้งสิ้น 5 เล่ม	5 ชั่วโมง

1.2 ผลการประเมินคุณภาพหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสันติธรรม อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ โดยนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ดังนี้

ตารางที่ 2 ผลประเมินคุณภาพหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสันติธรรม อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

ที่	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับความ เหมาะสม
1	รูปแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีการใช้ภาพกราฟิกเทคนิคในการนำเสนอที่ น่าสนใจ	4.80	0.45	มากที่สุด
2	เนื้อหากระชับ เหมาะสมกับระยะเวลาเรียน	4.60	0.55	มากที่สุด
3	การจัดลำดับเนื้อหามีความต่อเนื่อง เข้าใจง่าย	4.40	0.55	มาก
4	มีความทันสมัย แปลกใหม่และแตกต่างจากการเรียนรู้ปกติ	4.80	0.45	มากที่สุด
5	ภาษาที่ใช้ในสื่อการเรียนรู้มีความถูกต้อง เหมาะสม	4.60	0.55	มากที่สุด

ที่	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับความ เหมาะสม
6	การเข้าศึกษาเนื้อหาในบทเรียนมีความสะดวกรวดเร็ว	4.60	0.55	มากที่สุด
7	ปุ่มแสดงรายการต่าง ๆ สื่อความหมายได้ชัดเจน	4.40	0.55	มากที่สุด
8	ข้อปฏิบัติในการใช้วัตรกรรมเข้าใจง่าย ชัดเจน	4.80	0.45	มากที่สุด
9	ออกแบบมีความดึงดูดใจ น่าสนใจ กระตุ้นการเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด
10	ความยากง่ายเหมาะต่อผู้เรียน	4.60	0.55	มากที่สุด
11	มีกลยุทธ์การประเมินผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสม มีความหลากหลาย และปริมาณเพียงพอที่สามารถตรวจสอบความเข้าใจบทเรียนด้วยตนเองได้	4.80	0.45	มากที่สุด
12	สื่อภาพประกอบเนื้อหาที่ใช้ในหนังสืออิเล็กทรอนิกส์มีความเหมาะสมและความน่าสนใจ	4.40	0.55	มาก
13	ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างครูและนักเรียน	4.80	0.45	มากที่สุด
14	ออกแบบหน้าจอเหมาะสม ง่ายต่อการใช้ สัดส่วนเหมาะสม สวยงาม	4.80	0.45	มากที่สุด
15	สามารถศึกษาด้วยตนเองได้โดยไม่ต้องพึ่งพาผู้สอน	4.80	0.45	มากที่สุด
16	นวัตกรรมสามารถนำไปพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมได้ ทั้งความรู้ทักษะ กระบวนการและเจตคติ	4.60	0.55	มากที่สุด
17	เรียนรู้ได้ในทุกช่องทางทั้งออนไลน์ ออฟไลน์และสะดวกง่ายต่อการเรียนรู้	4.80	0.45	มากที่สุด
18	มีความเหมาะสมกับเวลาในการเรียนรู้	4.40	0.55	มาก
19	สื่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ทำให้ผู้เรียนมีความสนุกสนานกับการเรียนรู้	4.60	0.55	มากที่สุด
20	การวัดและประเมินผลการเรียนรู้มีเครื่องมือและวิธีการวัดประเมินผลที่เหมาะสมกับผู้เรียน	4.80	0.45	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย		4.65	0.48	มากที่สุด

1.3 ผลการหาประสิทธิภาพการหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสันติธรรม อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 ดังนี้

ตารางที่ 3 ค่าประสิทธิภาพการจัดการเรียนรู้ด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสันติธรรม อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

คะแนน	จำนวน คน	คะแนน เต็ม	คะแนน เฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ค่า ประสิทธิภาพ ร้อยละ(P)
ระหว่างเรียน (E_1)	30	30	21.97	1.87	87.70
หลังเรียน (E_2)	30	30	27.37	1.69	86.47

คะแนนเฉลี่ยจากคะแนนที่ได้ระหว่างเรียนจากการทำแบบทดสอบด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนใช้ (E_1) มีคะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$ เท่ากับ 21.97 จากคะแนนระหว่างเรียน คิดเป็นค่าประสิทธิภาพร้อยละ (P) 87.70 คะแนนเฉลี่ยจากการทำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์หลังใช้ (E_2) มีคะแนนเฉลี่ย $\bar{X}$ เท่ากับ 27.37 คิดเป็นค่าประสิทธิภาพร้อยละ (P) 86.47 จากผลข้างต้นแสดงว่าหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสันติธรรม อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นนั้นมีประสิทธิภาพเท่ากับ (E_1) 87.70/ (E_2) 86.47 สอดคล้องกับเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 ที่ตั้งไว้ในสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนรู้โดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสันติธรรม อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ โดยผู้วิจัยได้นำผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนจำนวน 30 คน ด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสันติธรรม อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ โดยใช้สูตร t-test ดังนี้

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนโดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสันติธรรม อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	N	คะแนนเฉลี่ย	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	t	Sig.
		$\bar{X}$	(S.D.)		
ก่อนเรียน	30	21.97	1.87	29.48*	0.0000
หลังเรียน	30	27.37	1.69		

ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและเรียนรู้อัตโนมัติโดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสันติธรรม อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 21.97, S.D. = 1.87) และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนมีค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$ = 27.37, S.D. = 1.69) เมื่อเปรียบเทียบระหว่างคะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียน พบว่า คะแนนสอบหลังเรียนของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนวัดสันติธรรม อำเภอเมืองนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า

ตารางที่ 5 ผลการศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1

ที่	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	ระดับความพึงพอใจ
1	รูปแบบนวัตกรรม น่าสนใจ กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้	4.93	0.25	มากที่สุด
2	ขั้นตอนการใช้นวัตกรรม มีความชัดเจน ง่ายต่อการปฏิบัติ	4.80	0.41	มากที่สุด
3	การออกแบบเนื้อหา น่าสนใจ เหมาะสมกับการเรียนรู้	4.93	0.25	มากที่สุด

ที่	รายการประเมิน	ค่าเฉลี่ย $\bar{X}$	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับความ พึงพอใจ
4	สี และขนาดตัวอักษร อ่านง่าย ชัดเจน เหมาะสม	4.70	0.53	มากที่สุด
5	เนื้อหาที่มีความเข้าใจง่าย ชัดเจน และเหมาะสม	4.70	0.53	มากที่สุด
6	เนื้อหาทั้งภาพประกอบมีความสอดคล้องกัน	4.63	0.56	มากที่สุด
7	หัวข้อของเนื้อหาที่มีความโดดเด่นและสวยงามกว่าข้อความปกติ	4.60	0.50	มากที่สุด
8	นวัตกรรมใช้งานง่าย สะดวก สามารถใช้ได้ทุกที่ทุกเวลา	4.87	0.35	มากที่สุด
9	มีความทันสมัย แปลกใหม่ แตกต่างจากการเรียนปกติ	4.80	0.41	มากที่สุด
10	แบบฝึกหัดมีความ ยาก-ง่าย เหมาะสมกับผู้เรียน	4.57	0.63	มากที่สุด
11	ส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเอง	4.80	0.41	มากที่สุด
12	เวลาที่ใช้ในการเรียนรู้จากนวัตกรรมมีความเหมาะสม	4.50	0.57	มาก
13	นวัตกรรมมีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ในยุคปัจจุบัน	4.67	0.55	มากที่สุด
14	นวัตกรรมมีความน่าสนใจ สร้างความสนุกสนาน	4.87	0.35	มากที่สุด
15	สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้	4.63	0.56	มากที่สุด
ค่าเฉลี่ย		4.74	0.13	มากที่สุด

ค่าความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.47$, S.D. = 0.13) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า รูปแบบนวัตกรรม น่าสนใจ กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ การออกแบบเนื้อหา น่าสนใจ เหมาะสมกับการเรียนรู้ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.93$, S.D. = 0.25) รองลงมาได้แก่ มีนวัตกรรมใช้งานง่าย สะดวก สามารถใช้ได้ทุกที่ทุกเวลา นวัตกรรมมีความน่าสนใจ สร้างความสนุกสนาน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.87$, S.D. = 0.35) ขั้นตอนการใช้นวัตกรรม มีความชัดเจน ง่ายต่อการปฏิบัติ มีความทันสมัย แปลกใหม่ แตกต่างจากการเรียนปกติ ส่งเสริมให้ผู้เรียน เรียนรู้ด้วยตนเอง อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.80$, S.D. = 0.41) สี และขนาดตัวอักษร อ่านง่าย ชัดเจน เหมาะสม เนื้อหาที่มีความเข้าใจง่าย ชัดเจน และเหมาะสม อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.70$, S.D. = 0.53) นวัตกรรมมีความเหมาะสมกับการเรียนรู้ในยุค

ปัจจุบัน มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.67$, S.D. = 0.55) เนื้อหากับภาพประกอบมีความสอดคล้องกัน สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.56) หัวข้อของเนื้อหามีความโดดเด่นและสวยงามกว่าข้อความปกติ อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.50) แบบฝึกหัดมีความยาก-ง่าย เหมาะสมกับผู้เรียน อยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.63) และลำดับสุดท้าย ได้แก่ เวลาที่ใช้ในการเรียนรู้จากนวัตกรรมมีความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ย ($\bar{X} = 4.50$, S.D. = 0.57)

อภิปรายผลการวิจัย

1. การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ E1/E2 เท่ากับ 87.70/86.47 และมีค่าสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ข้อมูลแหล่งที่มาที่น่าเชื่อถืออย่างเป็นระบบประกอบกับผู้วิจัยได้ออกแบบหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อให้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ มีความน่าสนใจ ใช้งานและสะดวก สามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา และผ่านการตรวจสอบคุณภาพจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งสอดคล้องกับกรณีการ กลับสกุล (2560) พบว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์เรื่องกฎหมายในชีวิตประจำวันสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีประสิทธิภาพ 80.12/86.13 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และยังสอดคล้องกับกนกวรรณ สมิตี และอภิชา แดงจำรูญ (2562) พบว่า 1) หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) เรื่อง กฎหมายใกล้ตัวสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพ เท่ากับ 80.20/80.11 เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนด 80/80 และยังสอดคล้องกับจามจุรี มณีแนม (2565) พบว่า หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง บุคคลสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80/80 และยังสอดคล้องกับรัตนารณ์ มามีโย และกรวิภา สรรพกิจจำนง (2564) พบว่า ประสิทธิภาพของหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) ชุดหนูบัวเบิกบานธรรม เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 มีค่าประสิทธิภาพเท่ากับ 81.86/82.40 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์ 80/80

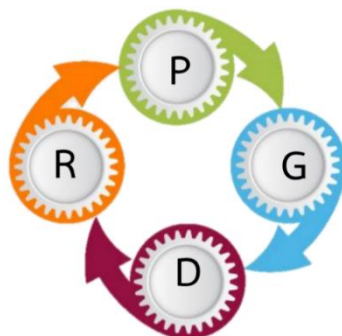
2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนทดสอบหลังเรียนสูงกว่าคะแนนทดสอบก่อนเรียนอย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งสอดคล้องกับกรณีการ กลับสกุล (2560) พบว่า การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวันสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตริวิทยา พุทธมณฑล หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และยังสอดคล้องกับกนกวรรณ สมิตี และอภิชา แดงจำรูญ (2562) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) เรื่อง กฎหมายใกล้ตัว สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนพุลเจริญวิทยาคม สูงกว่านักเรียนที่เรียนด้วยวิธีการสอนแบบปกติ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจในการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ความพึงพอใจของนักเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับกรณีการ กลับสกุล (2560) พบว่า ความคิดเห็นของนักเรียนที่มีต่อหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่องกฎหมายในชีวิตประจำวันสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตริวิทยา พุทธมณฑล อยู่ในระดับดี ($\bar{X} = 4.43$ S.D. = 0.06) และยังสอดคล้องกับจามจุรี มณีแนม (2565) พบว่า สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่เรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง บุคคลสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.28$ S.D. = 0.72)

องค์ความรู้ใหม่

ผู้วิจัยขอเสนอแนะองค์ความรู้ใหม่ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

Problems วิเคราะห์ปัญหาการเรียนการสอนว่ามีปัญหาอะไรบ้างที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน ระหว่างที่ทำการสอน คือ นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายในวิชา นักเรียนจำเนื้อหาที่เรียนไม่ได้ และเทคนิคและวิธีการสอนไม่เหมาะสมกับนักเรียน

Gather information ดำเนินตามขั้นตอนที่กำหนดและรวบรวมข้อมูลดำเนินการตามขั้นตอนที่กำหนดและรวบรวมข้อมูล โดยการจัดทำตามขั้นตอนอย่างเป็นระบบ และเก็บรวบรวมข้อมูลของนักเรียนให้ครบถ้วน

Development พัฒนาโดยการผ่านผู้เชี่ยวชาญที่มีความสามารถและความถนัดที่แตกต่างกัน เพื่อตรวจสอบนวัตกรรมทั้งด้านประสิทธิภาพ ผลสัมฤทธิ์ และความพึงพอใจ

Research เขียนรายงานการวิจัยโดยเริ่มจากประเด็นที่ทำการวิจัย ที่มาของปัญหาหรือสิ่งที่ต้องการพัฒนา เป้าหมายของการวิจัย วิธีการหรือขั้นตอนสำคัญของการแก้ปัญหาหรือการพัฒนา ผลของการแก้ไขหรือพัฒนา ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

1. ในการจัดการเรียนการสอนโดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ เรื่อง ลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 รายวิชาภูมิศาสตร์ กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ครูควรดูแลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างใกล้ชิด และทั่วถึง เพื่อให้ นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างเข้าใจตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้
2. การเรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ ไม่ควรจำกัดเวลา เพราะความสามารถในการเรียนรู้ของแต่ละคนแตกต่างกัน ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้ใช้เวลาอย่างเต็มที่ตามความต้องการ จนกว่าจะเข้าใจในบทเรียน
3. ควรสร้างห้องเรียนออนไลน์ (Google Classroom) หรือสื่อในรูปแบบอื่น ๆ ที่สามารถใช้งานกับโทรศัพท์มือถือ ในเนื้อหาวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องลักษณะทางกายภาพของทวีปเอเชีย หลังการจัดการเรียนรู้ด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อให้ นักเรียนสามารถศึกษาด้วยตนเองนอกเวลาตามที่ตนเองต้องการได้

เอกสารอ้างอิง

- กนกวรรณ สมิตี และอภิชา แดงจำรูญ. (2562). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-book) เรื่อง กฎหมายใกล้ตัวสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- กรรณิการ กลับสกุล. (2560). *การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์เรื่อง กฎหมายในชีวิตประจำวัน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนนวมินทราชินูทิศ สตรีวิทยา พุทธมณฑล*. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา). คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). *แนวคิดและนโยบายกระทรวงศึกษาธิการ พื้นฐานการปฏิรูปการศึกษาเพื่อประชาชน*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
- จามจุรี มณีแนม. (2565). *การพัฒนาหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (e-book) เรื่อง บุคคลสำคัญทางพระพุทธศาสนา สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2*. เข้าถึงได้จาก <https://clmramis.files.wordpress.com/2018/06/e0b888e0b8b2e0b8a1e0b888e0b8b8e0b8a3e0b8b5e0b8a1e0b893e0b8b5e0b981e0b899e0b8a1.pdf>.
- รัตนารณ มামীโย และกรวิภา สรรพกิจจานง. (2564). *การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชา สังคมศึกษา เรื่อง หลักธรรมทาง พระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ระหว่างการสอนโดยใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ (E-Book) ชุดหนูบัวเบิกบานธรรม กับการสอนแบบปกติ*. *วารสารนวัตกรรมการศึกษาและการวิจัย*, 5(2), 346–354.

บวรพัฒน์

Factors Affecting the Success in Administration of Wang Sala Subdistrict Municipality, Tha Muang District, Kanchanaburi Province

Porntipa Chamkhuntod¹ Thanakon Oonsi² and Jaturong Suthawan³

Received: December 11, 2023

Revised: March 04, 2024

Accepted: March 06, 2024

Abstract

The objectives of this research article were 1) to study the administration of Wang Sala Subdistrict Municipality, Tha Muang District, Kanchanaburi Province; and 2) to study the factors affecting the success in the administration of Wang Sala Subdistrict Municipality, Tha Muang District, Kanchanaburi Province. This research was a quantitative research. The sample group used in the research was all personnel of Wang Sala Subdistrict Municipality, 89 people, using a questionnaire as a tool for data collection and analyzing by frequency, percentage, mean and standard deviation. The research results found that 1) the administration of Wang Sala Subdistrict Municipality, Tha Muang District, Kanchanaburi Province, consisted of 4 aspects: administrative and operation Policy with $\bar{X} = 4.44$, S.D. = 0.35, which was the aspect with the highest mean, followed by the environment with $\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.34, personnel with $\bar{X} = 4.39$, S.D. = 0.40, and organization with $\bar{X} = 4.35$, S.D. = 0.64; and 2) factors affecting the success of the administration of Wang Sala Subdistrict Municipality, Tha Muang District, Kanchanaburi Province in terms of organization had

¹⁻³ Kanchanaburi Rajabhat University

Corresponding author, e-mail: 64122080204@kru.ac.th, Tel. 098-8340503

an order according to the chain of command, $\bar{X} = 4.49$ and S.D. = 0.67, and there was a sequential work process, $\bar{X} = 4.44$ and S.D. = 0.54. Factors affecting the success of Wang Sala Subdistrict Municipality's administration in terms of environment had a good relationship with the community, $\bar{X} = 4.55$ and S.D. = 0.29, and the supervisor followed up and evaluated the performance, $\bar{X} = 4.43$ and S.D. = 0.36. Factors affecting the success of the administration of Wang Sala Subdistrict Municipality in terms of personnel were able to complete work on time, $\bar{X} = 4.51$ and S.D.=0.38, and able to solve problems related to workload, $\bar{X} = 4.45$ and S.D.= 0.27 and S.D. = 0.38. Factors affecting the success of the administration of Wang Sala Subdistrict Municipality in terms of administrative policy and operations had willing to comply with the organization's policy, $\bar{X} = 4.53$ and S.D. = 0.27. And there was a control of operations to be in accordance with the organization's policy, with $\bar{X} = 4.46$ and S.D. = 0.36.

Keywords: Factors of Success, Environment, Administration and Operation Policies

ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของเทศบาลตำบลวังศาลา อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี

พรทิพา แซ่มขุนทด¹ ธนากร อ่อนสี² และจาตุรงค์ สุทวาทัน³

Received: December 11, 2023

Revised: March 04, 2024

Accepted: March 06, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบริหารงานของเทศบาลตำบลวังศาลา อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี และ 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของเทศบาลตำบลวังศาลา อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ บุคลากรทั้งหมดของเทศบาลตำบลวังศาลา จำนวน 89 คน โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้วนำมาวิเคราะห์โดยการแจกแจงความถี่ หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารงานของเทศบาลตำบลวังศาลา อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายการบริหารและปฏิบัติงาน มี $\bar{X} = 4.44$ มี S.D. = 0.35 ซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสภาพแวดล้อม มี $\bar{X} = 4.40$ มี S.D. = 0.34 ด้านบุคลากร มี $\bar{X} = 4.39$ มี S.D. = 0.40 และด้านองค์กร มี $\bar{X} = 4.35$ มี S.D. = 0.64 ส่วนวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของเทศบาลตำบลวังศาลาอำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ด้านองค์กร มีการสั่งการตามสายการบังคับบัญชา มี $\bar{X} = 4.49$ และ S.D. = 0.67 และมีการปฏิบัติงานเป็นลำดับขั้นตอน มี $\bar{X} = 4.44$ และ S.D. = 0.54 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของเทศบาลตำบลวังศาลาด้านสภาพแวดล้อม มีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน มี $\bar{X} = 4.55$ และ S.D. = 0.29 และผู้บังคับบัญชามีการ

¹⁻³ มหาวิทยาลัยราชภัฏกาญจนบุรี

Corresponding author, e-mail: 64122080204@kru.ac.th, Tel. 098-8340503

ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานมี $\bar{X} = 4.43$ และ $S.D. = 0.36$ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของเทศบาลตำบลวังศาลาด้านบุคลากร สามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จทันเวลา มี $\bar{X} = 4.51$ และ $S.D. = 0.38$ และสามารถแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับภาระงานได้ มี $\bar{X} = 4.45$ และ $S.D. = 0.27$ และ $S.D. = 0.38$ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของเทศบาลตำบลวังศาลาด้านนโยบายการบริหารและปฏิบัติงาน มีความยินดีที่จะปฏิบัติตามนโยบายขององค์กร มี $\bar{X} = 4.53$ และ $S.D. = 0.27$ และมีการควบคุมการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามนโยบายขององค์กร มี $\bar{X} = 4.46$ และ $S.D. = 0.36$

คำสำคัญ: ปัจจัยความสำเร็จ, สภาพแวดล้อม, นโยบายการบริหารและปฏิบัติงาน

บทนำ

เทศบาลตำบลวังศาลาเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาต่าง ๆ ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านการเมือง โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม ตามวิสัยทัศน์ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ภายในยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเทศบาลตำบลวังศาลา เพื่อลดความแออัดของเมืองหลวง อันเป็นการกระจายความเจริญสู่พื้นที่นั้น ๆ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน การใช้ประโยชน์ของทรัพยากรท้องถิ่นทั้งปัจจัยการผลิตและแรงงานไปสู่ภาคการค้า บริการ และอุตสาหกรรม ตลอดจนการแสวงหาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่จะช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม โดยด้านการบริหารและการมีส่วนร่วม เป็นการดำเนินการตามภารกิจอำนาจหน้าที่ของเทศบาล ภารกิจถ่ายโอน และบทบาทบทบาทภารกิจของเทศบาลให้มีความเหมาะสม เพิ่มประสิทธิภาพ และผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติราชการและสร้างความโปร่งใสในการปฏิบัติราชการ เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐ ตอบสนองความต้องการของประชาชนตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เพื่อสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาในการบริหารราชการแผ่นดิน พร้อมทั้งสามารถแก้ไขปัญหาให้ตรงกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง และเป็น การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่งเสริมสนับสนุนให้ภาคีองค์กรภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ชุมชนและประชาชน และเครือข่ายต่าง ๆ สอดส่องเฝ้าระวัง ตรวจสอบ หรือต่อต้านการทุจริตและ

ประเพณีชอบของบุคลากรภาครัฐ ซึ่งจะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐและชุมชนที่อยู่มีสุขตลอดไป (เทศบาลตำบลวังศาลา, 2566) นอกจากนี้เทศบาลตำบลวังศาลายังเป็นองค์กรต้นแบบในด้านการบริหารในหลากหลายประเด็น เช่น การได้รับรางวัลรองชนะเลิศเกี่ยวกับการจัดการด้านขยะมูลฝอย ตามแนวทางการประกวดการจัดการขยะมูลฝอย อำเภอสะอาด ระดับจังหวัด ซึ่งความสำเร็จในข้างต้นชี้ให้เห็นถึงการให้ความสำคัญในการบริหารจัดการองค์กรในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้ ความสำคัญด้านการบริหาร (Administration) คือการให้ความสำคัญกับการดำเนินกิจกรรมและกิจการงานต่าง ๆ ระหว่างสมาชิกของกลุ่มหรือองค์กรเพื่อมุ่งสู่เป้าประสงค์ที่คาดหวังร่วมกัน ด้วยการประสานความร่วมมือ การอำนวยความสะดวกและควบคุมกำกับดูแลอย่างแยบยล และกล่าวได้ว่าการบริหารมีลักษณะที่สำคัญ คือ การบริหารเป็นการทำงานร่วมกันของคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป ซึ่งอาจเป็นการดำเนินงานในระดับกลุ่ม ทีมงาน หรือองค์กร โดยเล็งเห็นถึงผลสุดท้ายที่ต้องการไปด้วยกัน การทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุผลที่คาดหวังต้องการนั้นเน้นที่การมีปฏิสัมพันธ์ช่วยเหลือ สนับสนุนกัน นอกจากการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้ร่วมงานแล้วผู้ทำหน้าที่ดูแลคำนึงถึงการควบคุมให้ผลงานที่ทำร่วมกันเป็นไปในทิศทางที่กำหนดด้วย การทำงานร่วมกันนี้ ผู้ทำหน้าที่กำกับดูแลต้องอาศัยวิธี และชั้นเชิงอย่างมีศิลปะ เพื่อดำเนินปฏิสัมพันธ์และผลักดันให้เกิดผลงานเป็นไปตามความคาดหวัง (พิรธ บุญยรัตพันธ์, 2564)

การบริหารกิจกรรมใด ๆ ในภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคประชาชน ต่างก็มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน กล่าวคือ มีพันธกิจ วิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ หรือกระบวนการบริหารที่คล้ายคลึงกัน เช่น การวางแผน การจัดองค์กร การนำ การควบคุม อีกทั้งยังมีปัจจัยด้านองค์ประกอบของการบริหารที่เรียกว่า ทรัพยากรบริหาร ซึ่งแต่เดิมเรียกว่า 4 M คือ คน (Man) ซึ่งหมายถึง ทรัพยากรมนุษย์อันได้แก่ผู้บริหารพนักงานในระดับต่าง ๆ ซึ่งหมายถึงบุคคลนั่นเอง เงิน (Money) ซึ่งหมายถึง ทรัพยากรทางการเงินอันได้แก่เงินทุนที่ใช้ในการดำเนินงานของกิจการ วัสดุ (Material) ซึ่งหมายถึง ทรัพยากรทางด้านวัสดุและอุปกรณ์ต่าง ๆ ตลอดจนที่ดินและสิ่งก่อสร้างที่ใช้ในการดำเนินงานของกิจการและการจัดการ (Management) ซึ่งหมายถึง ทรัพยากรทางด้านข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ที่กิจการใช้ในการบริหารงาน และใช้ในการตัดสินใจในการบริหาร ทั้งนี้ผู้บริหารจะต้องจัดองค์ประกอบในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวให้สมดุลกัน ในการปฏิบัติกิจกรรมหรือดำเนินโครงการใด ๆ ก็ตาม เพื่อมิให้การบริหารงานเกิดปัญหาได้ แต่ในปัจจุบันนักบริหารเห็นว่าการนำ

จะต้องมีในเรื่องของเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information Technology: IT) รวมอยู่ด้วย โดยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี จึงมีการเพิ่มปัจจัยทางการบริหารจาก 4M เป็น 7M ประกอบไปด้วย ตลาด (Market) เครื่องจักร (Machine) และขวัญกำลังใจ (Moral) อย่างไรก็ตามองค์ประกอบของการบริหาร ขึ้นอยู่กับแนวความคิดของนักบริหารแต่ละคนซึ่งจะแตกต่างกันไป (รังสรรค์ อินทจันทร์ และพงษ์ศักดิ์ ชิมมอนต์, 2560)

จากประเด็นดังกล่าวพบว่า ปัจจัยของการบริหารนั้นเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้องค์กรประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายขององค์กร คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจและต้องการศึกษาการบริหารงานของเทศบาลตำบลวังศาลาและศึกษาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของเทศบาลตำบลวังศาลา อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้รับจากผลการศึกษาเป็นแนวทางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่น ๆ สามารถนำข้อมูลไปปรับใช้และพัฒนาองค์กรของตนเองให้มีศักยภาพด้านการบริหารมากขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการบริหารงานของเทศบาลตำบลวังศาลา อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของเทศบาลตำบลวังศาลา อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของเทศบาลตำบลวังศาลา อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative) โดยใช้แบบสอบถาม

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ตัวแปรต้น ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประสบการณ์ทำงาน

ตัวแปรตาม ได้แก่ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของเทศบาลตำบลวังศาลา อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ได้แก่ ด้านองค์กร ด้านสภาพแวดล้อม ด้านนโยบายการบริหารและปฏิบัติงาน

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัย คือ บุคลากรทั้งหมดของเทศบาลตำบลวังศาลา อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี จำนวนทั้งหมด 89 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม

ตอนที่ 1 รวบรวมข้อมูลจากหนังสือ เอกสาร ข้อมูลผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์ ที่เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของเทศบาลตำบลวังศาลา จังหวัดกาญจนบุรี

ตอนที่ 2 นำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาในข้อที่ 1 มาสร้างเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) 1 ฉบับ แบ่งออกเป็นสองส่วน ดังนี้ ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ส่วนที่ 2 การบริหารงาน และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของเทศบาลตำบลวังศาลา จังหวัดกาญจนบุรี ได้แก่ ด้านองค์การ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านบุคลากร และด้านนโยบายการบริหารและปฏิบัติงาน และส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) ได้ติดต่อประสานงานกับเทศบาลตำบลวังศาลา อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี และ 2) เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามบุคลากรในเทศบาลตำบลวังศาลา อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี

การวิเคราะห์ข้อมูล คณะผู้จัดทำวิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาวิเคราะห์ ในลักษณะตารางโดยคณะผู้วิจัยใช้การแจกแจงความถี่ (Frequencies), คิดเป็นร้อยละ (Percent), ค่าเฉลี่ย (Average) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สรุปผลการวิจัย

1. การบริหารของเทศบาลตำบลวังศาลา อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี สามารถสรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

1.1 เทศบาลตำบลวังศาลา เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะต้องให้ความสำคัญในการพัฒนาด้านต่าง ๆ ได้แก่ ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านการเมือง โดยเฉพาะด้านสิ่งแวดล้อม ตามวิสัยทัศน์ด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อม ภายในยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเทศบาลตำบลวังศาลา เพื่อลดความแออัดของเมืองหลวง อันเป็นการกระจายความเจริญสู่พื้นที่นั้น ๆ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน การใช้ประโยชน์ของทรัพยากรท้องถิ่นทั้งปัจจัยการผลิตและแรงงานไปสู่ภาคการค้า บริการ และ

อุตสาหกรรม ตลอดจนการแสวงหาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่จะช่วยลดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะส่งผลต่อการลดลงและความเสื่อมโทรมของทรัพยากรท้องถิ่น การลดลงของแรงงานในภาคเกษตร รวมทั้งปัญหาการบริหารจัดการขยะทั้งขยะชุมชนและอุตสาหกรรม โดยเทศบาลตำบลวังศาลา มีการจัดทำยุทธศาสตร์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป้าประสงค์ ตัวชี้วัด เป้าหมาย กลยุทธ์ จุดยืนทางยุทธศาสตร์ รูปแบบการบริหารจัดการ แบ่งตามแผนงาน ตลอดจนมีการวิเคราะห์เพื่อพัฒนาท้องถิ่น จัดทำการวิเคราะห์กรอบการจัดทำยุทธศาสตร์ของเทศบาลวังศาลา ซึ่งการวิเคราะห์สถานการณ์การพัฒนาของเทศบาลตำบลวังศาลา โดยการนำเทคนิค swot มาใช้ในการวิเคราะห์ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลของท้องถิ่น นำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาที่มีประสิทธิภาพมากขึ้น พิจารณาสถานะสิ่งแวดล้อมในตำบล และปัจจัยสถานะแวดล้อมภายนอก เป็นการประเมินศักยภาพและกำหนดเป้าหมายในอนาคตได้อย่างถูกต้องและเหมาะสมกับสถานการณ์นี้

1.2 การบริหาร คือ การดำเนินงานหรือกระบวนการดำเนินงานขององค์กรตั้งแต่สองคนขึ้นไป เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ร่วมกัน โดยใช้ทรัพยากรและปัจจัยภายในองค์กร โดยมีขั้นตอนที่จะต้องดำเนินการในเรื่องใดก่อนและหลัง ในการบริหารงานจะมีองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญ ดังนี้

1) ทรัพยากรการบริหาร ในการบริหารนอกจากกระบวนการบริหารโดยอาศัยปัจจัยด้านองค์ประกอบของการบริหารที่เรียกว่า ทรัพยากรบริหาร ซึ่งแต่เดิมเรียกว่า 4 M ได้แก่ Man ซึ่งหมายถึง ทรัพยากรมนุษย์ อันได้แก่ ผู้บริหารพนักงานในระดับต่าง ๆ ซึ่งหมายถึง “คน” นั่นเอง Money ซึ่งหมายถึง ทรัพยากรทางการเงิน อันได้แก่ เงินทุนที่ใช้ในการดำเนินงานของกิจการ Material ซึ่งหมายถึง ทรัพยากรทางด้านวัสดุและอุปกรณ์ต่าง ๆ ตลอดจนที่ดินและสิ่งก่อสร้างที่ใช้ในการดำเนินงานของกิจการ management ซึ่งหมายถึง ทรัพยากรทางด้านข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ที่กิจการใช้ในการบริหารงาน และใช้ในการตัดสินใจในการบริหาร

2) การตัดสินใจสั่งการ การตัดสินใจสั่งการเป็นของคู่กับการบริหาร ไม่ว่าจะเป็นการบริหารในระดับใดก็ตามจะต้องมีการตัดสินใจสั่งการเกิดขึ้นเสมอ การตัดสินใจสั่งการเป็นหัวใจของกระบวนการบริหารเป็นสิ่งที่ผู้บริหารจะต้องดำเนินการหลังจากที่ได้รับทราบข้อมูลต่าง ๆ การตัดสินใจสั่งการ คือ การเลือกทางหนึ่งจากจำนวนทางที่มีให้เลือกเป็นอันมากนั่นเอง

3) การติดต่อสื่อสาร คือ การติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ในองค์กรจากหน่วยงานหนึ่งไปยังหน่วยงานหนึ่งภายในองค์กรเดียวกันจำเป็นต้องรัดกุมรอบคอบและมีการทบทวนอยู่เสมอเพื่อป้องกันปัญหาของความผิดพลาด หรือความล้มเหลวในการติดต่อสื่อสารดังกล่าว

4) ความเป็นศาสตร์และศิลป์ การบริหารงานในแง่ของศาสตร์อาจจำกัดความได้ว่าเป็นองค์ความรู้ชนิดที่มีกฎเกณฑ์ เป็นที่ยอมรับและพอกพูนขึ้นด้วยการอ้างอิงถึงความเข้าใจของความจริงทั่วไป ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์หรือเรื่องเฉพาะอันใดอันหนึ่ง องค์ความรู้นี้เป็นสิ่งที่แน่นอนและมีจุดมุ่งหมายที่ปราศจากอคติ

การบริหารงานของเทศบาลตำบลวังศาลา อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ ด้านนโยบายการบริหารและปฏิบัติงาน มี $\bar{X} = 4.44$ มี S.D. = 0.35 ซึ่งเป็นด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านสภาพแวดล้อม มี $\bar{X} = 4.40$ มี S.D. = 0.34 ด้านบุคลากร มี $\bar{X} = 4.39$ มี S.D. = 0.40 และด้านองค์กร มี $\bar{X} = 4.35$ มี S.D. = 0.64

2. การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของเทศบาลตำบลวังศาลา อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี

2.1 จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามโดยบุคลากรทั้งหมดของเทศบาลตำบลวังศาลา อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 89 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 55.05 มีอายุ 41 - 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.46 มีระดับการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 46.06 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 20,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 46.07 และมีประสบการณ์ทำงาน 4 - 6 ปี คิดเป็นร้อยละ 36.31

2.2 จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของเทศบาลตำบลวังศาลา อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ด้านองค์กร พบว่า ส่วนใหญ่มีการปฏิบัติงานเป็นลำดับขั้นตอน คิดเป็นร้อยละ 51.08 โดยมี $\bar{X} = 4.44$ และ S.D. = 0.54 มีขั้นตอนการทำงานที่ไม่ซ้ำซ้อน คิดเป็นร้อยละ 55.06 โดยมี $\bar{X} = 4.20$ และ S.D. = 0.64 มีการสั่งการตามสายการบังคับบัญชา คิดเป็นร้อยละ 58.43 โดยมี $\bar{X} = 4.49$ และ S.D. = 0.67 มีการประสานงานกันอย่างมีประสิทธิภาพ คิดเป็นร้อยละ 48.31 โดยมี $\bar{X} = 4.36$ และ S.D. = 0.67 และมีการแบ่งหน้าที่ให้บุคลากรอย่างเหมาะสม คิดเป็นร้อยละ 51.69 โดยมี $\bar{X} = 4.24$ และ S.D. = 0.65

2.3 จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการบริหารงานของเทศบาลตำบลวังศาลา อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า ส่วนใหญ่มีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงาน คิดเป็นร้อยละ 56.18 โดยมี $\bar{X} = 4.35$ และ S.D. = 0.32 ส่วนใหญ่มีงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานตามภารกิจ คิดเป็นร้อยละ 51.68 โดยมี $\bar{X} = 4.37$ และ S.D. = 0.35 ส่วนใหญ่มีอุปกรณ์เทคโนโลยีสารสนเทศอย่างเพียงพอ คิดเป็นร้อยละ 51.69 โดยมี $\bar{X} = 4.30$ และ S.D. = 0.39 ส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน คิดเป็นร้อยละ 57.30 โดยมี $\bar{X} = 4.55$ และ S.D. = 0.29 และส่วนใหญ่ผู้บังคับบัญชามีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน คิดเป็นร้อยละ 48.31 โดยมี $\bar{X} = 4.43$ และ S.D. = 0.36

2.4 จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการบริหารงานของเทศบาลตำบลวังศาลา อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ด้านบุคลากร พบว่า ส่วนใหญ่มีความชำนาญในภาระงานที่รับผิดชอบ คิดเป็นร้อยละ 52.81 โดยมี $\bar{X} = 4.40$ และ S.D. = 0.31 ส่วนใหญ่สามารถแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับภาระงานได้ คิดเป็นร้อยละ 52.81 โดยมี $\bar{X} = 4.45$ และ S.D. = 0.27 สามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จทันเวลา คิดเป็นร้อยละ 57.30 โดยมี $\bar{X} = 4.51$ และ S.D. = 0.38 ได้มีการพัฒนาฝึกอบรมอยู่เสมอ คิดเป็นร้อยละ 46.07 โดยมี $\bar{X} = 4.22$ และ S.D. = 0.56 และนำความรู้ที่ได้จากภายนอกมาใช้ในการปฏิบัติงาน คิดเป็นร้อยละ 46.07 โดยมี $\bar{X} = 4.35$ และ S.D. = 0.50

2.5 จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จในการบริหารงานของเทศบาลตำบลวังศาลา อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ด้านนโยบายการบริหารและปฏิบัติงาน พบว่า ส่วนใหญ่มีนโยบายหรือระเบียบเอื้อต่อการปฏิบัติงานขององค์กร คิดเป็นร้อยละ 60.67 โดยมี $\bar{X} = 4.33$ และ S.D. = 0.29 มีความยินดีที่จะปฏิบัติตามนโยบายขององค์กร คิดเป็นร้อยละ 53.94 โดยมี $\bar{X} = 4.53$ และ S.D. = 0.27 นโยบายที่นำมาใช้ในการบริหารมีความชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 50.56 โดยมี $\bar{X} = 4.43$ และ S.D. = 0.42 หน่วยงานของท่านมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ คิดเป็นร้อยละ 50.56 โดยมี $\bar{X} = 4.44$ และ S.D. = 0.38 และมีการควบคุมการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามนโยบายขององค์กร คิดเป็นร้อยละ 51.68 โดยมี $\bar{X} = 4.46$ และ S.D. = 0.36

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของเทศบาลตำบลวังศาลา อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี มีการอภิปรายผล ดังนี้

1. การบริหารงานของเทศบาลตำบลวังศาลา อำเภอท่าม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วย 4 ด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรกคือ ด้านนโยบายการบริหารและปฏิบัติงาน มี $\bar{X} = 4.44$ รองลงมา คือ ด้านสภาพแวดล้อม มี $\bar{X} = 4.40$ ด้านบุคลากร มี $\bar{X} = 4.39$ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ด้านองค์กร มี $\bar{X} = 4.35$ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุปัญญา สุนทรนนท์ (2565) พบว่า มีปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหาร เทศบาลที่ปฏิบัติให้เห็นเป็นตัวอย่าง ผลสัมฤทธิ์ที่เห็นชัดเจนจากการเข้าร่วมโครงการนวัตกรรมของประชาชน ประสิทธิภาพในการให้บริการประชาชนของผู้ปฏิบัติงาน และวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ผลการวิจัยด้านแนวทางในการพัฒนาต่อยอด ได้แก่ การส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ได้พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยกำหนดให้เป็นนโยบายที่ชัดเจน และการเพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาครัฐหรือช่วยโดยการประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ให้เข้าถึงสาธารณชน

2. ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของเทศบาลตำบลวังศาลาอำเภอท่าม่วงจังหวัดกาญจนบุรี

ด้านองค์กร พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ มีการสั่งการตามสายการบังคับบัญชา มี $\bar{X} = 4.49$ รองลงมา มีการปฏิบัติงานเป็นลำดับขั้นตอน มี $\bar{X} = 4.44$ และมีการประสานงานกันอย่างมีประสิทธิภาพ มี $\bar{X} = 4.36$ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของปวิช เถลิมวัฒน์ (2561) พบว่า ด้านการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์พิสัย อำเภอโพธิ์พิสัย จังหวัดหนองคาย พบว่า การบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบลโพธิ์พิสัย จังหวัดหนองคาย มีการบริหารงานที่ดีเรียงลำดับจากการมุ่งเน้นการบริหารงาน ได้แก่ การบริหารงานบุคคล หลักการวางแผน การประสานงาน การงบประมาณ การอำนวยการ และการรายงานผล อีกทั้งยังมีการมุ่งเน้นการจัดองค์การ ซึ่งมีการวางแผนจัดสรรทรัพยากรที่มีอย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการปฏิบัติงานภายในเวลาที่กำหนด มีการจัดโครงสร้างภารกิจและวัตถุประสงค์ขององค์การอย่างชัดเจน มอบหมายงานและจัดสรรอำนาจหน้าที่อย่างชัดเจน ตามขั้นตอนที่ได้กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติงานรายงานผลและสรุปผลงานทุกขั้นตอน วิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคในการทำงาน เพื่อนำมาปรับปรุงการทำงานขององค์กรให้ดียิ่งขึ้นและพร้อมต่อการทำงาน

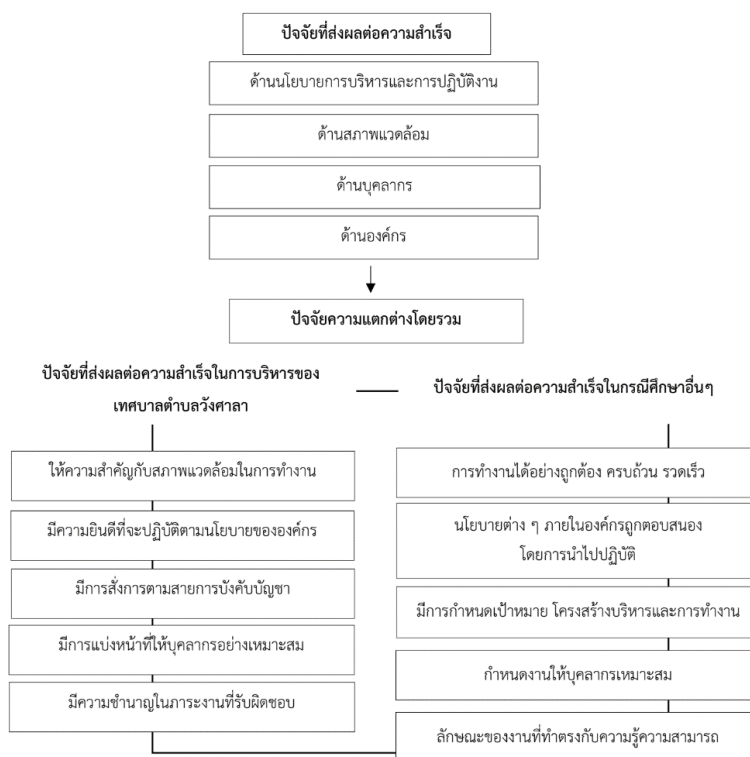
ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ มีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน มี $\bar{X} = 4.55$ รองลงมา มีการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงาน มี $\bar{X} = 4.43$ และมีงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานตามภารกิจ มี $\bar{X} = 4.37$ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของพระครูปฐมชาภิวัฒน์ (2566) พบว่า ด้านการบริหารจัดการที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนรัฐบาล พบว่า ควรมีการบริหารจัดการโดยใช้หลักการบริหารที่คำนึงถึงทฤษฎีการบริหารสมัยใหม่ และควรวางแผนในการดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม คือ มีการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน รับฟังเสียงส่วนใหญ่ และส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรในองค์กรมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ติดตามการปฏิบัติงานและประสิทธิผลในการปฏิบัติงานผลการวิจัยด้านการพัฒนาบุคลากร พบว่า ควรมีการวางแผนให้เหมาะกับงาน สร้างขวัญกำลังใจในการทำงาน มีการวางแผนที่ชัดเจนและควรจะสร้างโครงสร้างองค์กรให้มีการทำงานและแผนการบริหารให้มีความเหมาะสมกับงาน

ด้านบุคลากร พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ สามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จทันเวลา มี $\bar{X} = 4.51$ รองลงมา สามารถแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับภาระงานได้ มี $\bar{X} = 4.45$ และความชำนาญในภาระงานที่รับผิดชอบ มี $\bar{X} = 4.40$ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของชาภินา รุ่งโรจน์ และมนูญ จันทรสมบูรณ์ (2560) พบว่า ด้านวัฒนธรรมการบริหารของมหาวิทยาลัยฮานอย พบว่า การวางแผน มหาวิทยาลัยฮานอยมีการทำแผนล่วงหน้าก่อนลงมือปฏิบัติจริง การบริหารองค์กร มีการแบ่งฝ่ายการทำงาน เช่น คณะวิชา ผ่านนิเทศสัมพันธ์ เป็นต้น การบริหารบุคคล เน้นการสร้างความรู้ความสามารถให้แก่บุคลากร เช่น การเสริมสร้างภาษาอังกฤษ เป็นต้น การอำนวยการ มีการวางแผนการจัดองค์กรโครงสร้างองค์กร การประสานงาน การรายงาน และงบประมาณผลการวิจัยด้านปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของมหาวิทยาลัยฮานอย ได้แก่ ทักษะบุคลากร โครงสร้างองค์กร กลยุทธ์องค์กร รูปแบบการบริหารของผู้บริหาร ด้านปัจจัยทางเศรษฐกิจ ค่านิยมร่วม บริหารสังคม ระบบภายในองค์กร บุคลากร และ วัฒนธรรมองค์กร

ด้านนโยบายการบริหารและปฏิบัติงาน พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด 3 อันดับแรก คือ มีความยินดีที่จะปฏิบัติตามนโยบายขององค์กร มี $\bar{X} = 4.53$ รองลงมา มีการควบคุมการปฏิบัติงานให้เป็นไปตามนโยบายขององค์กร มี $\bar{X} = 4.46$ และ มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ มี $\bar{X} = 4.44$ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของเสาวนารถ เล็กเลอสินธุ์ (2562) พบว่า ด้านระดับความสำเร็จขององค์กรบริหารส่วนตำบลจังหวัดนนทบุรี คือ ปัจจัยด้านยุทธศาสตร์เพราะว่าในองค์กรที่มีการ

ทำงานอย่างเป็นระบบในปัจจุบันมักกำหนดทิศทางการทำงานที่ชัดเจน มีวิสัยทัศน์ พันธกิจ และการกำหนดยุทธศาสตร์การบริหารองค์การให้ประสบความสำเร็จต้องมีการกำหนดยุทธศาสตร์ คือ กำหนดกรอบการทำงานเพื่อให้บริการวางแผนการทำงาน วางกลยุทธ์ให้มีทิศทางที่ชัดเจนซึ่งยุทธศาสตร์เป็นวิธีการพัฒนาหรือแนวทางการดำเนินการหรือกลวิธีต่าง ๆ ที่ผู้บริหารกำหนดขึ้นอย่างเป็นระบบสำหรับเป็นทิศทางให้การดำเนินงานบรรลุตามวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และเป้าหมายที่กำหนดไว้ เพราะหน่วยงานทุกระดับทั้งภาครัฐและภาคเอกชนจำเป็นต้องมีปัจจัยที่มีความสำคัญที่จะทำให้การดำเนินงานของหน่วยงานประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายสามารถดำเนินงานได้สอดคล้องกับกระบวนการทำงานรวมทั้งทราบผลเสียต่าง ๆ เกี่ยวกับกระบวนการระยะเวลาของการทำงานนั้น ๆ

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของเทศบาลตำบลวังศาลา

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของเทศบาล ตำบลวังศาลา อำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า หลักสำคัญในการบริหารจัดการองค์กรของเทศบาลตำบลวังศาลาที่แตกต่างจากกรณีศึกษาอื่น ๆ คือ การให้ความสำคัญกับสภาพแวดล้อมในการทำงาน ซึ่งในที่นี้อาจรวมถึงสภาวะแวดล้อมภายในองค์กร (Internal Organization) เช่น ความสัมพันธ์ของทรัพยากรบุคคล ทั้งในระดับผู้บังคับบัญชาและระดับปฏิบัติการ และสภาพแวดล้อมภายนอก (External Organization) เช่น ผลกระทบด้านสังคม ความเปลี่ยนแปลงด้านนโยบายในระดับโครงสร้าง ซึ่งเป็นสิ่งที่การบริหารจัดการองค์กรไม่สามารถควบคุมได้ จึงต้องมีการปรับตัวยืดหยุ่นเพื่อให้เท่าทันต่อพลวัตการเปลี่ยนแปลงในทางสังคม ด้วยเหตุนี้การให้ความสำคัญเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมในการทำงานจึงเป็นความใหม่ในเชิงกรณีศึกษา (Originality Contribution of Case Study) ในงานชิ้นนี้ ซึ่งอาจนำไปสู่การปรับปรุงด้านการบริหารจัดการองค์กรในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัย คณะผู้วิจัยสรุปข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของเทศบาล ตำบลวังศาลาอำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ด้านองค์กร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบว่าหน่วยงานมีการสั่งการตามสายการบังคับบัญชา โดยมี $\bar{X} = 4.49$ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เทศบาลตำบลวังศาลาควรมีการจัดทำคู่มือให้แก่บุคลากร เช่น คู่มือโครงสร้างสายการบังคับบัญชา เพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์ระหว่างอำนาจหน้าที่ ความรับผิดชอบ การกระจายอำนาจของผู้บริหาร และการแบ่งโครงสร้างตามอำนาจหน้าที่ชัดเจนมากขึ้น
2. จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของเทศบาล ตำบลวังศาลาอำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบว่าหน่วยงานมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชน โดยมี $\bar{X} = 4.55$ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เทศบาลตำบลวังศาลาควรมีกิจกรรมร่วมกับชุมชน ตามความต้องการของชุมชน เช่น โครงการกีฬาชุมชน กิจกรรมปลูกป่า และกิจกรรมฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพ เป็นต้น

3. จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของเทศบาลตำบลวังศาลาอำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ด้านบุคลากร พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบว่าได้มีการพัฒนาฝึกอบรมอยู่เสมอ โดยมี $\bar{X} = 4.22$ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เทศบาลตำบลวังศาลาควรจัดอบรมให้ความรู้แก่บุคลากรภายในองค์กรในด้านทักษะที่เกี่ยวข้องกับภาระงาน เช่น การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพเดิมให้มีขีดความสามารถมากขึ้น การฝึกอบรมเพื่อเพิ่มเติมองค์ความรู้ใหม่ เป็นต้น เพื่อให้เกิดความชำนาญและสามารถแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับภาระงาน

4. จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของเทศบาลตำบลวังศาลาอำเภอดำม่วง จังหวัดกาญจนบุรี ด้านนโยบายการบริหารและปฏิบัติงาน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามเลือกตอบว่ามีความยินดีที่จะปฏิบัติตามนโยบายขององค์กร โดยมี $\bar{X} = 4.46$ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย เทศบาลตำบลวังศาลาควรสร้างแรงจูงใจให้แก่บุคลากร เช่น จัดเวทีสัมมนาถ่ายทอดประสบการณ์ความสำเร็จในการทำงานจากการปฏิบัติตามนโยบายขององค์กร เพื่อสร้างความภาคภูมิใจและเป็นต้นแบบแก่บุคลากรให้มีความยินดีที่จะปฏิบัติตามนโยบายขององค์กร

เอกสารอ้างอิง

ซากิโนะ รุ่งโรจน์ และมนูญ จันทรสมบูรณ์. (2560). วัฒนธรรมในการบริหารงานและปัจจัยที่ส่งผล

ต่อความสำเร็จในการบริหารงานของมหาวิทยาลัยฮานอยและแนวทางการนำมาประยุกต์ใช้กับการบริหารงานของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม : กรณีศึกษา มหาวิทยาลัยฮานอย. ใน งานประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 9 มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม (น.1139-1150). นครปฐม : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

เทศบาลตำบลวังศาลา. (2566). แผนพัฒนาท้องถิ่นเทศบาลตำบลวังศาลา พ.ศ. 2566-2570. เข้าถึงได้จาก https://www.wangsala.go.th/assets-admin/Files/stragegy/22625594274757.pdf?fbclid=IwAR38LFxoPhvUrs5YrbG8cpN3L9p7Hhv7QVYeG2XqyftKvWbxf8KXBm1Q_aem_AbmnrdN91vzQAbE0I5dRXufOt7ZZyyWzwcpxRB6UFClYol8XqMxoUkT5L4QmeFLSY.

- ปวิข เณลิวัฒน์. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลความสำเร็จในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล
อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*, 8(2),
182-194.
- พระครูปฐมชาภิวัฒน์. (2566). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารงานของโรงเรียนรัฐใน
เขตอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม. *วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์*, 8(3), 172-
185.
- พีรธร บุญยรัตน์. (2564). *การพัฒนาภาวะผู้นำทางการบริหาร*. พิษณุโลก : บริษัท โฟกัส พรินติ้ง
จำกัด.
- รังสรรค์ อินทน์จันทร์ และพงษ์ศักดิ์ ชิมมอนต์. (2560). การบริหารภาครัฐ. มหาสารคาม :
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สุปัญญา สุนทรนนท์. (2565). ปัจจัยความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รางวัลการ
บริหารจัดการที่ดี : กรณีศึกษาเทศบาลตำบลโพสะ จังหวัดอ่างทอง. *วารสารมหาวิทยาลัยมหา
นครทรรณ*, 9(5), 372-387.
- เสาวนารถ เล็กเลสินธุ์. (2562). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารองค์การส่วนตำบล
จังหวัดนนทบุรี. *วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี*, 8(2), 182-194.

Kalyanamittadhamma: Principles for Enhancing Effective Teacher Characteristics

Phrakhru Sitthiwachirasophit¹ Phrakhru Wachirakoonpipat² and
Phrakosal Maniratana³

Received: December 31, 2022

Revised: January 26, 2024

Accepted: February 14, 2024

Abstract

This academic article aims to study Kalyanamittadhamma: principles for enhancing effective teacher characteristics. It was found that teachers are both givers and good role models. They aim to train, teach and develop young people to grow up to be complete human beings according to international standards, namely smart, good, intelligent, moral and living happily in society. Therefore, teachers are strict in behaving according to discipline, morality, ethics and professional ethics by adhering to the rules, regulations, etiquette, customs and good practices of society. They are honest and sincere, perform their duties with diligence, patience, and are ready to devote their time to the government, stand for what is right and just, and adhere to the democratic regime with the King as Head of State. In Buddhism, there are principles that show the characteristics of a good teacher called Kalyanamittadhamma 7, namely being likable, being respectful, being admirable, being able to speak, being able to explain things so that they can be understood,

¹⁻³ Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: khmerkosal999@gmail.com, Tel. 064-1986799

being patient with words, being able to explain and explain things in depth, being an effective teacher, in order to develop the characteristics of being a good teacher, being graceful and admirable.

Keywords: Enhancing, Teacher Characteristics, Effective

กัลยาณมิตรธรรม : หลักการเสริมสร้างคุณลักษณะของครูที่ทรงประสิทธิภาพ

พระครูสิทธิวิจิตรโสภิต¹ พระครูวิชิตคุณพิพัฒน์² และพระโกศล มณีรัตน³

Received: December 31, 2022

Revised: January 26, 2024

Accepted: February 14, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากัลยาณมิตรธรรม : หลักการเสริมสร้างคุณลักษณะของครูที่ทรงประสิทธิภาพ พบว่า ครูเป็นทั้งผู้ให้และแบบอย่างที่ดี มุ่งให้การอบรม สั่งสอนและพัฒนาเยาวชนให้เจริญก้าวหน้าเติบโตใหญ่เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตามมาตรฐานสากล ทั้งเก่ง ดี มีปัญญา มีคุณธรรม และอยู่ร่วมในสังคมอย่างมีความสุข ครูจึงเป็นผู้เคร่งครัดในการประพฤติปฏิบัติตนตามระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพ โดยยึดถือการปฏิบัติตามกฎ กติกา มารยาท ขนบธรรมเนียม และแบบแผน อันดีงามของสังคม มีความซื่อสัตย์ สุจริต ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความขยัน อดทน พร้อมอุทิศเวลาให้แก่ราชการยืนหยัดในสิ่งที่ถูกต้องเป็นธรรม และยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุขในพระพุทธศาสนาได้มีหลักธรรมที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะของความเป็นครูดีไว้ที่เรียกว่า กัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ คือ ความน่ารัก น่าเคารพ น่ายกย่อง รู้จักพูด รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ มีความอดทนต่อถ้อยคำ มีการกล่าวชี้แจงและแถลงเรื่องต่าง ๆ ที่ลึกซึ้งได้ ครูที่ทรงประสิทธิภาพ เพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นครูที่ดี มีความสง่างามน่าเลื่อมใส

คำสำคัญ: การเสริมสร้าง, คุณลักษณะของครู, ประสิทธิภาพ

¹⁻³ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Corresponding author, e-mail: khmerkosal999@gmail.com, Tel. 064-1986799

บทนำ

สังคมยุคโลกาภิวัตน์มีเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วการศึกษาจึงมีความสำคัญอย่างมาก การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และเป็นเครื่องชี้นำสังคม ผู้ได้รับการศึกษา จึงเป็นบุคคลที่มีคุณภาพและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ การพัฒนาการศึกษาของชาติ จึงควรให้ความสำคัญกับการพัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาให้ก้าวหน้าทันการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก รวมทั้งปลูกฝังให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกของความเป็นไทย มีระเบียบวินัย คำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม แต่คุณภาพการศึกษาของไทยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับที่ไม่ น่าพอใจ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) ซึ่งปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อคุณภาพ การศึกษา คือ ครู คุณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา มีปัญหาด้านคุณภาพการสอน การพัฒนา ครูขาดประสิทธิภาพ สะท้อนถึงความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงกระบวนการผลิต พัฒนา และ เสริมสร้างแรงจูงใจให้แก่ครู คุณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งผลกระทบจากพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นเครื่องมือกำหนดทิศทางการศึกษา กฎหมายทางการศึกษาที่มีความ ความคาดหวัง และความต้องการให้ครูเป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน เป็นผู้เรียนรู้ ตลอดชีวิต เป็นตัวอย่างของผู้ที่มีการศึกษา เป็นผู้วิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูจะต้องทำ การสอนผู้เรียนอย่างหลากหลายรูปแบบทั้งเด็กปกติ เด็กบกพร่องและเด็กผู้มีความสามารถพิเศษ ทั้ง ในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน และการอาชีวศึกษา โดยจะต้องทำงานร่วมกับสถานประกอบการ ชุมชน และท้องถิ่น เมื่อเป็นเช่นนี้ ครูในอนาคตจำเป็นต้องพัฒนาตนเองอย่างสม่ำเสมอ จัดการเรียน การสอนหลากหลายรูปแบบ เน้นการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง มีแนวทางการประเมินผู้เรียนที่ เหมาะสมกับสภาพการจัดการเรียนรู้ ซึ่งครูในปัจจุบันยังไม่ได้ได้รับการพัฒนาให้เกิดคุณภาพขึ้นตามที่ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติคาดหวัง เมื่อกำหนดความคาดหวังกับครูแล้วครูควรจะได้รับ การยกย่องให้เป็นวิชาชีพชั้นสูง มีใบประกอบวิชาชีพครู ได้รับผลตอบแทนที่คุ้มค่าเหมาะสมกับฐานะ ทางสังคมและวิชาชีพ

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2556) ได้ทำการศึกษาสภาพปัจจุบัน และปัญหา การพัฒนาครู พบว่า มี 7 ประเด็นที่น่าสนใจ คือ 1) ระบบการพัฒนาครูส่วนมากยังไม่มีหน่วยงาน หลักที่ทำหน้าที่กำกับดูแล ติดตาม 2) ขาดกลไกการขับเคลื่อนพัฒนาครูอย่างเป็นระบบ 3) หลักสูตร การพัฒนาครูไม่สอดคล้องกับความต้องการของครู 4) วิธีการและสาระการพัฒนาครู ใช้รูปแบบ

วิธีการเดิม ๆ ไม่มีนวัตกรรมใหม่ ๆ และไม่ตอบโจทย์ความต้องการของครูที่แท้จริง 5) สถานที่จัดอบรมพัฒนาครู ส่วนใหญ่ใช้สถานที่ห้องประชุมของโรงเรียน ทำให้ครูที่เข้าอบรมต้องออกจากห้องเรียนส่งผลกระทบต่อจัดการเรียนการสอนโดยเฉพาะโรงเรียนที่มีครูไม่ครบชั้น 6) ระบบการติดตามผลการพัฒนาครูของแต่ละหน่วยงานยังขาดระบบการติดตามผลอย่างต่อเนื่อง 7) แรงจูงใจในการพัฒนาตนเองของครู ยังขาดแรงจูงใจในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้และทักษะด้านการจัดการเรียนการสอน การสร้างแรงจูงใจของครูเพื่อส่งเสริมให้ตระหนักรู้ว่าครูมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

ในสังคมไทยประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่เคารพนับถือศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติ ในการดำเนินชีวิตของประชาชนคนไทย และวัฒนธรรมต่าง ๆ ได้รับอิทธิพลหล่อหลอมด้วยหลักธรรมคำสอนในพระพุทธศาสนา ซึ่งอยู่ในความคิดหรือชีวิตจิตใจของคนไทยเป็นเวลานาน สามารถสังเกตได้จากผลสะท้อนที่ปรากฏออกมาในด้านต่าง ๆ เช่นวิถีชีวิต การอบรมสั่งสอน ทศนคติ พฤติกรรม นิสัยใจของชาวไทยตลอดจนถึงวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ เป็นผลมาจากการประยุกต์ใช้หลักธรรมในพระพุทธศาสนา อย่างไรก็ตามมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องอาศัยอยู่ร่วมกันในสังคมกับบุคคลอื่น ซึ่งการอยู่ร่วมกันเช่นนี้อาจจะมีความสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ด้วยกันในลักษณะต่าง ๆ เช่น มีความสัมพันธ์เป็นพ่อแม่ ญาติพี่น้อง เพื่อนสนิทมิตรสหาย เป็นครูบาอาจารย์ เป็นลูกศิษย์ เป็นต้น ความสัมพันธ์ ดังกล่าว มีผลต่อทศนคติ พฤติกรรม นิสัยใจคอ การดำเนินชีวิตให้เป็นไปในทางที่ดี มีประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น และสามารถแนะนำคนอื่นให้ดำเนินชีวิตในทางที่ดีงามถูกต้องได้ บุคคลแบบนี้ ชื่อว่า เป็นกัลยาณมิตร

ความหมายของครูผู้สอน

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2554) ให้ความหมายของคำว่า “ครู” มีความหมายลึกซึ้งกว้างขวางมาก ครูหมายถึง ผู้สั่งสอนศิษย์, ผู้ถ่ายทอดความรู้ให้แก่ศิษย์ ใน Dictionary of Education ให้ความหมายของคำว่า “ครู” (Teacher) คือ 1) ครู คือ บุคคลที่ทางราชการจ้างไว้เพื่อทำหน้าที่ให้คำแนะนำหรืออำนวยความสะดวกในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษาในสถานการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นของรัฐ หรือเอกชน 2) ครู คือ บุคคลที่มี

ประสบการณ์หรือมีการศึกษามากหรือดีเป็นพิเศษ สามารถช่วยทำให้บุคคลอื่น ๆ เกิดความเจริญงอกงาม และพัฒนาก้าวหน้าได้ 3) ครู คือ บุคคลที่สำเร็จหลักสูตรวิชาชีพจากสถานฝึกหัดครูและการฝึกอบรมนั้น ได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการโดยการมอบประกาศนียบัตรทางการสอนให้แก่บุคคลนั้น 4) ครู คือ บุคคลที่สั่งสอนอบรมคนอื่น ๆ (ยนต์ ชุ่มจิต, 2541) คำว่าครูนั้นมีความสำคัญอย่างมาก เพราะครูเป็นกัลยาณมิตรของนักเรียน เป็นผู้บอกทางเดิน และแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ครูคนแรกของเราคือพ่อแม่ ซึ่งเป็นบูรพาจารย์ ถ้าในโลกนี้ไม่มีครูคนนี้ คนเราไม่มีทางรอดอยู่ได้ (พระราชวรมนี (ประยูร ธมมจิตโต), 2540) ครูเป็นผู้นำทางวิญญาณ ครูเป็นผู้ประเสริฐ ไม่ใช่ลูกจ้าง แต่เป็นผู้นำสัตว์ทั้งหลายไปสู่ความเจริญก้าวหน้าของชีวิต จึงเป็นปูชนียบุคคลที่คนทั้งหลายเคารพยกย่องเพราะเป็นผู้ประกอบด้วยคุณธรรมความดี เหนือกว่าบุคคลประเภทอื่นทั้งหมด (ปัญญานันทภิกขุ, 2521)

การเสริมสร้างคุณลักษณะของครูที่ดี

การเสริมสร้างลักษณะของครูที่ดี มีหลายรูปแบบ เช่น ความมีระเบียบวินัย ความซื่อสัตย์สุจริตยุติธรรม ความขยันหมั่นเพียร การมีความสำนึกในหน้าที่การงานที่รับผิดชอบ การมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อย่างมีเหตุผล ความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่ การมีความเสียสละ และมีความภาคภูมิใจในอาชีพของตนเอง พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ได้อธิบายว่า ลักษณะของครูที่ดี คือ ต้องมีบุคลิกภาพ ซึ่งเป็นคุณสมบัติภายนอก ได้แก่ ความสง่างาม วาจาสุภาพ มารยาท น่าเลื่อมใส ความเป็นผู้มีสมบัติผู้ดี และอีกอย่างการเสริมสร้างคุณลักษณะของครูที่ดี สิ่งแรกที่ครูต้องพัฒนา คือ การสร้างคุณธรรมหรือศีลธรรมให้เกิดขึ้น ซึ่งความเป็นจริงนั้น “คุณธรรม” คือ ธรรมสำหรับครู เป็นสิ่งที่ครูหลายท่านทราบได้ปฏิบัติแล้ว แต่ก็มีอีกหลายท่านที่ยังไม่ทราบและไม่ปฏิบัติ ศีลธรรมเป็นสิ่งที่จำเป็นมากสำหรับการประกอบอาชีพครูแต่ครูที่ขาด ศีลธรรม จะเปรียบเสมือนเรือที่ขาดหางเสือ ดังนั้นการจะพาศิษย์ไปสู่จุดหมายปลายทางอย่างถูกต้องย่อมเป็นสิ่งที่ทำได้ยากอย่างแน่นอน พุทธทาสภิกขุ กล่าวว่า “ธรรม” คือ หน้าที่ ผู้ที่มีธรรมะ คือ ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่อย่างดีแล้ว ครูธรรมจึงเป็น “หน้าที่ของครู คือ การอบรม สั่งสอนศิษย์” เพราะฉะนั้นครูต้องมีหลักยึดเพื่อนำไปสู่อุดมคติของอาชีพ คือ การมีอุดมการณ์ครู อุดมการณ์ครู มีหลักการที่จะยึดไว้ประจำใจทุกขณะที่

ประกอบภารกิจของครูมีอยู่ 5 ประการ คือ เต็มรู้ เต็มใจ เต็มเวลา เต็มคน เต็มพลัง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2555)

1. เต็มรู้ คือ มีความรู้บริบูรณ์ ด้วยความรู้ 3 ประการ คือ 1) ความรู้ด้านวิชาการ และวิชาชีพ 2) ความรู้ทางโลก โดยเฉพาะความเป็นไปของระเบียบ ประเพณี สังคม วัฒนธรรม และ 3) ความรู้เรื่องธรรมะ ครูต้องมีความรู้ด้านธรรมะ สำหรับสั่งสอนศิษย์ได้ เช่น หลักอิทธิบาท 4 คือ (1) พอใจรักและสนใจในการศึกษา (2) มีความขยันหมั่นเพียรในการศึกษาให้จบไม่ย่อท้อ (3) เอาใจใส่ในการเรียนการสอนการทำงานบ้าน การรายงาน และ (4) คติวิเคราะห์หมั่นทบทวนอยู่เสมอ

2. เต็มใจ คือ ความมีใจเป็นครู พระพุทธศาสนาถือว่า “ใจเป็นใหญ่ ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดจากใจทั้งนั้น” การมีใจเป็นครู มีความหมาย 2 ประการ คือ 1) ใจครู การทำใจให้เต็มบริบูรณ์ ต้องถึงพร้อมด้วยองค์ประกอบ คือ (1) รักอาชีพ มีความภาคภูมิใจในอาชีพครู อาชีพครูมีเกียรติ (2) รักลูกศิษย์ ใจครูมีความคิดอยากให้ลูกศิษย์ทุกคนมีความสุข ประสบความสำเร็จในการศึกษา 2) ใจสูง ครูควรพัฒนาจิตใจทำให้สูงส่ง มีจิตใจที่ดีงาม มีความคิดเห็น หรือทัศนคติ ค่านิยมที่ดีงาม ถูกต้อง และสร้างสรรค์

3. เต็มเวลา คือ การทุ่มเท ความรับผิดชอบ เพื่อการสอนเต็มเวลา ครูต้องยึดหมั่นในอุดมการณ์ 3 ส่วน คือ 1) งานสอน ครูต้องทุ่มเทเวลาสอนอย่างเต็มที่ 2) งานครู ครูต้องใช้เวลาแก่งานธุรการงานบริหาร บริการและงานที่จะทำให้สถาบันก้าวหน้า 3) งานนักศึกษา ครูต้องให้เวลาให้การอบรมแนะนำสั่งสอนศิษย์เมื่อศิษย์ต้องการคำแนะนำหรือช่วยเหลือ

4. เต็มคน คือ การพัฒนาฝึกฝนอบรมตนเองให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ครูเป็นแม่พิมพ์พ่อพิมพ์ที่คนในสังคมคาดหวังไว้อย่างสูง การพัฒนาฝึกฝนอบรมตนเองให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์สังคม มีความมั่นคงเป็นแบบอย่างที่ดี ปฏิบัติงานถูกต้อง

5. เต็มพลัง คือ การทุ่มเทพลังสติปัญญาและความสามารถในการสอน ครูต้องใช้ความสามารถอย่างเต็มที่ การทุ่มเทพลังสติปัญญาและความสามารถในการสอนวิชาการ และทุ่มเทอุทิศตนในการปั้นศิษย์ให้มีความรู้ ความประพฤติดีงาม เป็นที่พึงประสงค์ของสังคม

การเสริมสร้างคุณลักษณะของครูที่ทรงประสิทธิภาพตามหลักกัลยาณมิตรธรรม

การเสริมสร้างคุณลักษณะของครูที่ทรงประสิทธิภาพนั้นต้องอาศัยหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า หลักกัลยาณมิตร ซึ่งเป็นหลักธรรมของคุณงามความดี ความน่ารัก ความน่าเคารพความน่ายกย่อง ความรู้จักพูด อุดหนุนต่อถ้อยคำกล่าวชี้แจงแถลงเรื่องต่าง ๆ ที่ลึกซึ้งได้ และไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย เน้นการฝึกฝนปฏิบัติตนจริง โดยการชี้แนะและช่วยเหลือจะต้องเป็นประโยชน์ที่จะต้องนำไปสู่ความดีเป็นไปในทางสร้างสรรค์ ใช้หลักของกัลยาณมิตรมาประกอบในการสอน ซึ่งสามารถจะทำหน้าที่ได้ห้าประการ คือ “ประการที่หนึ่งแนะนำฝึกอบรมให้เป็นคนดี ประการที่สอง สอนให้เข้าใจแจ่มแจ้ง ประการที่สาม สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง ประการที่สี่ ส่งเสริมยกย่องความดีงามความสามารถให้ปรากฏ และประการที่ห้า สร้างเครื่องคุ้มภัยในสารทิศ คือ สอนให้ใช้ความรู้ทำงานได้จริง สามารถใช้หาเลี้ยงชีพ เป็นอยู่ได้” และการสอนอย่างกัลยาณมิตร เป็นคุณสมบัติของผู้สอนและเป็นปัจจัยสำคัญในการก่อให้เกิดผู้เรียนมีความรู้ มีวิธีคิด และการปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักกัลยาณมิตร (สมชาย เบ็ญจวรรณ และคณะ, 2565)

ครูเป็นกัลยาณมิตร เป็นมิตรประกอบด้วยองค์ 7 ประการ เป็นผู้ควรเสพ ควรคบ ควรเข้าไปนั่งใกล้ แม้จะถูกขับไล่ก็ตาม คือ 1) เป็นที่รักเป็นที่พอใจ 2) เป็นที่เคารพ 3) เป็นที่ยกย่อง 4) เป็นนักพูด 5) เป็นผู้อุดหนุนต่อถ้อยคำ 6) เป็นผู้พูดถ้อยคำลึกซึ้งได้ และ 7) ไม่ชักนำไปในอวิชชา มิตร์ประกอบด้วยองค์ 7 ประการนี้แล เป็นผู้ควรเสพ ควรคบ ควรเข้าไปนั่งใกล้ แม้จะถูกขับไล่ก็ตาม (อง. สัตตก. 23/37/57)

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2559) ได้อธิบายว่า พระพุทธศาสนาได้มีหลักธรรมที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะของความเป็นครูดีไว้มากมายจะยกมากล่าวเพียงบางประการพอสังเขป กล่าวคือ ครูที่ดีต้องมีกัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ ดังนี้ 1) ปิโย น่ารัก 2) ครุ น่าเคารพ 3) ภาวนีโย น่ายกย่อง 4) วัตตา จะ รู้จักพูด 5) วจนักขโม อุดหนุนต่อถ้อยคำ 6) คัมภีรญจะ กลัง กัดตา กล่าวชี้แจงและแถลงเรื่องต่าง ๆ ที่ลึกซึ้งได้ 7) โน จัญฐาเน นิโยชเย ไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหล หรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย

หลักปิโย หมายถึง ความน่ารัก ในฐานะเป็นที่สบายใจและสร้างความรู้สึกละเมื่อยเป็นกันเองชวนให้อยากเข้าไปปรึกษาไต่ถาม การกระทำกริยามารยาท การแต่งกาย การพูดจา ดูเรียบร้อยดีงามทุกอย่าง ใครเห็นก็อยากคบค้าสมาคมด้วย (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต),

2559) การเสริมสร้างคุณลักษณะครูที่ทรงประสิทธิภาพในด้าน ปิโย ความน่ารัก คือ หลักการสร้างมนุษยสัมพันธ์สำหรับครู ที่จะต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อนักเรียน ผู้ปกครอง เพื่อนครู และบุคคลทั่วไป เพราะว่าครูซึ่งเป็นกัลยาณมิตรของลูกศิษย์ เป็นผู้ชี้แนะสั่งสอน อบรมบ่มนิสัยให้มีความรู้มีความประพฤติเรียบร้อยการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดขึ้นแก่เด็ก จึงจำเป็นต้องมีกัลยาณมิตรในตัวครูจะช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดี มีความรู้สึกภาคภูมิใจที่ได้คบกับมิตรดี คบแล้วได้ประโยชน์

การเสริมสร้างคุณลักษณะครูที่ดีมีความน่ารักที่มีมนุษยสัมพันธ์ มีหลักธรรมที่สามารถนำมาบูรณาการประยุกต์ใช้ในการสร้างมนุษยสัมพันธ์ของครูได้แก่ หลักสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่นถูกเอื้อเอื้อเพื่อเกื้อกูลถือเป็นการสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน หลักธรรมหมวดนี้เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้บริหารจะต้องนำไปปฏิบัติให้เกิดผลการยึดเหนี่ยวน้ำใจของผู้อื่นมีอยู่ 4 ประการด้วยกันคือ 1) ทาน หมายถึง การให้ (โอบอ้อมอารี) มีน้ำใจรู้จักเอื้อเอื้อเพื่อเอื้อแก่เพื่อนร่วมงานและผู้ใต้บังคับบัญชา 2) ปิยวาจา หมายถึง การพูดถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน (วจีไพเราะ) 3. อตถจริยา หมายถึง การทำตัวให้เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่น (สงเคราะห์ประชาชน) 4. สมานัตตา หมายถึง การวางตัวสม่ำเสมอ (วางตนพอดี) (พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2549)

หลัก ครู หมายถึง นำเคารพ ครูจะต้องดูแลและปกครองศิษย์ให้ศิษย์มีความรู้สึกอบอุ่นใจ เป็นที่พึ่งได้ และรู้สึกปลอดภัย เป็นเหตุก่อให้เกิดความไว้วางใจ ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการประพฤติตนมีเหตุผล มีใจหนักแน่น ไม่เจ้าอารมณ์ เป็นคนเสมอต้นเสมอปลายในทุก ๆ เรื่อง ครูต้องเสริมสร้างคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยการพัฒนาตนเองให้เป็นแบบอย่างที่น่าเคารพ มีความเป็นผู้ใหญ่เป็นที่พึ่งอาศัยของนักเรียนได้ ดังนั้นครูจะต้องพัฒนาตัวเองให้เป็นที่น่าเคารพ โดยการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท 4 หมายถึง ฐานหรือหนทางสู่ความสำเร็จ คุณเครื่องให้ถึงความสำเร็จ ทางแห่งความสำเร็จ หรือคุณธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จ อันประกอบด้วย แนวปฏิบัติ 4 ข้อ คือ 1) ฉันทะ ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรัก จะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป ดังนั้น เราจึงควรที่จะได้ฉันทะเป็นคุณ ธรรมพื้นฐานที่สำคัญอันดับแรกเพื่อเป็นกำลังใจที่จะนำกิจการงานทั้งหลายไปสู่ความสำเร็จ รุ่งเรือง ทั้งยังมีส่วนทำให้เกิดคุณธรรมในข้อต่อ ๆ ไปทุกข้อ และการใฝ่รู้ ก็คือจุดเริ่มต้นของการพัฒนาทางปัญญาหรือการศึกษาทดลองต่าง ๆ ด้วย 2) วิริยะ ความเพียร คือ มุ่งมั่น ทุ่มเท ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วยความพยายามเข้มแข็ง

อดทน เอาธุระ ไม่ท้อถอย 3) จิตตะ ความคิด คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกไฟไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย เอาใจจดจ่ออย่างมีสมาธิ ทำให้เกิดความรอบคอบ 4) วิมังสา ความไตร่ตรอง หรือทดลอง คือ หมั่นใจปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและตรวจสอบข้อบกพร่องในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2548)

หลักภาวินิโย หมายถึง น่าเจริญใจ หรือน่ายกย่อง ในฐานะครูเป็นผู้ทรงคุณ เป็นผู้มีความรู้และภูมิปัญญาที่แท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมพัฒนาตนอยู่เสมอ เป็นผู้ที่คนอื่นควรเอาเป็นแบบอย่าง เนื่องจากครูเป็นผู้มีความรู้เป็นบัณฑิต ผู้มีปัญญา เป็นนักปราชญ์อาศัยการดำเนินชีวิตและทำกิจต่าง ๆ ด้วยปัญญา การเสริมสร้างคุณลักษณะครูที่ทรงประสิทธิภาพได้นั้นครูจะต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้และมีภูมิปัญญามีความสนใจหาความรู้เพิ่มเติมตลอดเวลา รู้จักพัฒนาฝึกฝนอบรมและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ เพื่อความเจริญในหน้าที่การงานครูจำเป็นต้องฝึกตนให้เชี่ยวชาญในวิชาการในหน้าที่การงานของตนเอง การประพฤติปฏิบัติของครูที่เป็นบัณฑิต ทำให้น่าเจริญใจแก่ผู้ที่คบหาเป็นมิตรอย่างยิ่ง เพราะบัณฑิตนำแต่ความเจริญมาให้ เมื่อได้รับการแนะนำสั่งสอนจากบัณฑิตย่อมได้รับประโยชน์ทั้งทางโลกและทางธรรม ซึ่งนอกจากจะเป็นการพัฒนาตนให้มีความเจริญในชีวิตปัจจุบันแล้ว แม้ในอนาคตก็ย่อมส่งผลให้ตนเองมีแต่ความสุขความเจริญยิ่งขึ้นไปอีกด้วยเมื่อใดที่มีคุณสมบัติ ดังที่ได้นำเสนอไว้ทั้งปวงนี้ผู้นั้นเมื่อทำหน้าที่เผยแผ่แพร่ความรู้หรือความดีงามแก่ผู้อื่น ชักจูงให้ผู้อื่นมีความรู้ความเห็นถูกต้อง หรือให้มีศรัทธาที่จะถือตามอย่างตนอย่างใดอย่างหนึ่ง จะโดยการสั่งสอนการแนะนำ หรือกระจายความรู้ความเข้าใจนั้นออกไปทางหนึ่งทางใดก็ตาม ด้วยความปรารถนาดี ด้วยความเมตตากรุณา ก่อให้เกิดสัมมาทิฐิ และการประพฤติปฏิบัติชอบขึ้น ก็เรียกว่า เป็นกัลยาณมิตร (กฤษฎา สีจันทรธอด, 2557)

หลักกัตตา รู้จักพูด รู้จักชี้แจงให้เข้าใจ หมายถึง ครูจะต้องมีความรู้มีศิลปะในการพูดให้ศิษย์เข้าใจได้ตรงตามเป้าหมายที่วางไว้ (สมชาย เบ็ญจวรรณ และคณะ, 2565) การเสริมสร้างคุณลักษณะครูที่ทรงประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องพัฒนาคุณลักษณะทางวาจา โดยการประพฤติความสะอาดทางวาจา 4 คือ 1) ละจากการพูดเท็จ เว้นขาดจากการพูดเท็จ เช่นเมื่อไม่รู้ก็บอกว่าไม่รู้ เมื่อรู้ก็บอกว่ารู้ เมื่อไม่เห็นก็บอกว่าไม่เห็น เมื่อเห็นก็บอกว่าเห็น ไม่เป็นผู้กล่าวเท็จทั้งที่รู้เพราะเหตุแห่งตนและผู้อื่น เพราะเห็นแก่เงิน หรือสิ่งของเพียงเล็กน้อย 2) ละจากการกล่าวคำส่อเสียด เว้น

ขาดจากการกล่าวคำส่อเสียด กล่าววาจาที่ทำให้คนพร้อมเพรียงกัน ส่งเสริมคนให้พร้อมเพรียงกัน ยินดีในหมู่คนที่สามัคคีกัน 3) ละจากการพูดคำหยาบ เว้นขาดจากวาจาหยาบคาย กล่าวแต่ถ้อยคำที่ไม่มีโทษ น่ารัก จับใจ สุภาพ เป็นที่ชื่นชอบของชนทั้งหลาย 4) ละจากการกล่าวคำเพ้อเจ้อ เว้นขาดจากการพูดเพ้อเจ้อ เหลวไหลไร้สาระ พูดพาล่ามจนเสียประโยชน์ พูดไม่รู้จักจบ ควรพูดแต่คำที่เป็นจริง พูดให้ถูกกาลถูกเวลา พูดอิงธรรมอิงวินัยพูดแต่คำที่มีหลักฐาน มีที่อ้างอิง และประกอบด้วยประโยชน์ (สุริย์ มีผลกิจ, 2550)

หลักจวนักขโม อดทนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถามทุกอย่างอยู่เสมอ อดทนฟังได้ไม่เบื่อ การเสริมสร้างคุณลักษณะของครูที่ทรงประสิทธิภาพนั้นครูจำเป็นต้องพัฒนาฝึกฝนอบรมตนให้มีความอดทนอดกลั้นพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาการซักถามจากนักเรียน คำเสนอแนะจากผู้บริหาร หรือเพื่อนร่วมงาน และคำวิพากษ์วิจารณ์ต่าง ๆ ในการปฏิบัติหน้าที่ความครูของตนเองได้โดยไม่ฉุนเฉียว และสามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ ซึ่งเป็นเรื่องปกติของเด็กนักเรียนย่อมมีความซุกซนตื้อน่ารำคาญ ครูจำเป็นต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็กจะรำคาญเด็กไม่ได้ ต้องฝึกต้องอดทนต่อสิ่งต่าง ๆ ที่มากระทบในการปฏิบัติหน้าที่ เสฐียรพงษ์ วรรณปก (2533) ได้แสดงทัศนะเรื่องขันติว่า โบราณจารย์ไทยได้อธิบายว่า ขันติหรือความอดทนนั้นมีอยู่ 3 ลักษณะ คือ 1) ทนลำบาก ได้แก่ ทนทุกขเวทนาความเจ็บปวดต่าง ๆ ได้ไม่บ่นไม่ร้อง เมื่อประสบกับความเจ็บป่วยพยายามอดกลั้นเอาไว้ 2) ทนตรากตรำ ได้แก่อดทนต่อการทำงานเพื่อเลี้ยงชีวิต หนักเอาเบาสู้ไม่ท้อถอย 3) ทนเจ็บใจ ได้แก่ ทนต่อการตำหนิว่าร้าย หรือทนต่อคำเสียดสีของบุคคลอื่น โดยไม่ถือเอาเป็นอารมณ์ทำให้ใจให้สลับได้ไม่ตอบโต้

หลักคัมภีร์ญจะ ถัง กัตตา กล่าวชี้แจงและแถลงเรื่องต่าง ๆ ที่ลึกซึ้งได้ ครูต้องพัฒนาความสามารถในการอธิบายเรื่องต่าง ๆ ที่ยุ่งยากซับซ้อน ให้เข้าใจชัดเจนในเนื้อหาสาระที่สอนที่ถูกสอบถาม การเสริมสร้างคุณลักษณะของครูที่ทรงประสิทธิภาพต้องพัฒนาความสามารถด้านการสื่อสารที่เรียกว่า หลัก 4 ส คือ 1) สันตัสสนา ชี้แจงให้เห็นชัด คือ สามารถจะสอนอะไรก็ชี้แจงจำแนกแยกแยะอธิบายและแสดงเหตุผลให้ชัดเจน จนผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง เห็นจริงเห็นจัง ดังจูงมือไปดูเห็นกับตาด้วยตนเองจนหมดความเคลือบแคลงสงสัย ปลดเปลื้องความเขลาหรือความมืดมัวออกจากจิตใจได้ 2) สมาทปนา ขวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ ครูสามารถแนะนำหรือบรรยายให้ซาบซึ้งในคุณประโยชน์ มองเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝนอบรมจิตใจ จนใจยอมรับ อยากลงมือทำ หรือ

นำไปปฏิบัติอย่างเต็มที่ จนปลดเปลื้องความประมาท และตั้งอยู่ในความไม่ประมาท 3) สมุดเตชนา
 ไร่ใจให้อาจารย์แก่กล้า ครูต้องสามารถสอนปลูกไร่ใจให้กระตือรือร้น เพื่อเกิดความขยัน
 อุตสาหะ ไม่หวั่นต่ออุปสรรค ไม่กลัวเหนื่อย ไม่กลัวยากลำบาก 4) สัมผัสสงนา ปลูกขลุอมใจให้สด
 ชื่นไร่ใจ คือ ส่งเสริมจิตใจให้เข้มแข็งเบิกบาน พุดชี้แนะให้กำลังใจให้เห็นผลดี หรือคุณประโยชน์ที่
 จะได้รับ และทางที่จะเจริญก้าวหน้าบรรลุผลสำเร็จยิ่งขึ้นไปทำให้ฟังมีความหวัง มีกำลังใจ และไร่
 ใจเบิกบานใจ ประทับใจ มีสุขภาพในอันเป็นเหตุแห่งสมาธิ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต),
 2559)

หลัก โน จัญญานะ นิโยชเย ไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหล หรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย ไม่
 ชักนำในเรื่องเหลวไหล ครูไม่ชักจูงศิษย์ไปในทางที่เสื่อมเสีย ครูไม่ประพาดิชั่วควรละเว้นอบายมุข
 ไม่แนะนำชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย แนะนำแต่ทางที่ดีมีประโยชน์การสอนตามหลักกัลยาณมิตรนั้น
 เป็นปัจจัยสำคัญในการก่อให้เกิดผู้เรียนมีความรู้ วิธีคิด และการปฏิบัติที่ถูกต้องและการเป็นผู้สอนที่ดีจะ
 เริ่มต้นที่กัลยาณมิตร ซึ่งเป็นผู้ชี้แนะในหลักการ และความรู้ที่ถูกต้อง โดยเฉพาะในวัยเริ่มเรียนรู้ การ
 ช่วยชี้แนะ บอกกล่าว สั่งสอนแม้จะไม่แสดงออกมาด้วยคำพูด การทำเป็นแบบอย่างในการเป็นผู้
 ยินดีในการสอน ก็ถือว่าเป็นกัลยาณมิตรโดยนัยที่สมบูรณ์เพราะคำว่ามิตรหรือเพื่อนที่ดีนั้นต้อง
 แนะนำในสิ่งที่ดีงาม และชักชวนกระทำในสิ่งที่มีประโยชน์ (สมชาย เบ็ญจวรรณ และคณะ, 2565)

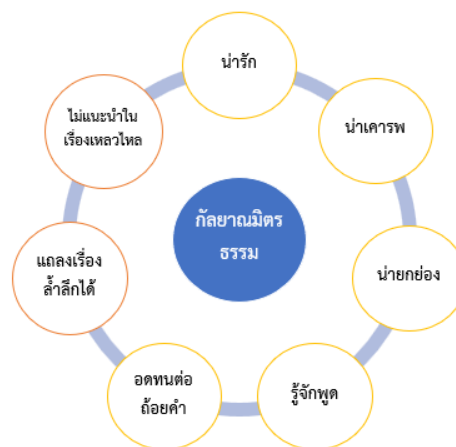
องค์ความรู้การเสริมสร้างคุณลักษณะของครูที่ทรงประสิทธิภาพตามหลักกัลยาณมิตร ธรรม

ผู้เขียนสรุปเป็นองค์ความรู้การเสริมสร้างคุณลักษณะของครูที่ทรงประสิทธิภาพตาม
 หลักกัลยาณมิตรธรรม ดังนี้

การเสริมสร้างคุณลักษณะของครูที่ทรงประสิทธิภาพ คือ การมีคุณสมบัติภายนอกของ
 ครูที่เป็นคุณลักษณะสำคัญ ได้แก่ มีบุคลิกภาพดี ซึ่งเป็นคุณสมบัติภายนอก คือ ความสง่างาม วาจา
 สุภาพ มารยาท น่าเลื่อมใส ความเป็นผู้มีสมบัติผู้ดี มีธรรม 4 ประการคือ 1) ความสง่างามของรูป 2)
 ความงามของเสียงหรืองามเสียง มีความงดงามในการพูด ในคำพูด การบอกกล่าวด้วยน้ำเสียงที่ดี
 ประเสริฐ 3) ความสง่างามในความรู้และสติปัญญา และ 4) ความประพฤติดี และอีกอย่างในการ
 ปฏิบัติหน้าที่ของครูจะต้องมีอุดมการณ์ครู ซึ่งเป็นหลักการที่จะยึดไว้ประจำใจทุกขณะที่ประกอบ

ภารกิจของครูมีอยู่ 5 ประการ คือ 1) เต็มรู้ คือ มีความรู้บริบูรณ์ ด้วยความรู้ 3 ประการ คือ (1) ความรู้ด้านวิชาการและวิชาชีพ (2) ความรู้ทางโลก (3) ความรู้เรื่องธรรมะ 2) เต็มใจ คือ ความมีใจเป็นครู พระพุทธศาสนาถือว่า “ใจเป็นใหญ่ ทุกสิ่งทุกอย่างเกิดจากใจทั้งนั้น” การมีใจเป็นครู 3) เต็มเวลา คือ การทุ่มเท ความรับผิดชอบ เพื่อการสอนเต็มเวลา 4) เต็มคน คือ การพัฒนาฝึกฝนอบรมตนเองให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และ 5) เต็มพลัง คือ การทุ่มเทสติปัญญาเพื่อการสอน

อย่างไรก็ตามการเสริมสร้างคุณลักษณะของครูที่ทรงประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นจำเป็นต้องประยุกต์ใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ กัลยาณมิตรธรรม ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาได้มีหลักธรรมที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะของความเป็นครูดีไว้ที่เรียกว่า กัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ คือ 1) ปิโย น่ารัก ในฐานะเป็นที่สบายใจและสนิทสนมชวนให้อยากเข้าไปปรึกษาไต่ถาม 2) ครุ นำเคารพ ในฐานะประพฤติสมควรแก่ฐานะให้เกิดความรู้สึกรับรองใจ เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย 3) ภาวนีโย นายกอง ครรหาอย่างในฐานะทรงคุณ คือ ความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนเองอยู่เสมอ 4) วัตตา รู้จักพูด รู้จักชี้แจงให้เข้าใจรู้ว่าเมื่อไรควรพูดอะไร อย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี 5) วจนักขโม อุดหนุนต่อถ้อยคำ คือ พร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถามทุกอย่างอยู่เสมอ อุดหนุนฟังได้ไม่เบื่อ 6) คัมภีรญจะ ถก กัดตากล่าวชี้แจงและแถลงเรื่องต่าง ๆ ที่ถกซึ่งได้ 7) โน จัญฐานะ นิโยชเย ไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหล หรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 การเสริมสร้างคุณลักษณะของครูที่ทรงประสิทธิภาพตามหลักกัลยาณมิตรธรรม

บทสรุป

การเสริมสร้างลักษณะของครูที่ดีมีบุคลิกภาพที่ประกอบด้วย ความสง่างาม วาจาสุภาพ มารยาท น่าเลื่อมใส ความเป็นผู้มีสมบัติผู้ดี มีธรรม 4 ประการ คือ 1) ความสง่างามของรูป 2) ความงามของเสียงหรืองามเสียง 3) ความสง่างามในความรู้และสติปัญญา และ 4) ความประพฤติดี และในการปฏิบัติหน้าที่ของความเป็นครูจำเป็นต้องมีหลักยึดเพื่อนำตนไปสู่สิ่งที่สูงสุดหรือเป็นอุดมคติของอาชีพ เรียกว่า อุดมการณ์ครู มีหลักการที่จะยึดไว้ประจำใจทุกขณะที่ประกอบภารกิจของครูมีอยู่ 5 ประการ คือ 1) เต็มรู้ ทั้งความรู้ด้านวิชาการและวิชาชีพ ความรู้ทางโลก ความรู้เรื่องธรรมะ 2) เต็มใจ คนเป็นครูที่มีอุดมการณ์ต้องสร้างใจที่เต็มบริบูรณ์ด้วยการมีใจเป็นครู ใจครู ที่มีใจรักอาชีพ ใจรักลูกศิษย์ และมีใจสูงส่ง 3) เต็มเวลา คือ การรับผิดชอบ การทุ่มเททั้งงานสอน งานครู งานนักศึกษา 4) เต็มคน คือ การพัฒนาตนเองให้มีความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ และสูง 5) เต็มพลัง คือ การทุ่มเทพลังสติปัญญาและความสามารถเพื่อการสอน และสิ่งสำคัญที่จะเสริมสร้างคุณลักษณะของครูที่ดีที่ทรงประสิทธิภาพ คือการการประยุกต์ใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา คือหลักกัลยาณมิตรธรรมในการเสริมสร้างคุณลักษณะของครูที่ทรงประสิทธิภาพ โดยหลักกัลยาณมิตรธรรมเป็นธรรมของคุณงามความดี ความน่ารัก ความน่าเคารพความน่ายกย่อง ความรู้จักพูด อดทนต่อถ้อยคำกล่าวชี้แจงและถ้อยเรื่องต่าง ๆ ที่ลืกลืมได้ และไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย เน้นการฝึกฝนปฏิบัติตนจริง โดยการชี้แนะและช่วยเหลือจะต้องเป็นประโยชน์ ที่จะต้องนำไปสู่ความดีเป็นไปในทางสร้างสรรค์ ซึ่งในทางพระพุทธศาสนาได้มีหลักธรรมที่แสดงให้เห็นถึงลักษณะของความเป็นครูดีไว้ที่เรียกว่า กัลยาณมิตรธรรม 7 ประการ คือ 1) ปิโย น่ารัก ในฐานะเป็นที่สบายใจและสนิทสนมชวนให้อยากเข้าไปปรึกษาไต่ถาม 2) ครุ น่าเคารพ ในฐานะประพฤติสมควรแก่ฐานะให้เกิดความรู้สึกรับรองใจ เป็นที่พึ่งได้และปลอดภัย 3) ภาวนีโย น่ายกย่อง ควรเอาอย่างในฐานะทรงคุณ คือ ความรู้และภูมิปัญญาแท้จริง ทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและปรับปรุงตนอยู่เสมอ 4) วัตตา รู้จักพูด รู้จักชี้แจงให้เข้าใจว่าเมื่อไรควรพูดอะไรอย่างไร คอยให้คำแนะนำว่ากล่าวตักเตือน เป็นที่ปรึกษาที่ดี 5) วจนักขโม อดทนต่อถ้อยคำ คือพร้อมที่จะรับฟังคำปรึกษาซักถามทุก อย่างอยู่เสมอ อดทนฟังได้ไม่เบื่อ 6) คัมภีรญจะ กล้ง กัดตา กล่าวชี้แจงและถ้อยเรื่องต่าง ๆ ที่ลืกลืมได้ 7) โน จักฐาเน นิโยชเย ไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหล หรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย

องค์ความรู้ใหม่

จากการศึกษาวิเคราะห์ และสังเคราะห์ในเรื่องของการเสริมสร้างคุณลักษณะของครูที่ทรงประสิทธิภาพ จะเห็นได้ว่าสิ่งสำคัญ คือ บุคลิกภาพของครู อุดมการณ์ของครู และหลักกัลยาณมิตรธรรม ซึ่งในการเสริมสร้างคุณลักษณะของครูที่ดีต้องเริ่มที่บุคลิกภาพครูซึ่งประกอบด้วย ความสง่างาม วาจาสุภาพ มารยาท น่าเลื่อมใส ความเป็นผู้มีสมบัติผู้ดี คือ มีความสง่างาม มีเสียงดี มีความรู้และสติปัญญาดี มีความประพฤติดี ในขณะเดียวกันในการปฏิบัติหน้าที่ของความเป็นครู จำเป็นต้องมีหลักยึดเพื่อนำตนไปสู่สิ่งที่สูงส่งหรือเป็นอุดมคติของอาชีพ ดังนั้นการเสริมสร้างคุณลักษณะของครูที่ทรงประสิทธิภาพ ครูก็ต้องยึดหลักอุดมการณ์ของครู ซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ของครูนั้นต้องมีหลักการที่จะยึดไว้ประจำใจทุกขณะที่ประกอบภารกิจของครู คือ อุดมการณ์ของครู มีอยู่ 5 ประการ คือ 1) เต็มรู้ 2) เต็มใจ 3) เต็มเวลา 4) เต็มคน และ 5) เต็มพลัง อย่างไรก็ตามแม้ว่าครูจะมีบุคลิกภาพดี มีอุดมการณ์ของครูแล้ว แต่เพื่อเสริมสร้างคุณลักษณะของครูที่ทรงประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น จำเป็นจะต้องมีการประยุกต์ใช้หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา ที่เรียกว่าหลักกัลยาณมิตรธรรม เป็นธรรมของคุณงามความดี ความน่ารัก ความน่าเคารพความน่ายกย่อง ความรู้จักพูด อดทนต่อถ้อยคำกล่าวขี้แฉงแฉลงเรื่องต่างๆ ที่ลืกซึ่งได้ และไม่ชักจูงไปในทางที่เสื่อมเสีย เน้นการฝึกฝนปฏิบัติตนจริง โดยการชี้แนะและช่วยเหลือจะต้องเป็นประโยชน์ ที่จะต้องนำไปสู่ความดีเป็นไปในทางสร้างสรรค์

เอกสารอ้างอิง

- กฤษฎา สัจจันทร์ฮอด. (2557). *ศึกษาหลักกัลยาณมิตรธรรม 7 ในพระไตรปิฎกสำหรับครู*. (สารนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ปัญญานันทภิกขุ. (2521). *วิญญานของความเป็นครู*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2549). *พุทธวิธีบริหาร*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2548). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์บริษัทอาร์ เอส พรินติ้งแมส โปรดักส์ จำกัด.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2559). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ.

พระราชวรมณี (ประยูร ธมมจิตโต). (2540). *ขอบฟ้าแห่งความรู้*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ยนต์ ชุ่มจิต. (2541). *ความเป็นครู*. กรุงเทพฯ : พิมพ์ที่ โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮาส์.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2554). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2554*. กรุงเทพฯ : บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด.

สมชาย เป็ญจวรรณ และคณะ. (2565). กลยาณมิตรธรรม: หลักการสร้างสมรรถนะในการจัดการเรียนการสอน. *วารสารพิกุล*, 20(1), 189-206.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2555). *คู่มือเส้นทางครูมืออาชีพสำหรับครูผู้ช่วย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). *แผนการศึกษาชาติ (พ.ศ. 2545-2559): ฉบับสรุป*. กรุงเทพฯ : พริกหวาน กราฟฟิค.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556). *บทวิเคราะห์สถานการณ์ภาพการพัฒนาครูทั้งระบบและข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนาครูเพื่อคุณภาพผู้เรียน*. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.

สุรีย์ มีผลกิจ. (2550). *คุณธรรม จริยธรรม สามัคคีธรรม*. กรุงเทพฯ : คอมฟอร์มจำกัด.

เสฐียรพงษ์ วรรณปก. (2533). *สูตรสำเร็จชีวิต*. กรุงเทพฯ : อมรินทร์พรีนติ้งกรุ๊ป.

Social Studies Teaching Models in the Next Normal Era

Chaowarit Jongkatkorn¹

Received: January 14, 2023

Revised: October 29, 2023

Accepted: January 12, 2024

Abstract

This academic article aims to study the teaching models of social studies in the Next Normal era. It was found that after the global crisis, in the case of the COVID-19 pandemic, educational institutions must prepare to adjust their way of life to be in line with the situation of the spread of new infectious diseases. Because when there was an outbreak of the disease, it often affected life after this, especially causing students to not go to school. When students learnt at home, teachers should use the awareness that has arisen to design teaching and learning management to respond to students' learning and meet the educational models in the Next Normal era, including classroom learning, blended teaching models, and phenomenon-based teaching models. In this regard, teachers who play a very important role in education in the Next Normal era, must prepare themselves to be ready in terms of knowledge and learning management design. In the Next Normal era, learning management design should focus on giving students life skills and being able to adapt to the current situation. Teachers should create students to be innovators who have deep,

¹ Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: jchaowarit@gmail.com

solid, and durable knowledge, namely being a person who truly knows, clearly understands, and can apply it to create future innovations.

Keywords: Model, Teaching, Social Studies, Next Normal

รูปแบบการสอนสังคมศึกษาในยุค Next Normal

เชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์¹

Received: January 144, 2023

Revised: October 29, 2023

Accepted: January 12, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบการสอนสังคมศึกษาในยุค Next Normal พบว่า หลังวิกฤติการณ์โลก ภัยการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 สถาบันการศึกษาต้องเตรียมปรับเปลี่ยนวิถีชีวิตเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดต่ออุบัติใหม่ เพราะเมื่อ มีการระบาดของโรคเกิดขึ้น มักจะส่งผลกระทบต่อดำเนินชีวิตหลังจากนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทำให้ผู้เรียน ไม่ได้ไปโรงเรียน เมื่อผู้เรียนเรียนรู้อยู่ที่บ้าน ครูควรใช้ความตระหนักรู้ที่เกิดขึ้น มาออกแบบการจัดการเรียนการสอนให้ตอบสนองการเรียนรู้ของผู้เรียน และตอบโจทย์รูปแบบ การศึกษาในยุค Next Normal ได้แก่ การเรียนในห้องเรียน รูปแบบการสอนแบบผสมผสาน รูปแบบการสอนแบบใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน ทั้งนี้ ครูผู้ซึ่งถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งใน การศึกษาในยุค Next Normal จะต้องเตรียมตนเองให้มีความพร้อมในด้านองค์ความรู้และการ ออกแบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งในยุค Next Normal นั้น การออกแบบการจัดการเรียนรู้ควรมุ่งเน้น ให้ผู้เรียนมีทักษะชีวิตและสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันได้ สร้างผู้เรียนให้เป็นนวัตกรรม ที่มีองค์ความรู้อย่างลึกซึ้ง ฝังแน่นและคงทน กล่าวคือ เป็นผู้รู้จริง รู้ชัด นำไปประยุกต์ใช้สร้าง นวัตกรรมแห่งอนาคตได้

คำสำคัญ: รูปแบบ, การสอน, สังคมศึกษา, Next Normal

¹ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Corresponding author, e-mail: jchaowarit@gmail.com

บทนำ

ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อทุกวงการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวงการศึกษาทุกระดับทั่วโลกที่ต้องปิดการเรียนการสอนและต้องปรับวิธีการเรียนการสอนเพื่อให้เข้ากับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จากข้อมูลของ UNESCO พบว่า ผู้เรียนจำนวนกว่า 1.38 พันล้านคน ได้รับผลกระทบจากการปิดสถานศึกษาที่ไม่สามารถเปิดทำการเรียนการสอนได้ ซึ่งเป็นผลกระทบอย่างต่อเนื่องและกว้างขวาง ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษารวมทั้งผู้ที่รับผิดชอบด้านการจัดการศึกษาต้องปรับเปลี่ยนระบบ การจัดการศึกษาทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอนที่ต้องดำเนินงานต่อมิให้หยุดชะงักอันจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียน และการปรับเปลี่ยนรูปแบบการเรียนการสอน การใช้เทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการจัดการเรียนการสอนมากขึ้น ส่งผลให้มีการปรับการเรียนสอนในหลากหลายรูปแบบ เกิดนวัตกรรมทางการศึกษา เนื่องจากผู้เรียนไม่สามารถมาโรงเรียนได้ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคที่รุนแรง แต่ผู้เรียนก็สามารถเรียนทางไกลโดยการใช้สื่อออนไลน์ต่าง ๆ เช่น Google Classroom, Google Meet, Zoom Cloud Meeting การเรียนระบบไลน์กลุ่ม เป็นต้น ในการแก้ปัญหาด้านการเรียนการสอน รวมทั้งการทำงานด้วยเช่นกัน ครูและบุคลากรทางการศึกษาก็ปรับรูปแบบเป็นการทำงานที่บ้าน (Work from Home) ในช่วงที่โรคโควิด-19 ระบาด ซึ่งไม่สามารถสอนหรือทำงานได้ดังสถานการณ์ปกติ เพราะทางโรงเรียน ผู้เรียนบางส่วนไม่สามารถหาเครื่องมือทางการเรียนได้ครบ เช่น สมาร์ทโฟน ไอแพด หรืออุปกรณ์การเรียนที่มีคุณภาพดีผู้ปกครองก็เดือดร้อนเพราะระบบเศรษฐกิจหยุดชะงักกัน ทำให้คนตกงานเป็นจำนวนมาก ซึ่งถือว่ารุนแรงกว่าเกิดสงครามโลกเพราะมีคนเสียชีวิตจำนวนมากและติดเชื้อระบาดกระจายเป็นทวีคูณ ผลกระทบต่อการศึกษาคั้งนี้ถือได้ว่ามีผลกระทบโดยตรงต่อผู้เรียน นักศึกษาซึ่งจะเป็นกำลังของชาติในอนาคต รวมทั้งส่งผลกระทบในระยะยาว ทำให้สถาบันการศึกษาทุกระดับต้องปรับตัวในสถานการณ์ปัจจุบันและต้องวางแผนเตรียมการที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งด้านรูปแบบการจัดการเรียนการสอนและระบบสนับสนุนการทำงานให้สามารถขับเคลื่อนการศึกษาในสถานการณ์ที่ต้องทำงานอยู่ที่บ้าน (เทียน ทองแก้ว, 2563)

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่ารูปแบบการเรียนการสอนหลังโควิด-19 (Social Distancing Instructional) หรือเรียกว่ายุค Next Normal ทำให้สถาบันการศึกษาและสถานศึกษาหลายแห่งที่ไม่สามารถเปิดทำการสอนได้ จนเป็นสาเหตุที่ให้ผู้เรียนจำนวนกว่า 1.5 พันล้านคน หรือมากกว่า

ร้อยละ 90 ของผู้เรียนทั้งหมดในโลกได้รับผลกระทบในกระบวนการเรียนรู้ (สุวิมล มธุรส, 2564) สำหรับในประเทศไทยศูนย์บริหารสถานการณ์โควิด-19 (ศบค.) ได้กำหนดให้มีการจัดการเรียนการสอนระยะแรกโดยให้ทยอยมีการบริหารการใช้อาคารสถานที่ของโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาเพื่อจัดการศึกษารูปแบบการเรียนการสอนให้มีการดำเนินการได้ทั้งแบบผ่านระบบ ทางไกล หรือ DLTV ระบบ Online On-Site และ Off Line ในชั้นเรียน ซึ่งจะใช้วิธีผสมผสานหรืออาจจะเป็นการเรียนรู้ที่บ้านกับครอบครัวอย่างการเรียนแบบบ้านเรียน (Home School) ได้ตามความเหมาะสม นอกจากนี้ สพฐ. ยังได้กำหนดรูปแบบการเรียน การสอนในช่วงสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ไว้ 5 รูปแบบ ได้แก่ 1) On Air 2) Online 3) On Demand 4) On Hand และ 5) On-Site ทั้งนี้ ในโรงเรียนที่ปิดเรียน ไม่จำเป็นต้องใช้การเรียนการสอนแบบออนไลน์เพียงอย่างเดียว แต่โรงเรียนหรือสถานศึกษาสามารถกำหนดได้ตามบริบทและความเหมาะสมของโรงเรียน เพื่อให้การศึกษาสามารถดำเนินการต่อไปได้ ซึ่งรูปแบบการเรียนการสอนในยุค Next Normal ให้เกิดความเหมาะสมนั้น มี 3 รูปแบบ (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา, 2563) ได้แก่ การเรียนในห้องเรียน (On-Site Learning) รูปแบบการสอนแบบผสมผสาน (Blended learning) รูปแบบการสอนแบบใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenal base Learning)

การเรียนรู้ในยุค Next Normal มีลักษณะเป็นการเรียนรู้ที่มี Platform และวิธีการเรียนรู้ที่หลากหลาย มีความพอเพียง และตอบสนองความต้องการของผู้เรียนได้อย่างแท้จริง ด้วยเหตุนี้ครูจึงเป็นบุคคลที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการที่จะออกแบบการเรียนรู้ให้มีลักษณะดังกล่าว ซึ่งเป็นโจทย์ที่ท้าทายความเป็นมืออาชีพ (Professional) อย่างมาก การออกแบบการเรียนรู้ในยุค Next Normal มุ่งเน้นการเปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้ใช้ความสามารถของตนเองอย่างสูงสุดในการเรียนรู้ และนำไปใช้ประโยชน์ต่อส่วนรวม การออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปของโลกในยุค Next Normal จึงเป็นประเด็นสำคัญในอันดับต้น ๆ ที่ควรกล่าวถึง มิใช่ภาระหน้าที่ของ ครูผู้สอนเท่านั้น แต่หากเป็นความรับผิดชอบของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องด้านการจัดการศึกษาทุกภาคส่วน ผู้เขียนขอเสนอแนวทางที่น่าจะตอบโจทย์ในประเด็นดังกล่าว ได้แก่ แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน วิจารย์ พานิช (2555) อธิบายว่า การเรียนการสอนแบบผสมผสานนั้นเป็นการนำเอารูปแบบและเทคนิควิธีการสอนที่หลากหลายมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและผู้เรียนมีทักษะแห่งศตวรรษที่ 21

ดังนั้น จึงเป็นการเรียนการสอนที่ผสมผสานการเรียนในห้องเรียนกับการเรียนนอกห้องเรียน ผ่าน การสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งรูปแบบออนไลน์ การเรียนจากเว็บไซต์ต่าง ๆ ซึ่งเป็นรูปแบบการ เรียนรู้ที่สามารถยืดหยุ่นและตอบสนองความแตกต่างระหว่างบุคคลทั้งด้านรูปแบบการเรียน การคิด และความสนใจ ตลอดจนความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน (สุสัณหา ยิ้มแย้ม, 2558) กล่าวว่า ผู้สอนสามารถใช้วิธีการสอนอย่างน้อยสองวิธีในการจัดเรียนการสอน เช่น ผู้สอนนำเสนอเนื้อหาใน บทเรียนผ่านระบบออนไลน์ร่วมกับการสอนในชั้นเรียน นอกจากนี้ ผู้สอนอาจจัดทำเว็บไซต์ หรือ จัดทำเป็นคลิปสอนโดยใช้โปรแกรมต่าง ๆ แล้วแขวนไว้บนเว็บไซต์ และทำการติดตามการดำเนิน กิจกรรมการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ เช่น Google Classroom ไลน์กลุ่ม เพจ อีเลิร์นนิ่ง หรือด้วยระบบแอลเอ็มเอส หรือระบบ Zoom Cloud Meeting เป็นต้น หลังจากนั้นให้มีการสรุป บทเรียน ด้วยการอภิปรายร่วมกับครูผู้สอนในห้องเรียน

รูปแบบการสอนสังคมศึกษาในยุค Next normal

ความหมายของ Next Normal

สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล (2565) กล่าวว่า “Next Normal” หรือชีวิตวิถีถัดไป คือ การใช้ชีวิตในรูปแบบใหม่ของประชาชนทุกเพศทุกวัย หลังจากที่ได้ปรับตัวกับสถานการณ์โควิด 19 เพื่อความอยู่รอด จนเกิดความคุ้นชิน ทั้งวิถีคิด วิถีเรียนรู้ วิถีสื่อสาร และวิถีปฏิบัติ ซึ่งจะ เปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป โดย ธนาคารแห่งประเทศไทย ได้ศึกษา รูปแบบการใช้ชีวิตของผู้คนทั่วโลกที่เปลี่ยนไปหลังสถานการณ์โควิด-19 ที่ได้สะท้อนให้เห็นเทรนด์ สำคัญๆ ในอนาคต โดยเฉพาะการเปิดรับเทคโนโลยีและบริการดิจิทัลใหม่ ๆ รวมถึงแพลตฟอร์ม ออนไลน์ ที่ตอบโจทย์เรื่องความสะดวกสบาย โดยมุ่งเน้นเรื่องความปลอดภัยด้านสุขอนามัย และ ผลกระทบกับสิ่งแวดล้อมมากขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (2565) กล่าวว่า Next Normal คือ การให้ ความสำคัญกับการระมัดระวังและป้องกันตนเองเพื่อไม่ให้ไปสร้างปัญหาต่อผู้อื่น เช่น การระวัง ตนเองด้วยการไม่เดินทางไปในพื้นที่เสี่ยงรับเชื้อ ไม่นำเชื้อไปแพร่ให้กับคนอื่น หรือมีความรับผิดชอบต่อสังคมด้วยการกักตัวเองในกรณีที่เกิดความเสี่ยง

McKinsey (2021) กล่าวว่า Next Normal คือ รูปแบบการใช้ชีวิตที่เกิดขึ้นก่อน-หลังสถานการณ์โควิด-19 และวิถีชีวิตใหม่ ซึ่งเป็นการกู้คืนรายได้ที่สูญเสียไปในช่วงสถานการณ์โควิด-19 แพร่ระบาด รวมถึงมีการดำเนินการสร้างรูปแบบใหม่ในองค์กรและเร่งการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการแก้ไขปัญหา หรือเพิ่มประสิทธิภาพในการทำธุรกิจ โดยที่ลดแรงคนในการทำงาน ซึ่งองค์กรต่าง ๆ จะต้องคิดค้นกลยุทธ์ดิจิทัลใหม่ ๆ มาใช้ในการพัฒนาองค์กร

Mission to the Moon (2565) กล่าวว่า Next Normal คือ วิถีชีวิตใหม่ของเราที่จะเกิดขึ้น “หลัง” ที่การแพร่ระบาดเบาบางลง ซึ่งก็ได้มีการคาดการณ์ว่าจะเกิดการนำเทคโนโลยี หรือนวัตกรรมใหม่เข้ามาเปลี่ยนแปลงใหญ่ ๆ ในหลายธุรกิจ

การจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาในยุค Next Normal

“Next Normal” ในบริบทของการศึกษา มีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนรู้อย่างเห็นได้ชัดจนที่สุด ด้วยเทคโนโลยีในปัจจุบันและนวัตกรรมที่สร้างสรรค์และอำนวยความสะดวกให้ครูในการจัดการเรียนการสอน ทำให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ทุกเนื้อหาได้จากทุกคน ทุกที่ ทุกเวลา แต่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอนและผู้เรียนยังคงอยู่ เนื่องจากสื่อสารได้กันมากขึ้น อีกทั้งชุมชนแห่งการเรียนรู้ยังคงมีอยู่แต่เปลี่ยนรูปแบบจากเรียนในโรงเรียนสู่การเรียนรู้ผ่านโทรศัพท์มือถือหรือเรียนผ่านแท็บเล็ตแทน โดยครูได้ออกแบบการสอนให้ตรงตามความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน การเรียนในอดีตเป็นการเรียนในห้องเรียน เรียนโดยใช้หนังสือ เรียนผ่านสื่อประเภทเดียวกัน และการประเมินผลก็ไม่หลากหลาย ซึ่งแตกต่างจากยุค Next Normal เป้าหมายของการศึกษายังคงเดิม แต่ครูมีการปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเลือกใช้วิธีที่เรียนแตกต่างกัน เช่น การเรียนในรูปแบบออนไลน์ เรียนจากคลิป รวมถึงการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ได้หลากหลายมากขึ้น ไม่จำกัดในวงแคบเหมือนที่ผ่านมา (สุวิมล มธูรส, 2564) กล่าวว่า ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 นี้ เชื่อว่าการจัดการศึกษาที่สอดคล้องการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะเป็นการสอนแบบผสมผสานที่สอนได้ทั้งในโรงเรียน ที่บ้าน หรือทุก ๆ ที่ สามารถเป็นที่เรียนรู้ได้ และการศึกษาแบบบ้านเรียน (Home School) จะต้องมีมากขึ้น ดังนั้น บทบาทหน้าที่ของผู้ปกครองจึงมีความสำคัญและมีส่วนร่วมในการเรียนการสอนมากขึ้น โดยพ่อแม่ผู้ปกครองจะต้องเป็นเสมือนผู้ช่วยครูที่ต้องทำงานร่วมกับครูในการจัดการการศึกษาของผู้เรียน เป็นการเชื่อมต่อระหว่างบ้านและโรงเรียน ในขณะที่หน่วยงานทางการศึกษาหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องช่วยกันสนับสนุนการจัดการศึกษาให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของ

ผู้เรียน มีการสร้างความเข้าใจทั้งกับเด็กและผู้ปกครอง นอกจากนี้ สามารถบริหารจัดการศึกษาในรูปแบบทางไกลผ่านดาวเทียม (DLTV) ของมูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมมาช่วยในการเรียนการสอนมากขึ้น

ผลกระทบของโรคติดต่ออุบัติใหม่ต่อการเรียนการสอนสังคมศึกษา

จากสถานการณ์โควิด-19 ได้ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อการศึกษาทุกระดับทั่วโลก กล่าวคือ ส่งผลกระทบต่อสถานศึกษา ทำให้สถานศึกษาเกือบทุกแห่งทั่วโลกต้องปิดการเรียนการสอน เนื่องจากไม่สามารถปรับรูปแบบการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสถานการณ์โควิด-19 ที่ผู้เรียนไม่สามารถมาเรียนที่โรงเรียนได้ ดังนั้นจึงส่งผลกระทบต่อผู้เรียน คือ ผู้เรียนไม่สามารถเรียนรู้ตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาได้ เกิดภาวะถดถอยทางการศึกษา (Learning Loss) ผู้เรียนจำนวนมากขาดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลต่อผู้ปกครองที่ต้องมารับผิดชอบการเรียนรู้ของผู้เรียนในสภาวะนี้ด้วย

มูลนิธิคีนันแห่งเอเชีย (2565) จึงได้ทำการวิเคราะห์และสรุปเป็นประเด็นที่สำคัญ 3 ประการดังนี้

1. ความเหลื่อมล้ำและไม่เท่าเทียมทางการศึกษาที่อาจเพิ่มมากขึ้น ดังจะเห็นว่าความเหลื่อมล้ำและโอกาสเข้าถึงระบบการศึกษาที่มีคุณภาพนับเป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทย ช่องว่างในการเข้าถึงโอกาสทางการศึกษา และความพร้อมทางด้านอุปกรณ์สนับสนุนการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น จะเห็นได้จากผู้เรียนในโรงเรียนเอกชน โรงเรียนนานาชาติและโรงเรียนรัฐที่มีชื่อเสียงในกรุงเทพฯ สามารถเข้าถึงการเรียนการสอนผ่านทางระบบออนไลน์ในทุก Platform ได้มากกว่าเมื่อกักตัวอยู่ที่บ้าน ในขณะที่มีผู้เรียนไทยอีกจำนวนหลายล้านคนที่เรียนโรงเรียนขยายโอกาส ผู้ปกครองยากจน โรงเรียนในถิ่นทุรกันดาร ไม่สามารถซื้อโทรศัพท์ คอมพิวเตอร์หรือนิตบุ๊คเพื่อเรียนหนังสือผ่านระบบออนไลน์ได้ จึงกล่าวได้ว่าภายใต้ภาวะเศรษฐกิจที่ถดถอย ธุรกิจหลายกิจการต่างเล็กกิจการและปลดพนักงาน อาจทำให้ผู้ปกครองของผู้เรียนกลุ่มนี้ ต้องถูกเลิกจ้างหรือไม่มีรายได้ประจำ ทำให้ไม่สามารถซื้ออุปกรณ์สนับสนุนการเรียนการสอนที่บ้านได้ ทำให้ช่องว่างของความไม่เท่าเทียมทางการศึกษาให้ขยายกว้างยิ่งขึ้น

2. ประสิทธิภาพของการเรียนการสอนที่ยังมีไม่พอเพียง จากสถานการณ์โควิด-19 เราต้องยอมรับว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วไม่สามารถคาดการณ์ได้ ซึ่งสร้างการเปลี่ยนแปลง

อย่างถาวรให้กับมวลมนุษย์ ที่ไม่สามารถกลับมาใช้ชีวิตเฉกเช่นปกติได้ กล่าวคือ ครูไม่สามารถจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนได้ ผู้บริหารการศึกษา รวมถึงผู้บริหารสถานศึกษา จึงต้องพิจารณาระดมความคิดเพื่อหาช่องทางการเรียนรู้อื่น ๆ ทดแทนการเรียนรู้ที่เคยเกิดขึ้นในห้องเรียน ซึ่งในสถานการณ์ การแพร่ระบาดของโควิด-19 ทำให้ทราบว่าประสิทธิภาพของระบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ ของประเทศไทยยังไม่เพียงพอ ครูหลายคนไม่สามารถใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนหรือการประชุมได้ รวมทั้งระบบสนับสนุนการจัดการศึกษาแบบออนไลน์ยังไม่ครอบคลุมระบบอินเทอร์เน็ตเป็นปัญหาเกือบทุกโรงเรียน หรือเกือบทั้งประเทศที่คนไทยไม่สามารถใช้อินเทอร์เน็ตในการเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา อีกทั้งยังมีผู้เรียนจำนวนมาก ขาดแคลนอุปกรณ์การเรียนผ่านระบบออนไลน์ที่จำเป็นโดยเฉพาะผู้เรียนในพื้นที่ชนบท ครูใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอนน้อยมาก ครูยังเน้นการสอนโดยการบรรยายและไม่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมกับชั้นเรียน ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนขาดโอกาสฝึกฝนปฏิบัติ หรือลงมือค้นหาคำตอบได้ด้วยตนเอง รวมทั้งอาจขาดทักษะการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้

3. ระบบส่งเสริมและสนับสนุนการสอนออนไลน์ของครูยังไม่เพียงพอ จากสถานการณ์ ที่เกิดขึ้นดังกล่าว ตระหนักได้ว่า ครูไทยจำนวนไม่น้อยที่ออกเยี่ยมบ้านเพื่อติดตามความเป็นอยู่ของผู้เรียน เพื่อประเมินความพร้อมในการเรียนวิถีใหม่ แต่อย่างไรก็ตามครูหลายคนยังไม่ได้รับการพัฒนาและสนับสนุนในด้านวิชาการ การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน การประชุม การสัมมนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อนำมาพัฒนาตนเองและสร้างสื่อเทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียนการสอนออนไลน์ ดังนั้น เมื่อมีการเปลี่ยนแปลง ครูจึงยังไม่สามารถใช้เทคโนโลยีในการแก้ปัญหาได้ ทั้งในด้านการจัดการเรียนการสอน การบริหารจัดการ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีในการทำงานผ่านระบบออนไลน์ได้

รูปแบบการสอนสังคมศึกษาในยุค Next normal

1. การเรียนในห้องเรียน (Onsite Learning) การเรียนในห้องเรียนในยุค Next Normal นี้ เหมาะสำหรับโรงเรียนที่มีผู้เรียนจำนวนไม่มาก และพื้นที่มากพอให้สามารถปฏิบัติตามนโยบายเพื่อรักษาระยะห่าง (Social Distancing) และการดูแลสุขภาพอนามัยของผู้เรียนได้อย่างเข้มข้นและเคร่งครัด ควบคู่กับการสอนให้ผู้เรียนทุกคนต้องใส่หน้ากากอนามัยอยู่ตลอดเวลา และให้ผู้เรียนหมั่นทำความสะอาดมือด้วยแอลกอฮอล์ จัดให้มีแอลกอฮอล์ในหลายพื้นที่ นอกจากนี้ โรงเรียนต้อง

ฆ่าเชื้อโรคทุกจุดสัมผัสในโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา-19 หรือโรคอื่น ๆ อีก ส่วนรูปแบบการเรียนในห้องเรียน (Onsite Learning) โดยการแบ่งสัดส่วนของเวลาเรียนเป็น 50:50 หรือ 70:30 แล้วแต่ความเหมาะสมของบริบทโรงเรียน โดยให้ความสำคัญถึงความปลอดภัยของผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. รูปแบบการสอนแบบผสมผสาน (Blended Learning) เป็นแนวทางการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนในยุค New Normal และ Next Normal ที่มีช่องทางหลากหลาย ซึ่งการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานนี้ เป็นการเรียนในห้องเรียนที่เป็นแบบเผชิญหน้าระหว่างผู้เรียนและผู้สอน (Face-to-Face) กับการเรียนนอกห้องเรียนโดยผ่านกิจกรรม ผ่านระบบออนไลน์ และเว็บไซต์ต่าง ๆ ที่เป็นรูปแบบการเรียนรู้ ที่ยืดหยุ่นที่จะตอบสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียนทั้งด้านรูปแบบการเรียน รูปแบบการคิด ความสนใจและความสามารถของผู้เรียนแต่ละคน ซึ่งสัดส่วนของการเรียนแบบผสมผสานนี้ ครูผู้สอนสามารถกำหนดได้ว่าควรจะมีสัดส่วน 50:50 70:30 ขึ้นอยู่กับความรุนแรงของสถานการณ์ของการแพร่ระบาดในแต่ละพื้นที่ รวมทั้ง ต้องมีการประเมินตามสภาพจริงที่เกิดจากการเรียนในรูปแบบเผชิญหน้า ผ่านกิจกรรม ผ่านระบบออนไลน์และเว็บไซต์ต่าง ๆ ทั้งด้านกระบวนการเรียนรู้ ผลการเรียนรู้ และความก้าวหน้าทางการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ของผู้เรียน (สุสัณหา ยิ้มแย้ม, 2558; วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนาผล, 2563) ที่ได้พัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ประกอบด้วยกิจกรรมการเรียนรู้ทั้งบรรยายและอภิปรายกลุ่มในชั้นเรียน การมอบหมายงานทั้งงานกลุ่มและเป็นรายบุคคลให้ผู้เรียนการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง การจัดทำรายงาน การใช้ระบบเครือข่ายค้นคว้าและทำแบบฝึกหัดท้ายบท การใช้บทเรียนอิเล็กทรอนิกส์ บทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน และการใช้หนังสืออิเล็กทรอนิกส์ สื่อมัลติมีเดียสำหรับแวดวงทางการศึกษา อาทิ การเรียนภาษาอังกฤษที่นำเทคโนโลยีมาช่วยให้เกิดความสะดวกสบาย และความทันสมัย เช่นเดียวกับจินตวิรั คล้ายสังข์ (2562) ที่ได้พัฒนานวัตกรรมโมบาย แอปพลิเคชันสำหรับการเรียนรู้ในบริบทเสมือนเพื่อส่งเสริมทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) Ubiquitous Technology เทคโนโลยีที่เอื้อให้เกิดการจัดการเรียนการสอนผ่านแอปพลิเคชันที่เสมือนกับการเรียนการสอนแบบปกติ 2) Mobility การเรียนรู้ผ่านอุปกรณ์แบบพกพาที่เอื้อกับพฤติกรรมการใช้งาน

ของผู้เรียนในการเข้าถึงเนื้อหาที่หลากหลายและกิจกรรมการเรียนรู้ต่าง ๆ ได้ง่ายและสะดวก 3) Flexibility ความสามารถในการปรับตัวและยืดหยุ่นต่อการเรียนรู้ที่มีบริบทต่างกัน 4) Individual Learning เน้นการพัฒนาให้ผู้เรียนพัฒนาตนเองจากการเข้าร่วมและมีปฏิสัมพันธ์ในสังคมแห่งการเรียนรู้ และ 5) Creative Interactivity เป็นกิจกรรมในรูปแบบของการเรียนรู้แบบมีปฏิสัมพันธ์ที่จะส่งเสริมผู้เรียนแต่ละคนให้สามารถเข้าใจและสร้างสรรค์รูปแบบของการสื่อสารที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ จากที่กล่าวมาจะเห็นว่าการนำแนวคิดการเรียนรู้แบบผสมผสานมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนอย่างแพร่หลายก่อนที่สถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 จะเกิดขึ้น และมีการพัฒนารูปแบบให้มีความทันสมัย สะดวกต่อการนำมาใช้งานอย่างต่อเนื่อง โดยอาจจะนำ การสอนแบบผสมผสาน (Blended Learning) ไปประยุกต์ใช้กับผู้เรียนไม่ให้เกิดความเบื่อหน่ายใน บทเรียน ทำให้บทเรียนน่าสนใจ มีวิธีการสอนที่หลากหลายตลอดจนการวัดประเมินผลหลายวิธีการ ที่แตกต่างกันไป จนถึงปัจจุบันและมีแนวโน้มในการนำไปต่อยอดองค์ความรู้ให้ทั้งครูผู้สอน และ ผู้เรียนสามารถสร้างรูปแบบในการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นรูปแบบที่ผู้สอนนำองค์ความรู้แบบข้าม ศาสตร์ บูรณาการข้ามกลุ่มสาระการเรียนรู้ มีการนำเทคโนโลยี นวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้แบบ ผสมผสานการเรียนแบบ Face-to-Face ในห้องเรียนกับการสอนออนไลน์ ในส่วนของผู้เรียนจะเป็น รูปแบบการเรียนที่พวกเขาออกแบบด้วยตนเองตามความถนัด ความชอบ และความสนใจ อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้อาจมีข้อดีหลักความเหมาะสมและสอดคล้อง กล่าวคือเหมาะสมกับระดับวัย และพัฒนาการ สอดคล้องกับหลักสูตร แกนกลางฯ และทักษะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

3. รูปแบบการสอนแบบใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenal base Learning) มีลักษณะเน้นการสอนแบบบูรณาการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้เนื้อหาในรายวิชาสังคมศึกษาเป็นประเด็น องค์กรรวม ภายใต้กรอบแนวคิดที่ว่าผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง (Constructivism) ผ่านการศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง การสอนสังคมศึกษาในยุค Next Normal นั้น เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญ (Student Center) รวมถึงจัดให้มีการสอดแทรกกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การแก้ปัญหาแบบ ร่วมมือ (Cooperative Problem-Solving) กิจกรรมตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์เชิงสังคม (Socio-Constructivism) และทฤษฎีการเรียนรู้เชิงวัฒนธรรมสังคม (Socio-Cultural Learning Theory) (Mahavijit, 2017) เพื่อให้ผู้เรียนเกิดแนวคิด ทฤษฎีเนื้อหาใหม่ผ่านการเชื่อมโยงสถานการณ์กับ ปรากฏการณ์จริงที่เกิดขึ้น สำหรับรูปแบบการสอนแบบใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Phenomenal

base learning) ที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน นับว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่ครูผู้สอนจะต้องปรับวิธีการเรียนเปลี่ยนวิธีการสอนแบบเดิม กล่าวคือ ขั้นนำ ขั้นสอน และขั้นสรุป ให้มาเป็นขั้นตอนที่เน้นการคิดวิเคราะห์และลงมือปฏิบัติของผู้เรียนเพื่อให้เกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน เพื่อให้เกิดความรู้ที่คงทนเพิ่มมากขึ้น เป็นต้น

ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานนี้ ผู้สอนอาจใช้เทคนิคการจัดการเรียนรู้ตามความถนัดของตน หรือใช้ร่วมกับเทคนิคการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Teaching strategies for Phenomenon-Based learning) ดังที่นักวิชาการทางการศึกษา ซึ่ง Tissington, S., (2019) ได้เสนอไว้ 4 ประการ ดังนี้

1. เริ่มต้นจากปรากฏการณ์ ไม่ใช่วิชา (Start with a Phenomenon, not a Subject) ในขั้นตอนนี้ เป็นการสร้างความดึงดูดความสนใจของผู้เรียนโดยให้ผู้เรียนสำรวจปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นโดยเน้นการสำรวจในภาพรวม ไม่มุ่งความสนใจไปที่วิชาใดวิชาหนึ่ง

2. ต่อยอดจากความสงสัยใคร่รู้ของผู้เรียน (Build on Students' Curiosity) ในขั้นตอนนี้ เป็นการสอบถามความสนใจของผู้เรียน และให้ผู้เรียนเสนอหัวข้อหรือปรากฏการณ์ตามความสนใจของตนเอง

3. ใช้ประเด็นในท้องถิ่น (Embrace Local Issues) ในขั้นตอนนี้ ครูผู้สอนให้ผู้เรียนเลือกประเด็นที่น่าสนใจในพื้นที่หรือท้องถิ่นของผู้เรียน โดยเลือกจากประเพณีหรือวัฒนธรรมของท้องถิ่น ซึ่งการเลือกประเด็นเพื่อศึกษาปรากฏการณ์นี้สามารถเลือกสืบค้นข้อมูลจากหลายช่องทาง เช่น วารสารประชาสัมพันธ์ของท้องถิ่น การสอบถามจากผู้ปกครอง ชุมชน และภาคเอกชนในพื้นที่ ทั้งนี้ อาจใช้การทัศนศึกษาในท้องถิ่นควบคู่กันไปก็ได้

4. ใช้สถานการณ์ปัจจุบัน (Embrace Current Affairs) เป็นการศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นหรือสถานการณ์ปัจจุบันที่สังคมกำลังให้ความสนใจและเป็นที่ยอมรับ เช่น เหตุการณ์แผ่นดินไหว อาจนำเอาสถานการณ์ไปใช้เป็นปรากฏการณ์เพื่อการศึกษาในชั้นเรียน ภายใต้อำนาจใหญ่เกี่ยวกับภัยพิบัติทางธรรมชาติ หรือเหตุการณ์การเลือกตั้ง ก็สามารถนำสถานการณ์ไปใช้ในหัวข้อที่เกี่ยวกับกฎหมายการเมืองได้

ในการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานในยุค Next Normal นั้น ผู้สอนควรพิจารณาถึงความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้สถานการณ์ โดยเบื้องต้น

ผู้เขียนได้สังเคราะห์กระบวนการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาโดยใช้ปรากฏการณ์ เป็นฐานในยุค Next Normal (ชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์, 2565) ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 ขั้นการเลือกใช้สถานการณ์ (Selecting Affairs Process) ในขั้นตอนนี้ ผู้สอนจะเริ่มต้นด้วยการให้ผู้เรียนสังเกตปรากฏการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น โดยครูผู้สอนสามารถเลือกใช้ได้ ทั้งสถานการณ์ที่เป็นปัจจุบัน สถานการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีต และสถานการณ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต มาเป็นกระบวนการสร้างความเข้าใจของผู้เรียนต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน เพื่อนำมาใช้ในกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมศึกษาต่อไป

ขั้นที่ 2 ขั้นการตั้งคำถาม (Inquiry Question Process) ในขั้นนี้ครูผู้สอนจะเลือกใช้คำถามแบบสืบเสาะ (Inquiry Question) โดยเริ่มต้นจากการตั้งคำถามแบบ What if? จะเกิดอะไรขึ้นถ้า...? อย่างไร (How) คำถามเชิงวิพากษ์ (Criticizing Questions) คำถามประเมิน (Evaluative Questions) คำถามตีความ (Interpretative Questions) คำถามขยายความ (Extended Questions) ซึ่งคำถามลักษณะเหล่านี้จะกระตุ้นให้ผู้เรียนใช้จินตนาการและเกิดการคิดอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นคำถามที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดขั้นสูง (Higher Order Thinking Skill)

ขั้นที่ 3 ขั้นการค้นคว้าหาข้อเท็จจริง (Fact-finding Process) ในขั้นนี้เป็นขั้นที่ครูจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้สืบค้นข้อมูลอย่างมีแบบแผนและเรียนรู้ร่วมกัน (Research and Collaborative Work) โดยเปิดโอกาสให้ผู้เรียนค้นคว้าข้อมูลและศึกษาด้วยตนเองผ่านกระบวนการแบบกลุ่ม และสรุปเป็นองค์ความรู้ใหม่ของตนเอง

ขั้นที่ 4 ขั้นการนำเสนอผลการค้นคว้าสู่สาธารณะ (Public Presentation Process) ในขั้นนี้ เป็นขั้นที่ครูผู้สอนให้ผู้เรียนนำเสนอข้อมูลและข้อสรุปที่ได้จากขั้นการค้นคว้าหาข้อเท็จจริง ซึ่งอาจเป็นการนำเสนอในชั้นเรียน หรืออาจมีการเชิญบุคคลภายนอกเข้าร่วมรับฟังและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

ขั้นที่ 5 ขั้นการสะท้อนการเรียนรู้ (Reflection Process) ในขั้นนี้ เป็นขั้นที่ครูผู้สอนให้ผู้เรียนมีโอกาสดทวนและสะท้อนผลการเรียนรู้ของตนเอง ซึ่งครูผู้สอนอาจถามโดยใช้คำถามสั้น ๆ เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนได้สำรวจ ทบทวน และประเมินผลการเรียนรู้ของตนเอง

ขั้นที่ 6 ขั้นการประเมินผล (Evaluation Process) ในขั้นนี้ เป็นขั้นที่ครูผู้สอนเป็นผู้จัดการเรียนรู้และวางแผนการประเมินตามสภาพจริง โดยทำการประเมินทุกขั้นตอนของกระบวนการจัดการเรียนรู้ ประเมินตามสภาพจริงจากการสะท้อนองค์ความรู้ และกระบวนการคิดของผู้เรียน

การเตรียมความพร้อมของครูสังคมศึกษาในการออกแบบการเรียนรู้การสอนในยุค Next normal

1. การเตรียมความพร้อมด้านองค์ความรู้ ในการเตรียมความพร้อมด้านองค์ความรู้ของครูสังคมศึกษาในการออกแบบการเรียนรู้การสอนในยุค Next Normal โดยใช้กรอบแนวคิด TPCK เป็นกรอบที่ถูกต้องและพัฒนาต่อยอดมาจากกรอบแนวคิด PCK ของ Shulman, L. S. (1987) โดย Mishra, P. & Koehler, M. J. (2006) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอกรอบแนวคิดที่ต่อยอดขึ้นมาใหม่และนำไปใช้เป็นฐานคิดเพื่อพัฒนาให้ครูเป็นครूमืออาชีพ โดยการใช้เทคโนโลยีมาเป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งรูปแบบ TPCK หรือ TPACK ครูผู้สอนจะต้องทำความเข้าใจเกี่ยวกับ TPACK กล่าวคือ TPACK Model คือ ตัวแบบของกรอบแนวคิดเพื่อใช้ในการออกแบบการเรียนรู้ (Instructional Design) ซึ่งนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ โดยมีองค์ประกอบหลัก 3 ส่วนที่ครูผู้สอนสังคมศึกษาควรรู้และเข้าใจก่อนที่จะออกแบบการเรียนรู้การสอนในชั้นเรียนในยุค Next Normal

1.1 ความรู้ด้านเทคโนโลยี (Technological Knowledge) หรือ TK หมายถึง ความรู้ความสามารถของครูผู้สอนสังคมศึกษา ในการประยุกต์ใช้สื่ออุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา ทั้งในเรื่องของซอฟต์แวร์ (Software) และฮาร์ดแวร์ (Hardware) ต่าง ๆ รวมไปถึงอุปกรณ์ต่อพ่วงที่เกี่ยวข้อง (Associated Peripherals) เช่น Wiki, Blogs, Facebook เป็นต้น เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียน

1.2 ความรู้ด้านวิธีการสอน (Pedagogical Knowledge) หรือ PK หมายถึง ความรู้ความสามารถของครูผู้สอนสังคมศึกษา ที่นำมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน หรือที่เกี่ยวกับวิธีการถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้เรียน รวมไปถึงกลยุทธ์หรือกระบวนการปฏิบัติ หรือเทคนิควิธีการสอนทั้งในและนอกชั้นเรียน ในส่วนนี้ไม่รวมถึงทฤษฎีการศึกษา (Educational Theories) และวิธีการประเมิน (Assessment Methods) เช่น การเรียนการสอน

โดยใช้วิธีการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem-based Learning: PBL) ห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) ห้องเรียนเสมือนจริง (Virtual Classroom) วิธีสอนแบบศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง (Self-Study Method) เป็นต้น

1.3 ความรู้ด้านเนื้อหา (Content Knowledge) หรือ CK หมายถึง ความรู้ของครูผู้สอนในเนื้อหาวิชาที่สอน ความรู้เกี่ยวกับเทคนิควิธีการสอน ความรู้ทางด้านเทคโนโลยี ความรู้วิธีสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหา ความรู้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับเนื้อหา ความรู้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับวิธีสอน โดยครูนำไปใช้ในเนื้อหาวิชาที่สอน

2. เตรียมการออกแบบการเรียนรู้ (Instructional Design) กระบวนการออกแบบการเรียนรู้ (Instructional Design Process) เพื่อให้สอดคล้องกับ TPACK Model สำหรับห้องเรียนในยุค Next normal มีดังนี้

2.1 การกำหนดเวลาสอน (Instructional Time) ครูควรกำหนดระยะเวลาที่คาดว่าจะผู้เรียนจะเรียนรู้และทำงานให้เสร็จ ตามสภาพความแตกต่างจากการเรียนการสอนในห้องเรียนจริง โดยไม่กำหนดเวลาแบบเดิมหรือใช้เวลาเท่าเดิมในการเรียนรู้เหมือนกับการใช้เวลาในห้องเรียน

2.2 การเชื่อมต่อและการสื่อสารกับครอบครัวและผู้เรียน (Connection and Communication with Families and Students) ในยุค Next Normal สามารถกล่าวได้ว่า ครูมีบทบาทสำคัญในชีวิตของผู้เรียนและครอบครัว รวมถึงนอกเหนือจากด้านวิชาการด้วย ดังนั้นในการออกแบบการเรียนการสอนของครูจะต้องออกแบบให้มีความเชื่อมโยงกับครอบครัวและผู้เรียนในการเรียนการสอน

2.3 การมีส่วนร่วมของผู้เรียนในโอกาสการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับมาตรฐาน (Student Engagement in Learning Opportunities Aligned to Standards) ในการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานโดยผู้เรียนมีส่วนร่วมนั้น เป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมด้านความรู้ สังคมและอารมณ์ของผู้เรียน ครูจะต้องสร้างประสบการณ์การเรียนรู้เหล่านี้ให้เข้ากับบริบทของผู้เรียนทั้งที่มี และ/หรือไม่สามารถเข้าถึงอุปกรณ์และอินเทอร์เน็ตได้ ดังนั้น ครูควรจัดเตรียมตารางเวลาสอนที่มีความยืดหยุ่นเพื่อให้ผู้เรียนจะได้รับการดูแลหรือได้รับการแนะนำในการเรียนมากที่สุด

2.4 การสร้างความเสมอภาค ทางเลือกและความยืดหยุ่น (Equity, Choice, and Flexibility) ในการออกแบบโอกาสในการเรียนรู้สำหรับผู้เรียนในห้องเรียนยุค Next Normal สิ่งสำคัญสำหรับครู คือ จะต้องออกแบบการสอนโดยมีตัวเลือกและความยืดหยุ่น พิจารณาถึงความแตกต่างในขณะอยู่ในโรงเรียนกับการเรียนแบบออนไลน์ ครูควรมีคำแนะนำที่ยืดหยุ่นและสร้างทางเลือกที่หลากหลายและเพียงพอที่เหมาะสมกับความพร้อมของผู้เรียน เพื่อลดกรณีที่คุณเรียนรู้สึกหนักใจ ไม่สนใจ และหงุดหงิดในขณะเรียน

2.5 การทำงานร่วมกันระหว่างผู้เรียน (Collaboration among Students) ในการออกแบบการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์และการทำงานร่วมกัน เป็นกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพ สำหรับการเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้น ครูควรออกแบบกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ทำงานร่วมกันและเชื่อมต่อกันหลาย ๆ ครั้ง ผ่านบทเรียนที่เรียบง่ายและเหมาะสมกับผู้เรียน

2.6 การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียน (Feedback on Student Work) การสอนในยุค Next normal นั้น การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่ผู้เรียนเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพราะจะส่งผลกระทบอย่างมาก ต่อการเรียนรู้และแรงจูงใจในการเรียนของผู้เรียน ซึ่งครูจะต้องมีวิธีการประเมินว่าผู้เรียนมีความก้าวหน้าในการเรียนรู้อย่างไร การให้ข้อมูลย้อนกลับอย่างสม่ำเสมอและทันเวลา ซึ่งจะมีบทบาทสำคัญในการชี้แนะให้ผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

2.7 การเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์ (Social and Emotional Learning: SEL) การจัดการกับการเรียนรู้ทางสังคมและอารมณ์ เป็นกระบวนการที่สำคัญในการสนับสนุนและเพิ่มผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งครูจะต้องออกแบบให้มีความต่อเนื่องในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการออกแบบการเรียนรู้ในยุค Next Normal นั้น มีเป้าหมายอยู่ที่การทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เชิงลึก ฝังแน่นและคงทน กล่าวคือ รู้จริง รู้ชัด นำไปประยุกต์ใช้และสร้างนวัตกรรมได้ การออกแบบการเรียนรู้ที่ตอบโจทย์ยุค Next normal ควรดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้ (วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา, 2563)

1. วิเคราะห์ความกระตือรือร้นในการเรียน (Passion) ของผู้เรียนว่าอะไรที่สามารถกระตุ้นผู้เรียนให้มีความรักและกระตือรือร้นในการเรียนรู้ ซึ่งผู้เรียนแต่ละคนจะมีสิ่งกระตุ้นแตกต่างกัน หากผู้สอนค้นพบสิ่งที่จะกระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียนได้ก็จะเป็นจุดเริ่มต้นของพฤติกรรมการเรียนรู้อันพึงประสงค์ของผู้เรียน เช่น ความกระตือรือร้น การแสวงหาความรู้ การ

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นต้น

2. วิเคราะห์สาระและกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความสนใจใคร่รู้ ของผู้เรียน กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ สาระและกิจกรรมการเรียนรู้ที่ตอบสนองความความสงสัยใคร่รู้ของผู้เรียน กิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการที่ตอบโต้ของผู้เรียน จะช่วยทำให้ผู้เรียนใช้พื้นที่การเรียนรู้ของตนเองอย่างต่อเนื่อง ในทางตรงกันข้ามหากกิจกรรมการเรียนรู้ ไม่สอดคล้องกับความอยากรู้ของผู้เรียน ผู้เรียนก็จะมีพฤติกรรมไม่อยากเรียนรู้ในสาระนั้น ๆ

3. วิเคราะห์ระบบบริการออนไลน์ที่เอื้อให้ผู้เรียน (Platform) และวิธีการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ในขั้นตอนการวิเคราะห์นี้ จะช่วยทำให้ผู้เรียนมีทางเลือกที่จะเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลายและสอดคล้องกับวิถีชีวิตของตนเอง สำหรับ Platform การเรียนรู้นั้น อาจจะเป็นการเรียนรู้แบบออนไลน์ การเรียนรู้ที่โรงเรียน การเรียนรู้ที่บ้าน การเรียนรู้ที่ชุมชน ซึ่งกล่าวได้ว่า สามารถเรียนรู้ได้ทุกที่ ทุกเวลา ส่วนวิธีการเรียนรู้ควรเน้นวิธีการเรียนรู้ตามแนวทาง Active Learning ในทุก Platform เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ สะท้อนคิดและถอดบทเรียนเป็นแก่นของความรู้ ซึ่งการถอดบทเรียนจะช่วยทำให้เกิดการเรียนรู้เชิงลึกที่ฝังแน่นและคงทน (Enduring Understanding)

4. เตรียมทรัพยากรการเรียนรู้สำหรับการเรียนรู้ ในแต่ละระบบบริการออนไลน์ที่เอื้อให้ผู้เรียน (Platform) วิธีการเรียนรู้ในขั้นตอนนี้จะช่วยทำให้ผู้เรียนมีโอกาสเลือกพื้นที่การเรียนรู้ของตนเองในลักษณะการเรียนรู้ส่วนบุคคล (Personalized Learning) หรือการเรียนรู้ที่ตอบสนองความต้องการส่วนบุคคลของผู้เรียน ช่วยให้ผู้เรียนมีจิตใจจดจ่อและมุ่งมั่นอยู่กับการเรียนรู้ของตนเอง ประสิทธิภาพของการเรียนรู้ก็จะมีมากยิ่งขึ้น

5. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ในลักษณะเปิดพื้นที่การเรียนรู้เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้เรียนกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้ของตนเอง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนออกแบบและใช้วิธีการเรียนรู้

สรุปผล

รูปแบบการสอนสังคมศึกษาในยุค Next Normal มีความจำเป็นที่จะต้องใช้ความรู้ทักษะในเนื้อหาวิชาที่ทันสมัย ทันต่อเหตุการณ์ โดยมีการใช้เทคนิควิธีการสอนแบบใหม่ ๆ เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ โดยอาจจะใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน (Teaching

Strategies for Phenomenon-Based Learning) หรืออาจจะใช้รูปแบบการสอนแบบผสมผสาน (Blended Learning) ก็ได้ขึ้นอยู่กับบริบทของแต่ละโรงเรียน นอกจากนั้นจะต้องพัฒนาทักษะและ มีองค์ความรู้ทางด้านเทคโนโลยีที่จะนำไปออกแบบกิจกรรมและวิธีการสอนที่เหมาะสมกับวัยของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร ได้อย่างต่อเนื่องตลอดไป

เอกสารอ้างอิง

- จินตวิธ คล้ายสังข์. (2562). *การพัฒนาวัตกรรมการโมบายแอปพลิเคชันสำหรับการเรียนรู้ในบริบทเสมือน เพื่อส่งเสริมทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษสำหรับผู้เรียนอุดมศึกษาในศตวรรษที่ 21*. (รายงานการวิจัย). จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์วิจัยและนวัตกรรม.
- เชาวฤทธิ์ จงเกษกรณ์. (2565). *การจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษาโดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐานสำหรับห้องเรียนแบบไฮบริด*. ใน *การประชุมวิชาการระดับชาติ “วิทยาลัยสงฆ์แพร่” ครั้งที่ 2*. (น. 539-553). แพร่ : วิทยาลัยสงฆ์แพร่.
- เทียน ทองแก้ว. (2563). *การออกแบบการศึกษาในชีวิตวิถีใหม่ (Design- Based New Normal): ผลกระทบจากการแพร่ระบาด COVID-19*. *คุรุสภาวิทยาทารย์*, 1(2), 1-10.
- มูลนิธิคีนันแห่งเอเชีย. (2565). *ผลกระทบจากโควิด 19 ด้านการศึกษา*. เข้าถึงได้จาก <https://www.kenan-asia.org/th/covid-19-education-impact/>
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ : มูลนิธิสดศรีสฤษดิ์วงศ์.
- วิชัย วงษ์ใหญ่ และมารุต พัฒนา. (2563). *การออกแบบการเรียนรู้ใน New Normal*. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2565). *คำนิยาม “Next Normal” ลดเสี่ยงโควิด-19*. เข้าถึงได้จาก <https://www.nationalhealth.or.th/th/node/3011>

- สำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัล. (2565). *Digital Transformation จาก New Normal สู่ Next Normal*. เข้าถึงได้จาก <https://www.depa.or.th/th/article-view/digital-transformation-new-normal-next-normal>
- สุวิมล มธุรส. (2564). การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปรากฏการณ์เป็นฐาน: การเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อส่งเสริม ความรู้ของผู้เรียนในโลกแห่งความจริง. *วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 15(2), 251-263.
- สุสันหา ยิ้มแย้ม. (2558). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. *วารสารพยาบาลสาร*, 42(พิเศษ), 129-140.
- Mahavijit. (2017). Application on Phenomenon-based Learning and Active Learning in elementary education course to enhance 21st century learning skills. *Journal of Education Khon Kaen University*, 42(2), 73 - 90.
- McKinsey. (2021). *The Next Normal*. Retrieved from <https://www.mckinsey.com/featured-insights/the-next-normal>
- Mishra, P. & Koehler, M. J. (2006). Technological Pedagogical Content Knowledge: A new framework for teacher knowledge. *Teachers College Record*, 108(6), 1017-1054.
- Mission to the Moon. (2565). *ก้าวผ่านจาก New Normal สู่ “Next Normal” ด้วย 4 เทรนด์หลักหลังยุคโควิด-19*. เข้าถึงได้จาก <https://missiontothemoon.co/softskill-new-normal-to-next-normal/>
- Shulman, L. S. (1987). Knowledge and teaching: Foundations of the new reform. *Harvard Educational Review*, 57(1) 1-22.
- Tissington, S. (2019). *Learning with and through phenomena: An explainer on phenomenon-based learning*. Paper presented at the Association of Learning Developers in Higher Education Northern Symposium, Middlesbrough UK.

บวรพัฒนา

Learning Development of Learners according to Buddhism

Boonsueb Yangcharoen¹ and Phramaha Udon Uttaro (Makdee)²

Received: January 14, 2023

Revised: October 29, 2023

Accepted: January 12, 2024

Abstract

This academic article aims to study the development of learning of learners according to Buddhism. It was found that Buddhism can be called a religion of wisdom that emphasizes the guarantee of a good life. There are 2 components that are the most important factors for education, namely seeking knowledge and good examples or Kalyanamittata and intelligent thinking to gain benefits and truth or Yonisomanasikara. It can be said that being Kalyanamittata of students must develop students to have Yonisomanasikara or knowing how to think and thinking according to wisdom because Yonisomanasikara will play a very important role in education and developing a good life that is up-to-date with the changing times in the present era. It cannot be denied that living together in a society requires the principles of Buddhism to hold the mind. The principles that can help are the principles of Tisikkha, which are principles that can promote the learning development of students. At the same time, students can also bring these principles back to develop their lives or apply them to help students develop their learning

¹ Independent Scholar

² Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: boonsueb.y1962@gmail.com

according to the principles and goals that they want, whether in terms of intelligence, physicality, or mentality.

Keywords: Development, Learning, Learning according to Buddhism

การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนตามแนวพุทธ

บุญสืบ ยังเจริญ¹ และพระมหาอุดร อุตฺโตโร (มากติ)²

Received: January 14, 2023

Revised: October 29, 2023

Accepted: January 12, 2024

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนตามแนวพุทธ พบว่า พระพุทธศาสนาเรียกได้ว่าเป็นศาสนาแห่งปัญญา ที่เน้นย้ำในเรื่องหลักประกันของชีวิตที่ดีงาม โดยมีองค์ประกอบ 2 องค์ประกอบ ที่เป็นปัจจัยสำคัญที่สุดสำหรับการศึกษ ได้แก่ การแสวงแหล่งปัญญาและแบบอย่างที่ดี หรือกัลยาณมิตตตา และความฉลาดคิดแยกคายให้ได้ประโยชน์และความจริง หรือโยนิโสมนสิการ กล่าวได้ว่า การเป็นกัลยาณมิตรของนักเรียนนั้น ต้องพัฒนาให้นักเรียนมีโยนิโสมนสิการหรือการรู้จักคิด คิดเป็นตามแนวปัญญา เพราะโยนิโสมนสิการจะมีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อการศึกษา และการพัฒนาชีวิตที่ดีและทันต่อกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน ซึ่งปฏิเสธไม่ได้เลยว่าการอยู่ร่วมกันของคนหมู่มากในสังคมจะต้องอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจ และหลักธรรมที่สามารถช่วยได้นั้น คือ หลักของไตรสิกขาซึ่งเป็นหลักธรรมที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียน ขณะเดียวกันผู้เรียนยังสามารถนำหลักธรรมดังกล่าวนี้กลับมาพัฒนาชีวิต หรือประยุกต์ใช้เพื่อให้ผู้เรียนได้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ได้ตามหลักและเป้าหมายที่ต้องต้องการ ไม่ว่าจะเป็นในด้านสติปัญญา ด้านร่างกาย รวมถึงด้านจิตใจ

คำสำคัญ: การพัฒนา, การเรียนรู้, การเรียนรู้ตามแนวพุทธ

¹ นักวิชาการอิสระ

² มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Corresponding author, e-mail: boonsueb.y1962@gmail.com

บทนำ

มนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่มีการเรียนรู้ได้อย่างมากมาย มหัทธจรย์ สามารถใช้ความรู้นั้นเพื่อการพัฒนาตนเอง ครอบครัว ชุมชน และสังคมของตนได้ (ชัยยศ อิ่มสุวรรณ์, 2552) โดยที่การเรียนรู้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านความคิด ทักษะคติ เจตคติ รวมถึงความรู้สึกที่สามารถรับรู้ได้ทั้งในด้านที่ดี และในด้านที่ไม่ดีจากการเรียนรู้ มนุษย์สามารถเรียนรู้ได้จากเรื่องราวที่ต้องพบเจอในชีวิตประจำวัน หรือจะเป็นองค์ความรู้จากการศึกษา หรือความรู้รอบ ๆ ตัวอย่างมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งมนุษย์ทุกคนล้วนมีความสามารถ และสมรรถนะในการเรียนรู้ที่สูงมาก ซึ่งแต่ละบุคคลจะมีความสามารถ หรือศักยภาพที่มีอยู่แตกต่างกัน เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เพิ่มมากขึ้น แล้วได้ใช้การเรียนรู้ได้อย่างถูกต้อง สร้างสรรค์ งดงามและเหมาะสม รวมถึงสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข ซึ่งสิ่งสำคัญที่จะเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้มนุษย์เกิดการเรียนรู้ที่ดี และเพิ่มมากขึ้นได้นั้น ก็คือ “การครอบครองปัญญา” ที่จะช่วยให้มนุษย์มีสติในการรับรู้เรื่องราวต่าง ๆ และสามารถคิด วิเคราะห์สิ่งเหล่านั้นได้ซึ่งถือว่าเป็นจุดมุ่งหมายในการพัฒนาการเรียนรู้ อย่างไรก็ตามการเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้นั้นจะต้องอาศัยการเรียนรู้จาก 3 ด้าน ได้แก่ ด้านสติปัญญา ด้านร่างกาย และด้านจิตใจ เมื่อพิจารณาแล้วนั้นมนุษย์ทุกคนล้วนมีความสัมพันธ์กับสังคม และสิ่งแวดล้อมอยู่ตลอดเวลา หากรู้จักคิด วิเคราะห์ และพิจารณา ก็จะเกิดการพัฒนาการเรียนรู้ที่ดีขึ้นได้ และสามารถนำความรู้นั้นมาให้เกิดประโยชน์ได้อย่างแท้จริง ถ้านำแนวทางการพัฒนาชีวิตที่ถูกต้องและดีงามตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาปรับหรือประยุกต์ใช้ ก็จะส่งผลให้ชีวิตได้เกิดการพัฒนาการเรียนรู้ที่ดีอย่างมีคุณภาพ และเต็มไปด้วยศักยภาพที่ตนเองมี รวมถึงการได้ดำเนินชีวิตอย่างมีความสุข ตลอดจนสามารถนำองค์ความรู้ที่เกิดจากการเรียนรู้นั้นมาพัฒนาตนเอง พัฒนาผู้อื่น พัฒนาชุมชน และพัฒนาสังคมประเทศชาติได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

เนื้อเรื่อง

ความหมายของการพัฒนา

การพัฒนามาจากคำภาษาอังกฤษว่า Development แปลว่า การปรับเปลี่ยนหรือการเปลี่ยนแปลงทีละเล็กละน้อย โดยผ่านลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัวขึ้น เติบโตขึ้น มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น และเหมาะสมกว่าเดิมหรืออาจก้าวหน้าไปถึงขั้นที่อุดมสมบูรณ์เป็นที่

ต้องการ (ปกรณัม ปรียากร, 2538) เช่นเดียวกับกับราชบัณฑิตสถาน (2556) ได้ให้ความหมายของการพัฒนา ว่าด้วยเรื่องของความก้าวหน้า การเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น แต่ถ้าเป็นคำกริยา คำว่า “พัฒนา” จะหมายความว่า ทำให้เจริญ หรืออีกนัยยะคือ ทำให้เติบโต และงอกเงยมากขึ้น ซึ่งมีความสอดคล้องกับสนธิยา พลศรี ได้ให้ความหมายของการพัฒนาจากรูปศัพท์ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เกิดความเจริญเติบโตงอกงามและดีขึ้นจนเป็นที่พึงพอใจ (สนธิยา พลศรี, 2547) ขณะที่ในปัจจุบันนั้น พิสิษฐ์ นาสี (2563) ได้กล่าวว่า การศึกษา คือ การพัฒนา (Education is Development) เพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของผู้คนและเพื่อสร้างโอกาสสำหรับประชาชนทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม ผู้วางนโยบายจำเป็นจะต้องหาส่วนผสมที่ลงตัวสำหรับสร้างการพัฒนาให้เกิดขึ้น ส่วนผสมหลักอันหนึ่งที่จำเป็น คือ การปฏิรูปการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสและสร้างทักษะในการทำความเข้าใจประเด็นต่าง ๆ ของการพัฒนา โดยทั่วไปการพัฒนาถูกมองโดยนักคิดจำนวนมากว่าเป็นความมุ่งหวังที่จะทำให้เกิดสภาพที่ดีขึ้น การพัฒนาจึงกลายเป็นการริเริ่มระดับโลกที่ใช้การเชื่อมต่อดังกล่าวเพื่อทำให้เกิดประโยชน์ต่อประชากรโลก เช่นเดียวกับชัยวุฒิ ครุฑมาศ และคณะ (2564) ที่ได้ให้ความหมายของการพัฒนาว่า เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงของสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้ดีขึ้นทั้งทางด้านคุณภาพ ปริมาณ และสิ่งแวดล้อม ด้วยการวางแผนโครงการและดำเนินงานโดยบุคคลหรือคณะบุคคล เพื่อประโยชน์แก่ตัวของพวกเขาเหล่านั้นเอง

จากที่กล่าวมาสรุปความหมายของการพัฒนาได้ว่า คือ การเปลี่ยนแปลงที่ค่อย ๆ เติบโตทีละเล็กละน้อย โดยมีลำดับขั้น หรือขั้นตอนต่าง ๆ ที่นำไปสู่ระดับที่สามารถขยายตัว และเติบโตขึ้น ซึ่งระหว่างการพัฒนาได้นั้นได้มีการปรับปรุงให้ดีขึ้น และเหมาะสมกว่าเดิม หรือจะกล่าวได้ว่า การพัฒนา คือ ความเจริญที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่งที่ดีกว่าเดิมอย่างเป็นระบบหรือการทำให้ดีขึ้นกว่าสภาพเดิมที่เป็นอยู่อย่างเป็นระบบ

ความหมายของการเรียนรู้

นักวิชาการในต่างประเทศให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ดังต่อไปนี้

Kimble ให้ความหมายของการเรียนรู้ว่า การเรียนรู้เป็นการ ปรับเปลี่ยนค่อนข้างที่จะมั่นคง และยั่งยืนในพฤติกรรม อันเป็นผลมาจากการฝึกที่ได้รับการเสริมแรง (Kimble, G.A., et al, 1964) ขณะที่ทายเลอร์ กล่าวว่า “การเรียนรู้” เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวร (Tyler. R.W., 1971). อันเป็นผลมาจากร่องรอย ของความคิด ความรู้สึก และการตอบสนอง

ต่อสิ่งเร้า รวมถึงการปฏิบัติและการฝึกฝนที่แต่ละบุคคลประสบพบเจอมา (Cronbach, L. J., 1981) ทั้งนี้ไม่รวมถึงการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมที่เกิดจากการตอบสนองตามสัญชาตญาณ ฤทธิ์ของยา หรือสารเคมี หรือปฏิกิริยาสะท้อนตามธรรมชาติของมนุษย์ (Hilgard, E.R & Bower, H., 1981) เช่นเดียวกับ นักวิชาการในประเทศไทยที่กล่าวว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม อันเนื่องมาจากประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลได้รับมา (มาลี จุฑา, 2544) เช่นเดียวกับอารี พันธมณี (2534) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ว่า หมายถึง กระบวนการลงพฤติกรรมจากเดิมไปสู่ พฤติกรรมใหม่ที่ค่อนข้างถาวร และพฤติกรรมใหม่นี้เป็นผลจากประสบการณ์หรือการฝึกฝน มิใช่ เป็นผลจากการตอบสนองตามธรรมชาติหรือสัญชาตญาณหรืออูฏมิภาวะ หรือพิษยาต่าง ๆ หรือ อุบัติเหตุ หรือความบังเอิญ ขณะที่เชียรศรี วิวิธสิริ (2527) กล่าวว่า การเรียนรู้ คือ กระบวนการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเป็นผลเนื่องมาจากการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล หรือบุคคลกับสิ่งแวดล้อมทั้งนี้เพื่อช่วยให้บุคคลสามารถแก้ไขปัญหาหรือปรับตัวให้เข้ากับ สถานการณ์สิ่งแวดล้อมได้ ซึ่งห้วงระยะเวลาต่อมาได้มีการให้ความหมายของการเรียนรู้ที่เพิ่มขึ้น อาทิ ดวงพร หวานเย็น (2556) ได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ไว้ว่า เป็นกระบวนการที่ทำให้คน เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมดำรงชีวิตประจำวัน ที่ทุกคนสามารถเรียนรู้ได้มากขึ้นกว่าเดิม ไม่ว่าจะเป็น จากการได้ยิน การสัมผัสการอ่าน การใช้เทคโนโลยีล้วนส่งผลต่อการรับรู้ ทักษะคิด และความคิด ซึ่งการเรียนรู้ระหว่างเด็กและผู้ใหญ่จะมีความแตกต่างกัน เด็กจะเรียนรู้จากการเรียนในห้อง การ ซักถามจากอาจารย์ ขณะที่ผู้ใหญ่เรียนรู้จากร่องรอย หรือประสบการณ์ที่ผ่านเข้ามาในชีวิต อย่างไรก็ตามก็การเรียนรู้มักจะเกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่อาจารย์ได้มานำเสนอ โดยการปฏิสัมพันธ์ระหว่าง อาจารย์และผู้เรียน อาจารย์จะเป็นผู้ที่สร้างบรรยากาศ โดยใช้จิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ซึ่ง จะเกิดขึ้นเป็นรูปแบบใดก็ได้ เช่น ความเป็นกันเอง ความเข้มงวด หรือความไม่มีระเบียบวินัย สิ่ง เหล่านี้ผู้สอนจะเป็นผู้สร้างเงื่อนไขและสถานการณ์เรียนรู้ให้กับผู้เรียน ดังนั้นอาจารย์จะต้อง พิจารณาเลือกรูปแบบการสอนรวมทั้งการสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับนิรันดร์ มาตา (2556) ที่กล่าวว่าการเรียนรู้ คือ กระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิดคน สามารถเรียนได้จากการได้ยินการสัมผัส การอ่าน การใช้เทคโนโลยี การเรียนรู้ของเด็กและผู้ใหญ่จะ ต่างกัน เด็กจะเรียนรู้ด้วยการเรียนในห้อง การซักถาม ผู้ใหญ่มักเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ที่มีอยู่ แต่ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นจากประสบการณ์ที่คุณครูนำเสนอ โดยการปฏิสัมพันธ์ระหว่างคุณครูและผู้เรียน

คุณครูจะเป็นผู้ที่สร้างบรรยากาศทางจิตวิทยาที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ ที่จะให้เกิดขึ้นเป็นรูปแบบใดก็ได้

สรุปความหมายของการเรียนรู้ได้ว่า การเรียนรู้เป็นกระบวนการที่ทำให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอันเป็นผลจากการฝึกฝนและประสบการณ์ แต่มีใช้ผลจากการตอบสนองที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ เช่น สัญชาตญาณหรือวุฒิภาวะ หรือจากการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวของร่างกาย เช่น ความเมื่อยล้า พืชของยา การเรียนรู้เป็นการแสดงให้เห็นถึงพฤติกรรมที่มีการเปลี่ยนแปลง อันเป็นผลเนื่องมาจากประสบการณ์ที่แต่ละคนได้ประสบมา การเรียนรู้ คือ กระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเป็นผลเนื่องมาจากการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ที่เกิดขึ้นในตัวบุคคล หรือบุคคลกับสิ่งแวดล้อมทั้งนี้เพื่อช่วยให้บุคคลสามารถแก้ไขปัญหาหรือปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์สิ่งแวดล้อมได้ การเรียนรู้เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันเนื่องมาจากประสบการณ์ที่แต่ละบุคคลได้รับมา การเรียนรู้หมายถึงการเปลี่ยนแปลงไปสู่พฤติกรรมที่ก่อนข้างถาวร

การจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธ

กระบวนการเรียนรู้ตามแนวพุทธ เป็นศาสตร์ว่าด้วยการเรียนรู้ในการดำเนินชีวิตที่ดี เน้นวิธีการเรียนรู้ การค้นพบด้วยตนเอง (ทิพย์วดี เหลืองกระจ่าง, 2554) โดยมีการพัฒนาดนทั้งทางด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา รวมไปถึงการประเมินตนเองและปรับปรุงแก้ไขผลแห่งการปฏิบัตินั้นอย่างเป็นประจำ และต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาวิระพงษ์ สิงห์ครุฑ (2557) ได้อธิบายความหมายของกระบวนการเรียนรู้แบบพุทธะว่าเป็นการพัฒนาตนให้เป็นคนดีของสังคม โดยผ่านกระบวนการฝึกตนทั้งด้านพฤติกรรม (ศีล) ด้านจิตใจ (สมาธิ) และด้านความรู้ (ปัญญา) เป็นกระบวนการศึกษาเพื่อพัฒนาตนเองให้เกิดปัญญาเห็นแจ้งตามความเป็นจริง นอกจากนี้กระบวนการเรียนรู้แนวพุทธยังมีนัยยะสำคัญที่รวมไปถึงการเป็นกระบวนการที่ทำให้มนุษย์ฉลาดลึกซึ้ง สามารถเข้าใจตนเองและเห็นความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่อง ระหว่างสิ่งมีชีวิตของตนกับสรรพสิ่งทั้งหลายทั้งปวงในโลกมากขึ้นและมีศักยภาพมากขึ้นด้วย (ขวัญฟ้า รังสิยานนท์, 2552) ขณะที่ในเรื่องของการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์นั้นเป็นขั้นตอนการจัดกิจกรรมของคุณครูที่มุ่งเน้นกระตุ้นให้ผู้เรียนได้สัมผัส รับรู้และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง จากการบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ชั้นเรียน โดยมีคุณครูเป็นกัลยาณมิตร คอยชี้แนะแนวทาง ช่วยสร้างบรรยากาศทาง

วิชาการเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเป็นเลิศด้านร่างกาย จิตใจ และปัญญา (พระศกัດิดดา งานหมั่น, 2561)

สรุปความหมายของการจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ได้ว่าเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้สัมผัส รับรู้ และลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง จากการบูรณาการผสานหลักการและแนวคิดทางพระพุทธศาสนาและพุทธวิธีการเรียนรู้มาประยุกต์ใช้ชั้นเรียน โดยมีผู้สอนปรับตนเป็นผู้ที่มีกัลยาณมิตรคอยชี้แนะแนวทาง เพื่อรังสรรค์ผู้เรียนสู่การเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข เต็มตามศักยภาพทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และ สติปัญญา

การพัฒนาผู้เรียนตามแนวพุทธ

แนวทางตามหลักแห่งพระพุทธศาสนาได้ กล่าวถึงการพัฒนาผู้เรียนตามหลักพุทธธรรม อย่างบูรณาการ โดยส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความเจริญงอกงามตามลักษณะแห่งปัญญาวัชรธรรม คือ ธรรมเป็นเครื่องเจริญ หรือคุณธรรมที่ก่อให้เกิดความเจริญงอกงามตามลักษณะ 4 ประการ ประกอบด้วย

1. สัปปริสังเสวะ แปลว่า การคบหาสัตบุรุษ หมายถึง ผู้เรียนจะต้องคบหาสมาคม หรือเสวนากับมิตรดีคนดี หรือที่มักจะได้นิยามคำสุภาษิตที่คนโบราณสั่งสอนเสมอมาว่า “คบคนพาล พาลพาไปหาผิด คบบัณฑิต บัณฑิตพาไปหาผล” การอยู่ใกล้อาจารย์ หรือคุณครูที่สามารถชี้แนะแนวทางในการเรียนได้ การประพุดิตนที่ดี อยู่ใกล้กับบุคคลที่ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา ผู้มีความรู้ในการฝึกฝนอบรมจิต หรือมีคุณสมบัติของความ เป็นกัลยาณมิตร กัลยาณมิตรจะเป็นผู้สร้างศรัทธา และนาบุคคลเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้ตามแนวทางพระปริยัติธรรมและปฏิบัติสมถภาวนาและ วิปัสสนาภาวนา

2. สัทธัมมัสสวนะ แปลว่า ฟังสัทธรรม หมายถึง เมื่อได้ฟังคำแนะนำของครูบาอาจารย์เกี่ยวกับหลักวิชาการ การปฏิบัติตนแล้ว ให้นำคำสั่งสอนเหล่านั้นมาเป็นความรู้ในการพัฒนาชีวิต และปฏิบัติตนอย่างเคร่งครัด

3. โยนิโสมนสิการ แปลว่า ทำในใจโดยแยบคาย หมายถึง เมื่อได้รับความรู้จากการศึกษาแล้วให้นำความรู้ที่ได้มานั้น มาคิด วิเคราะห์แยกแยะ และหาจุดร่วมเพื่อพิสูจน์ความรู้ที่ได้รับมา นำความรู้ที่ได้มาตรวจสอบ ทดลองเปรียบเทียบ หาข้อเท็จจริง โดยใช้ความรู้หรือปัญญาเป็น

สิ่งชี้ขาดลงไปว่าควรจะฝึกหัดด้วยวิธีใดอย่างไรจึงจะเป็นผลให้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์พิจารณาหาเหตุผลที่ดีและถูกวิธี

4. สามารถนำสิ่งที่ได้เล่าเรียน และผ่านการไตร่ตรองแล้วไปใช้ปฏิบัติให้ถูกต้องตามหลัก ตามความมุ่งหมายของสิ่งนั้น ๆ (สาริณี อาษา, 2564)

ระบบจัดการศึกษาในการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนาดังกล่าวมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันกับระบบการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและอุดมศึกษาทั่วไป ขณะที่ในด้านเนื้อหาและกระบวนการเรียนการสอนจะมีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ระบบจัดการศึกษาในการเรียนรู้ทางพระพุทธศาสนา จะมีเนื้อหาที่มุ่งเน้นเป้าหมาย คือ การรู้จักตัวตน และการลดความทุกข์สร้างความสุขให้กับผู้เรียน อย่างไรก็ตามการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเป็นพระภิกษุ สามเณร หรือบุคคลทั่วไปย่อมมีเป้าหมายที่ไม่แตกต่างกันมาก (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ (อบอุน) และคณะ, 2556) ในที่นี้จะกล่าวถึง กระบวนการพัฒนาผู้เรียนตามแนวพระพุทธศาสนา ดังนี้

1. การเรียนรู้ทางด้านศีล หมายถึง การให้ผู้เรียนได้สัมผัส เรียนรู้ ฝึกฝน และฝึกหัดกับสิ่งที่มีคุณค่าตามความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน รวมถึงให้มีความสัมพันธ์กันระหว่างความต้องการของผู้เรียน และสภาพแวดล้อม เช่น สถานศึกษา สิ่งที่อยู่ภายในห้องเรียน นอกจากนี้ต้องให้ผู้เรียนได้สัมผัสและรับรู้จากสิ่งเร้าบางประการที่ไม่เหมาะสมโดยฝึกการใช้ศีลเพื่อให้เกิดความยับยั้งชั่งใจ ขจัดความโกรธ ควบคุมพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ (กุลทราภรณ์ สุพงษ์ และสิริอร จุลทรัพย์, 2562)

2. การเรียนรู้ทางด้านสมาธิ หมายถึง การเรียนรู้ที่จะฝึกควบคุมสภาพจิตใจ ฝึกฝน และฝึกหัดให้จิตใจอยู่ในอำนาจ และอยู่ในการควบคุม ให้จิตใจของผู้เรียนนั้นมีความแน่วแน่มั่นคงควรแก่การงาน ซึ่งมีคุณลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ ได้แก่

2.1 จิตมีสมรรถภาพ หมายถึง จิตที่มีความเข้มแข็งมากพอที่จะสามารถกำหนดสถานะความเป็นอยู่ที่ดี ความตระหนักรู้ ความยืดหยุ่น ความมั่นใจ และอารมณ์ของผู้เรียนได้ สมรรถภาพทางจิตนี้ครอบคลุมทั้งด้านจิตใจ อารมณ์ และจิตสังคมของสุขภาพและความเป็นอยู่ที่ดี

2.2 จิตมีคุณภาพหรือมีคุณธรรม และจิตมีสุขภาพดี คือ มีความโปร่งใส ไม่มี ความเครียด มีความสงบเย็น อ่อนโยน นุ่มนวล ซึ่งสิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นคุณสมบัติที่ดีในจิตใจ ถ้า

ปลูกฝังในเรื่องของการมีจิตที่มีคุณธรรมได้ก็จะกลายเป็นพื้นฐานของจรรยาบรรณให้กับผู้เรียนได้ (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต), 2538)

2.3 การเรียนรู้ทางด้านปัญญา หมายถึง ความสามารถของบุคคลที่จะเรียนรู้ ผึกฝน ผึกหัดจากอวัยวะที่เรียกว่า “สมอง” ได้อย่างบรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ วิธีที่จะช่วยให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาด้านสติปัญญาได้ คือ การกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจ ผึกให้ผู้เรียนมีความพร้อมที่จะเรียนรู้ และเข้าใจในทุกเรื่อง อาทิ ความรอบรู้ในเรื่องความรู้ทั่ว วิชาเรียนพื้นฐาน รวมถึงการเรียนรู้สัจธรรมของชีวิต

กระบวนการพัฒนาผู้เรียนตามหลักไตรสิกขานั้น จึงมีหลักการใหญ่ ๆ 3 ประการ กล่าวคือ

1. การฝึกฝนอบรมในด้านความประพฤติ ระเบียบวินัย ความสุจริตทางกายวาจา และอาชีวะ

2. การฝึกฝนอบรมทางจิตใจ การปลูกฝัง คุณธรรม สร้างเสริมคุณภาพ สมรรถภาพ และสุขภาพของจิต

3. การฝึกฝนอบรมทางปัญญา ให้เกิดความรู้ เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้ความเป็นไปตามเหตุปัจจัย ที่ทำให้เกิดปัญหาไปตามแนวทางเหตุผล รู้เท่าทันโลกและชีวิต

ผู้เรียนจะพัฒนาตามหลักไตรสิกขา 3 ประการได้นั้น จะต้องอาศัยหลักปฏิบัติ ที่เรียกว่า อริยมรรค ซึ่งถือว่าเป็นหลักที่จะช่วยในเรื่องของการแก้ปัญหาที่จะทำให้ผู้เรียนสามารถจัดการกับชีวิตของตนเองขณะที่กำลังศึกษาได้ ซึ่งรายละเอียดของการปฏิบัติ 8 ประการ ประกอบด้วย คือ

1. ความคิดเห็น แนวความคิด ทศนคติ ความเชื่อถือ ค่านิยมต่าง ๆ ที่ดีงามถูกต้อง

2. ความนึกคิด การไตร่ตรอง หรือการคิดต่าง ๆ ที่ไม่ก่อให้เกิดการเบียดเบียนต่อผู้อื่น และตนเอง หรือการกระทำที่จะต้องให้ตนเอง และผู้อื่นไม่เกิดอาการเศร้าหมอง ขุ่นมัวภายในจิตใจ ต้องกระทำแต่สิ่งที่สร้างสรรค์ และสร้างประโยชน์

3. คำพูด หรือการแสดงออกทางวาจาที่สุจริตไม่ทำร้ายผู้อื่น ตรงความเป็นจริง ไม่โกหกหลอกลวง ไม่ส่อเสียด ไม่พูดให้ร้าย ไม่แสดงคำพูดที่หยาบคาย ไม่พูดไปเรื่อยแบบหาจุดมุ่งหมายไม่ได้ แต่ควรพูดด้วยถ้อยคำที่ถูกต้อง สุภาพ และนิมนวล ให้ผู้ที่รับฟังยินดีที่จะพูดคุยกับเรา

4. การกระทำที่ดั่งาม ประพฤติชอบ ประพฤติในทางที่ถูกต้อง เป็นไปในทางสร้างสรรค์ หรือสร้างสิ่งใหม่ ๆ ที่มีคุณค่า ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ไม่เบียดเบียน ไม่ทำร้ายกัน สร้างความสัมพันธ์ที่ดั่งาม

5. การประกอบอาชีพที่สุจริต เป็นไปในทางสร้างสรรค์ ไม่ก่อความเดือดร้อนเสียหายแก่ผู้อื่น

6. ความเพียรที่จะหลีกเลี่ยง หรือป้องกันในสิ่งที่เลวร้าย หรือกิเลสไม่ให้เกิดขึ้น เพียรที่จะกำจัดสิ่งชั่วร้ายอกุศลที่เกิดขึ้นแล้วให้หมดไป

7. การมีสติกำกับตัว คมใจให้อยู่กับสิ่งที่เกี่ยวข้องต้องทำในเวลานั้น ๆ ใจอยู่กับกิจ จิตอยู่กับงาน ระลึกให้ถึงสิ่งที่ดั่งาม สิ่งที่เกิดอกุศลเป็นประโยชน์

8. การมีจิตตั้งมั่น จิตใจดำเนินอยู่ในกิจ ในงานหรือในสิ่งที่กำหนด (อารมณ์) ได้สม่ำเสมอ แน่วแน่เป็นอันหนึ่งอันเดียว สงบ ไม่ฟุ้งซ่านไม่วอกแวกหวั่นไหว

ผลของการพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนตามแนวพุทธ

จากที่นำหลักไตรสิกขามาเป็นเครื่องมือพัฒนาผู้เรียนแล้ว ผลที่ตามมาก็คือผู้เรียนจะมีพัฒนาการทั้งสี่ด้านไปพร้อมกัน ประกอบด้วย การพัฒนาการทางกาย พัฒนาการทางสังคม การพัฒนาการทางจิต และการพัฒนาการทางปัญญา หรือในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่า ภาวนา อันหมายถึง การทำให้เจริญขึ้น ซึ่งถ้าผู้เรียนสามารถพัฒนาทั้งสี่ด้านไปพร้อมกันผู้เรียนก็จะประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต และสามารถเป็นแรงกำลังให้กับประเทศชาติ เพราะถือว่าเป็นบุคคลที่เปี่ยมล้นไปด้วยสุขภาพ กาย ใจ และจิตที่ดี เพื่อให้เกิดความรู้และเข้าใจยิ่งขึ้น จักอธิบายเป็นข้อ ๆ ดังนี้

1. พัฒนาการทางกาย การพัฒนาทางด้านร่างกายสามารถทำได้อย่างหลากหลาย แต่สำหรับสิ่งง่ายที่สุด ก็คือ การพัฒนาร่างกายให้แข็งแรง มีสุขภาพดี ไม่เจ็บป่วยง่าย ปราศจากโรคภัยที่จะเข้ามาสู่ร่างกาย ในส่วนของการพัฒนาทางด้านร่างกายสำหรับพระพุทธศาสนา คือ การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพได้อย่างถูกต้องดั่งาม ไปในทางที่เป็นคุณประโยชน์ ซึ่งถือว่าสิ่งนี้เป็นสิ่งสำคัญมาก ไม่ใช่ว่าจะพัฒนากายให้แข็งแรงแต่เพียงเท่านั้น มนุษย์จะต้องพัฒนาให้กายนี้ได้มีความสัมพันธ์ที่ถูกต้องดั่งามกับสภาพแวดล้อมทางกายภาพด้วย สิ่งแวดล้อมทาง

กายภาพ เช่น ปัจจัยพื้นฐานสำหรับการดำรงชีวิต 4 ประการ ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2541)

2. พัฒนาการทางสังคม เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ในสังคม ขณะที่ในทางพระพุทธศาสนาจะเรียกสิ่งนี้ว่าสี่สภาวะ แปลว่า การพัฒนาศีล ก็คือการพัฒนาในด้านการมีชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคม ศีลในพุทธศาสนาไม่ใช่แค่เพียงการยกเว้นจากการเบียดเบียนกันทางกาย วาจา เท่านั้น แต่หมายถึงอาชีวะด้วย ได้แก่ สัมมาวาจา วาจาชอบสัมมากัมมันตะ การกระทำชอบ สัมมาอาชีวะ เลี้ยงชีพชอบ นี่เป็นศีล เป็นอันว่า พัฒนาศีล ก็คือการพัฒนาการอยู่ร่วมในสังคมด้วยดี มีระเบียบวินัยอยู่ในกฎเกณฑ์กติกา มีชีวิตที่เกื้อกูลเป็นประโยชน์ และมีอาชีพที่ถูกต้องโดย ประกอบสัมมาชีพ พัฒนาศีลนี้ปัจจุบันเขาเรียกว่า การพัฒนาการทางสังคม

3. พัฒนาการทางจิต การพัฒนาจิตใจ หรือการทำจิตใจให้เจริญองงาม การพัฒนาจิตนั้น ถ้าเอาหลักพุทธศาสนามาวางแล้วใช้เกณฑ์แบ่งข้อแบบใหม่ ก็จะได้ความหมายว่า เป็นการฝึกอบรมเสริมสร้างจิตใจให้พร้อมสมบูรณ์ด้วยคุณสมบัติทั้ง 3 ด้านกล่าว คือ

3.1 คุณภาพจิต ได้แก่ พวกคุณธรรมต่าง ๆ คือ สร้างเสริมจิตใจให้ดีงาม เป็นจิตใจที่สูงประณีต ให้มีเมตตา ความรัก ความเป็นมิตร ความปรารถนา มีกรุณาอยากช่วยเหลือผู้อื่น ให้พ้นทุกข์ มีจาคะ มีน้ำใจเผื่อแผ่โอบอ้อมอารี มีคารวะ ความเคารพเห็นความสำคัญของผู้อื่น มีหวัหระ ความอ่อนโยน กตัญญู ความรู้คุณค่าแห่งการกระทำของผู้อื่น

3.2 สมรรถภาพจิตหรือความสามารถของจิต เช่น ความมีสติดี มีวิริยะ ความเพียรพยายามสู้งาน มีขันติ ความอดทนและทนทาน มีสมาธิ จิตใจแน่วแน่ มีสัจจะ มีความจริงใจ เอาจริงเอาจัง มีอธิษฐาน ความเด็ดเดี่ยวต่อความมุ่งหมาย

3.3 สุขภาพจิต คือ มีจิตที่มีสุขภาพดี มีจิตใจที่เป็นสุข สดชื่น ร่าเริง เบิกบาน ปลอดโปร่ง สงบ ผ่องใส พร้อมทั้งจะยิ้มแย้มได้ มีปกติ ความเอิบอิ่มใจ มีปราโมทย์ ความแช่มชื่นใจ มีปีสัสathi ความผ่อนคลาย ไม่คับข้องขุ่นมัว ไม่หม่นหมองหดหู่เหี่ยวแห้งหรือโศกเศร้า

4. พัฒนาการทางปัญญา การทำปัญญาให้เจริญองงามหรือพัฒนาปัญญา (พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), 2539) การพัฒนาปัญญา คือ ความรู้ ความเข้าใจซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้

ปัญญาขั้นแรก คือ ปัญญาที่เป็นภูมิรู้ รู้ความหมายในศิลปะวิทยาการ หรือความรู้ทางวิชาการและวิชาชีพอย่างแน่นแฟ้นให้เข้าใจจริง ตลอดจนเรื่องราว ข่าวสารที่ได้รับรู้ หรือรับฟังมา ซึ่งในเบื้องต้นก็เป็นเพียงความรู้ ความเข้าใจให้เต็มหรือครบถ้วน ตามที่ได้รับการบอกเล่าหรือถ่ายทอดมา เรียกว่าเป็นเพียงการรับเอาสู่ (การฟัง)

ปัญญาอีกขั้นหนึ่ง คือ ปัญญาที่รู้เข้าใจถึงสาระแห่งความเป็นไปของโลกและชีวิต รู้ทางเสื่อมทางเจริญและเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง รู้วิธีจัดการกับปัญหาและสร้างสรรค์ความสำเร็จที่ทำให้พัฒนาตน พัฒนาชีวิตและสังคมให้เจริญตงามยิ่ง ๆ ขึ้นไปนี้เป็นปัญญาที่รู้เข้าใจโลก เป็นขั้นของปัญญาที่จำเป็นในการแก้ปัญหา และการคิดสร้างสรรค์ ถึงต้องนำมาใช้ในการคิดวินิจฉัยด้วย

ปัญญาขั้นสุดท้าย ได้แก่ ปัญญาที่รู้เท่าทันธรรมชาติของสังขาร คือ โลกและชีวิต เข้าถึงความจริงแท้ของการที่สิ่งทั้งหลายเป็นไปตามเหตุปัจจัย ทำให้คลายความยึดติดถือมั่น โดยวางใจได้ถูกต้องต่อสิ่งทั้งหลาย แยกจิตใจออกมาเป็นอิสระได้ เป็นอิสระภาพที่แท้จริง คือ จิตใจไม่ถูกความยึดติดถือมั่นในสิ่งทั้งหลายครอบงำเลยวางใจต่อสิ่งต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องมีความสดชื่นเบิกบานผ่องใสได้ตลอดทุกเวลา

สรุปผล

การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนตามแนวพุทธดังกล่าวข้างต้นมา สรุปได้ว่า พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งปัญญา ที่เน้นหนักในเรื่องของหลักประกันของชีวิตที่ดีงาม มีองค์ประกอบ 2 องค์ประกอบ ที่เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการศึกษา ได้แก่ การแสวงหาแหล่งปัญญา และแบบอย่างที่ดี หรือกัลยาณมิตรตตทา และการคิดที่เฉียบแหลม แยกคายให้ได้ประโยชน์ และความจริง หรือการคิดแบบโยนิโสมนสิการ กล่าวคือ ผู้เรียนจักต้องเป็นผู้แสวงหากัลยาณมิตรของตนเอง ขณะที่ผู้สอนนั้นจักต้องพัฒนาให้นักเรียนมีการคิดแบบโยนิโสมนสิการหรือรู้จักคิด เพราะการคิดโยนิโสมนสิการนั้นมีบทบาทที่สำคัญต่อการศึกษามาก เพราะการคิดตามหลักการดังกล่าวจะเป็นแนวทางในการพัฒนาชีวิตที่ดีและทันต่อวิวัฒนาการของการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบัน ตลอดจนสู่ยุคแห่งอนาคต อีกทั้งยังสามารถเรียนรู้ในการอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุข และเกิดสันติสุขในสังคมนั้น ๆ โดยการนำหลักไตรสิกขา ซึ่งเป็นหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่สามารถส่งเสริมการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยหลักในการพัฒนาชีวิตมาประยุกต์ใช้ในการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการ

- ดวงพร หวานเย็น. (2556). การจัดการการสอนบนเครือข่ายสังคมออนไลน์ เรื่องการเขียนเพื่อการสื่อสารโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาภาษาไทย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการเรียนรู้และสื่อสารมวลชน). คณะครุศาสตร์อุตสาหกรรมและเทคโนโลยี : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี.
- ทิพย์วดี เหลืองกระจ่าง. (2554). การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนา ผู้สูงอายุ. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา). คณะครุศาสตร์ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นิธินันท์ มาตา. (2556). การพัฒนาสื่อการสอนแบบซ่อมเสริมบนระบบปฏิบัติการแอนดรอยด์ รายวิชาคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อชีวิต (รายงานการวิจัย). คณะวิทยาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- ปกรณ ปรียากร. (2538). ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาในการบริหารการพัฒนา. กรุงเทพฯ : สามเจริญพานิช.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2539). ธรรมกับการพัฒนาชีวิต. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สหธรรมิก.
- พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). (2541). การศึกษาเครื่องมือพัฒนาที่ยังต้องพัฒนา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : สหธรรมิก.
- พระมหาวิระพงษ์ สิงห์ครุฑ. (2557). ผลการจัดการเรียนการสอนแบบพุทธะ ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เจตคติต่อการเรียนและทักษะทางสังคม สาระพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการทางการศึกษาและการจัดการเรียนรู้). คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- พระมหาสุหิตย์ อาภากร (อบอุณ) และคณะ. (2556). สุขที่ได้ธรรม. กรุงเทพฯ : บริษัท ดีไซน์ ดีไลฟ์ จำกัด.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2538). จรรยาบรรณของข้าราชการ. กรุงเทพฯ : มูลนิธิพุทธธรรม.

- พระศักดิ์ดา งานหมั่น. (2561). การจัดการเรียนรู้ตามแนวพุทธศาสตร์ในศตวรรษที่ 21. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 1(1), 1-10.
- พิสิษฐ์ นาสี (2563). *ความหมายของการศึกษาเพื่อการพัฒนา*. เข้าถึงได้จาก https://www.academia.edu/44727981/ความหมายของการศึกษาเพื่อการพัฒนา_Development_Education_
- มาลี จุฑา (2544). *การประยุกต์จิตวิทยาเพื่อการเรียนรู้*. กรุงเทพฯ : ทิพย์วิสุทธิ.
- ราชบัณฑิตสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คพับลิเคชั่น.
- สนธยา พลศรี. (2547). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. (พิมพ์ครั้งที่ 5) กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.
- สาริณี อาษา. (2564). วุฒิธรรม 4 : พุทธธรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วม. *วารสารบรรพชนการศึกษาและมนุษยสังคมศาสตร์*, 2(2), 1-9.
- อารี พันธมณี. (2534). *จิตวิทยาการเรียนการสอน*. กรุงเทพฯ : ต้นอ้อ.
- Cronbach, L.J. (1981). *Essentials of Psychological Testing*. (3rd ed). New York : Harper & Row Publishers.
- Hilgard, E.R. & Bower, H. (1981). *Theories of learning*. (5th ed). Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice-Hall.
- Kimble, G.A., et.al. (1964). *Principles of General Psychology*. (2nd ed). New York : Ronald Press Co.
- Tyler. R.W. (1971). "Concepts and the teaching. learning. process." In *Selected concepts from educational psychology and adult education for extension and continuing educators*. Retrieved from <https://www.lib.uchicago.edu/ead/rlg/ICU.SPCL.TYLER.pdf>

Book Review

King Prasat Thong: Fighter King

Phrakrusamhusukkasem Sukkhakhemo (Rojjasuenpong)¹ and
Phramahasurasak Pacchantaseno²

Received: October 24, 2023

Revised: December 09, 2023

Accepted: January 12, 2024

ผู้เขียน : นายแพทย์วิบูล วิจิตรวาทการ

จำนวน : 212 หน้า

ปีที่พิมพ์ : 2542

ครั้งที่พิมพ์ : ครั้งที่ 2 / 2542

สถานที่พิมพ์ : กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ บริษัท อีระการ
พิมพ์ จำกัด

ISBN : 974-7481-06-5

¹ Sangha in Nakhon Sawan Province

² Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding author, e-mail: deeteesud922@gmail.com

Abstract

A review of the book “King Prasat Thong, the Fighter King” by Dr. Wibun Wichitwatakarn found that in this book, the author had the idea to convey the story. Chapter 1 was to praise the Elder Brother, Thai historians often praised King Narai the Great, the son of Phra Chao Prasat Thong, as a wise king who had progressive ideas and opened the window of Siam to the outside world. But in fact, this work had already begun during the reign of King Prasat Thong. Chapter 2 was the elimination of Phra Sornsinsin. Chapter 3 was the execution of the Elder Brother. Chapter 4 was the elimination of the Japanese Yamadu. Chapter 5 was the elimination of Phra Athitwong. And Chapter 6, the last Chapter, was to talk about the elimination of the Japanese from Siam. All of these were fights for our Siam.

Keywords: King Prasat Thong, King, Fighter

บทวิจารณ์หนังสือ

การพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนตามแนวพุทธ

พระครูสมุห์สุขเกษม สุขเขโม (โรจน์เพงศ์เกษม)¹ และพระมหาสุรศักดิ์ ปัจจนตเสโน²

Received: January 14, 2023

Revised: October 29, 2023

Accepted: January 12, 2024

ผู้เขียน : นายแพทย์วิบูล วิจิตรวาทการ

จำนวน : 212 หน้า

ปีที่พิมพ์ : 2542

ครั้งที่พิมพ์ : ครั้งที่ 2 / 2542

สถานที่พิมพ์ : กรุงเทพมหานคร สำนักพิมพ์ บริษัท ชีระการพิมพ์ จำกัด

ISBN : 974-7481-06-5

บทคัดย่อ

บทวิจารณ์หนังสือ “พระเจ้าปราสาททอง กษัตริย์นักสู้” ของนายแพทย์ วิบูล วิจิตรวาทการพบว่า ในหนังสือเล่มนี้ผู้เขียนมีแนวคิดที่จะถ่ายทอดเรื่องราว ตอน 1 เชิดชูพระเชษฐาธิราช นักประวัติศาสตร์ไทยมักสรรเสริญสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ผู้เป็นโอรสของพระเจ้าปราสาททอง

¹ นักวิชาการอิสระ

² มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Corresponding author, e-mail: boonsueb.y1962@gmail.com

ว่าเป็นกษัตริย์ที่ทรงพระปรีชาสามารถ มีความคิดก้าวหน้าเปิดหน้าต่างกรุงสยามสู่โลกภายนอก แต่แท้จริงงานนี้เริ่มขึ้นมาแล้ว ตั้งแต่ในแผ่นดินของสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ตอนที่ 2 เป็นการกำจัดพระศรีศิลป์ ตอนที่ 3 เป็นการประหารชีวิตพระเชษฐาธิราช ตอนที่ 4 เป็นการกำจัดยามาตุ๋นแห่งญี่ปุ่น ตอนที่ 5 เป็นการกำจัดพระอาทิตย์วงศ์ และตอนที่ 6 ตอนสุดท้ายกล่าวถึงการกวาดล้างญี่ปุ่นออกจากกรุงสยาม ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นการต่อสู้เพื่อสยามประเทศของเรา

คำสำคัญ: พระเจ้าปราสาททอง, กษัตริย์, นักสู้

บทนำ

หนังสือ “พระเจ้าปราสาททอง กษัตริย์นักสู้” ของนายแพทย์ วิบูล วิจิตรวาทการเป็นหนังสือที่มีแนวคิดทฤษฎีที่หลากหลาย ผู้เขียนได้ถ่ายทอดเรื่องราวที่เกิดขึ้นในประเทศไทยและได้มีการยกตัวอย่างปรากฏการณ์หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ในโลกปัจจุบัน นำมาเขียนร้อยเรียงเรื่องราวความเป็นมาของสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ครองราชสมบัติเป็น เจ้ากรุงสยาม ตั้งแต่ พ.ศ. 2173 ถึงพ.ศ. 2198 เป็นเวลานานถึง 25 ปี ซึ่งนับว่าเป็นรัชกาลที่นานยาวมากสำหรับสมัยกรุงศรีอยุธยา ทรงเป็นพระเจ้าแผ่นดินที่มีความเก่งกาจสามารถปราบปรามญี่ปุ่นชาวมูไรที่แผ่ลงฤทธิ์ก่อการร้ายในกรุงสยาม ขับไล่ออกไปจากเมืองไทย ต่อสู้กับพวก กบฏเมืองตานี ที่สมคบกับโจรสลัดอยู่ยงตะหนะ มาตีเมืองสงขลาและพัทลุง จนได้ชัยชนะ และต่อสู้เขมร ซึ่งแข็งเมืองในสมัยพระเจ้าทรงธรรม เอากรุงกัมพูชามาขึ้นแก่ไทยตามเดิมได้ทรงทะนุบำรุงการค้าขายกับประเทศตะวันตกยุโรป จนทำให้กรุงสยามนี้รุ่งเรืองสมบูรณ์

สาระสำคัญของเนื้อหา

การขึ้นครองราชย์ของสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง ในทรรคนะของฝรั่งและญี่ปุ่น

ตอน 1 เชิดชูพระเชษฐาธิราช

นักประวัติศาสตร์ไทยมักสรรเสริญสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ผู้เป็นโอรสของพระเจ้าปราสาททอง ว่าเป็นกษัตริย์ที่ทรงพระปรีชาสามารถ มีความคิดก้าวหน้าเปิดหน้าต่างกรุงสยามสู่โลกภายนอก แต่แท้จริงงานนี้เริ่มขึ้นมาแล้ว ตั้งแต่ในแผ่นดินของสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง พระราชพงศาวดารกล่าวไว้ว่า พระองค์ทรงเป็นโอรสลับของสมเด็จพระเอกาทศรถ โดยมีเรื่องเล่าว่าวันหนึ่ง

สมเด็จพระเอกาทศรถเสด็จประพาสทางเรือ เรือไปล่มอยู่ใกล้เกาะบางปะอิน พระองค์ทรงว่ายน้ำจนถึงฝั่ง เสด็จขึ้นบกไปอาศัยชาวบ้านที่เกาะนั้นได้ทอดพระเนตรเห็นหญิงสาวชาวเกาะสวยงามคนหนึ่ง จึงสมสู่ร่วมรักด้วยในคืนนั้นและรับมาเป็นบาทบริจาริกา จนกระทั่งหญิงนั้นตั้งครรภ์และคลอดลูกออกมาเป็นชาย แต่เพราะเหตุผลอันใดไม่ทราบ สมเด็จพระเอกาทศรถไม่ปรารถนาที่จะรับเป็นพระราชบุตร จึงมอบให้แก่พระยาศรีธรรมราชเป็นผู้เลี้ยงดู แต่ถึงกระนั้นเด็กคนนี้ก็ตระหนักดีว่าตนเป็นผู้สำคัญเวลาเล่นกับเพื่อน เมื่อยังเยาว์ก็จะนั่งเป็นหัวหน้าบนจอมปลวก และแต่งตั้งเพื่อนฝูงทั้งหลายให้เป็นเสนาบดีและขุนนางต่าง ๆ ออกกฎหมายว่าราชการเช่นพระเจ้าแผ่นดิน ครั้นเติบโตขึ้นก็มีลักษณะผู้นำ มีพรรคพวกผู้ติดตามเป็นลูกน้อง อุบิสัยจึงค่อนข้างจะเสียเป็นนักเลงอยู่สักหน่อยมากมาย

ถึงแม้จะมีได้รับเป็นราชบุตร สมเด็จพระเอกาทศรถก็ทรงโปรดปรานเด็กหนุ่มผู้นี้มาก พออายุ 14 ก็ตั้งเป็นมหาดเล็กหุ้มแพร อายุ 17 ได้เลื่อนเป็นจมื่นศรีสรลักษณ์หัวหมื่นมหาดเล็กอยู่มาวันหนึ่ง ท่านผู้นี้ไปเที่ยวพิธี่แรกนาขวัญ ก็วางท่าใหญ่โตจนเกิดทะเลาะวิวาททุบตีกับพวกของพระยาแรกนา เมื่อมีคนมาราบหูลฟ้องสมเด็จพระเอกาทศรถพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงพิโรธ รับสั่งให้ตามตัวจมื่นศรีสรลักษณ์มาเฝ้าแต่ไม่มีใครหาตัวได้ เพราะท่านกลัวความผิดเกรงจะถูกลงโทษจึงไปแอบซ่อนอยู่ในวัด สมเด็จพระเอกาทศรถจึงให้ตำรวจวังไปจับออกญาศรีธรรมราชมาใส่ที่คุมขัง เป็นการลงโทษพ่อแทนลูกชาย จมื่นศรีสรลักษณ์มีความกตัญญูต่อบิดาเลี้ยงนี้ จึงออกจากที่ซ่อนมาราบหูลขอรับพระราชอาญาด้วยตนเอง ผู้เขียนอ่านประวัติศาสตร์มาถึงตอนนี้ ก็เกิดมีความคิดขึ้นมา เพราะแท้จริงแล้วถ้าสมเด็จพระเอกาทศรถทรงประสงค์ที่จะทำโทษพ่อแทนลูก ก็ควรจะเอาพระองค์เองใส่คุกเพราะเป็นพระบิดาที่แท้จริงของสมเด็จพระเจ้าปราสาททอง

จมื่นศรีสรลักษณ์จึงพ้นโทษเมื่อสมเด็จพระเอกาทศรถเสด็จสวรรคต และพระเจ้าทรงธรรมขึ้นรับราชสมบัติต่อ จมื่นศรีสรลักษณ์ก็ได้เลื่อนตำแหน่งเป็นพระยาศรีวรวงศ์จางวางมหาดเล็กตลอดรัชกาลของพระเจ้าทรงธรรมนั้น ท่านก็รับใช้ในราชการเป็นอย่างดี ด้วยความซื่อตรง สุจริต จึงเป็นที่โปรดปรานและไว้วางใจของพระเจ้าแผ่นดินมาก สมเด็จพระเจ้าทรงธรรมมีพระอนุชาอยู่องค์หนึ่ง คือ พระศรีศิลป์และมีพระราชโอรสอ่อนเยาว์สององค์ คือ พระเชษฐาและพระอาทิตยวงศ์ พระเชษฐานั้นมีอายุ 15 พรรษา และพระอาทิตยวงศ์เพิ่งมีพระชนมายุเพียง 10 ปี ครั้นถึง พ.ศ. 2171 สมเด็จพระเจ้าทรงธรรมทรงประชวรหนัก รู้พระองค์ว่าจะสิ้นพระชีพายในไม่ช้า จึงรับสั่งให้พระยา

ศรีวรวงศ์มาเฝ้าและตรัสว่าไม่ทรงปรารถนาที่จะยกราชสมบัติให้แก่พระศรีศิลป์ อนุชา ตามประเพณีของบ้านเมือง ด้วยทรงประสงค์ที่จะให้พระเชษฐาเฮอร์สองค์โตได้ครองกรุงสยามต่อไปมากกว่าประกาศว่า

1. เรื่องนี้พระยาศรีวรวงศ์ก็ทูลว่า เมื่อพระเจ้าทรงธรรมสิ้นพระชีพในเดือนอ้าย แรม 7 ค่ำ ปีมะโรง พระยาศรีวรวงศ์ก็เรียกประชุมข้าราชการทั้งหลายในท้องพระโรง สมเด็จพระเจ้าทรงธรรมทรงต้องการมอบราชสมบัติให้แก่พระเชษฐา เมื่อมีข้าราชการผู้ใหญ่หลายท่าน โดยเฉพาะเจ้าพระยามหาเสนาคัดค้านว่า นั้นเป็นการกระทำที่ผิดกฎประเพณีของบ้านเมือง ผู้ที่สมควรได้รับราชสมบัติคือพระศรีศิลป์ ซึ่งขณะนั้นกำลังบวชเป็นพระภิกษุอยู่ ไม่ควรยกเด็กอายุ 15 ปี ขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดิน พระยาศรีวรวงศ์ก็แสดงฤทธิ์สังหารของท่านให้กรูเข้าจับพระยามหาเสนาและข้าราชการผู้ใหญ่ทั้งหลายนั้นไปประหารชีวิตเสียทุกคน แล้วพระยาศรีวรวงศ์ก็ขึ้นยึดตำแหน่งใหม่เป็นเจ้าพระยามหาเสนาว่าที่สมุหกลาโหมแทน เราอ่านพงศาวดารไทยก็มีความรู้สึกว่าพระยาศรีวรวงศ์นี้ มีความกตัญญูต่อพระเจ้าทรงธรรม จึงปฏิบัติตามความประสงค์ของพระองค์ด้วยความจงรักภักดี แต่ถ้าเราศึกษาข้อความในหนังสือญี่ปุ่น หรือจากบันทึกของวันวลีตฝรั่งเศสชาวฮอลันดา ก็ได้ข้อมูลผิดแผกกันไป นายวันวลีตเขียนไว้ว่า “ขณะเมื่อพระเจ้าทรงธรรมประชวรหนักอยู่บนพระที่พระองค์มิได้ทรงปฏิบัติตามราชประเพณี และหลักพระราชกำหนดกฎหมาย ซึ่งมีว่าผู้ที่ควรได้รับเป็นรัชทายาทสืบราชสมบัตินั้น ต้องเป็นพระราชอนุชาของพระมหากษัตริย์ มิใช่พระราชโอรส “แต่พระองค์กลับทรงจัดเลือก ตั้งพระราชโอรสที่มีพระชนมายุเพียง 15 พรรษาเป็นรัชทายาท ฝ่ายออกญาศรีวรวงศ์กลับส่งเสริมสนับสนุน มิได้คัดค้านแต่อย่างใด เพราะคิดไว้ในใจแล้วว่า ตนจะแย่งชิงราชสมบัติของพระราชโอรสให้จงได้ จึงยอมรับบริหารจัดการตามพระราชประสงค์เสียโดยเร็ว

2. และเพื่อที่จะให้กิจการซึ่งออกญาศรีวรวงศ์คิดไว้สำเร็จได้สะดวก จึงเกลี้ยกล่อมออกญาเสนาภิมุข ที่เป็นผู้บังคับบัญชาญี่ปุ่นข้าราชการนับแต่ 600 คน ได้ยินยอมรู้เห็นด้วย ครั้นเมื่อพระเจ้าทรงธรรมราชา (ความจริงตอนนี้นวันวลีตเขียนผิด เพราะเฮอร์สองค์โตที่ได้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน คือ พระเชษฐาธิราช) และทรงสถาปนาออกญาศรีวรวงศ์ ขึ้นเป็นเจ้าพระยาภิรมย์ เมื่อเจ้าพระยาภิรมย์มีอำนาจสิทธิขาดใหญ่โตขึ้นเช่นนั้น ก็คิดการกำเริบมักใหญ่ใฝ่สูง แย่งอาญาสิทธิ์ภายนอกของพระองค์เสียจนสิ้นหนังสือทูลโกจิราณ ของญี่ปุ่น ก็บรรยายไว้คล้ายเคียงกัน แต่เพราะผู้แต่งเป็นญี่ปุ่นเขาก็เข้าข้างชาวญี่ปุ่นด้วยกัน โดยยกย่องพระยาเสนาภิมุข หัวหน้าทหารชาวญี่ปุ่น

ในกรุงศรีอยุธยา ว่าเป็นขุนนางที่จงรักภักดีต่อพระเจ้าทรงธรรม มีอุดมคติสูงส่งไม่เจ้าเล่ห์เห็นแก่ตัว เช่นพระยาศรีวรวงศ์ ดำเนินปฏิปทาเล็งถึงเหตุการณ์ตอนนี้ว่า ครั้นต่อมา เมื่อพระเจ้ากรุงศรีอยุธยา ทรงพระประชวรหนัก แพทย์ถวายพระโอสถแต่พระอาการก็มิได้ทุเลาเบาบางลง เป็นอันพระองค์ ทรงเห็นว่า ไม่มีโอกาสที่จะรอดพ้นมรณภัยอันใหญ่หลวงได้แล้ว จึงมีรับสั่งให้หาเจ้าพระยากลาโหม กับยามาดา (หมายถึง พระยาศรีวรวงศ์และพระยาเสนาภิมุข ซึ่งญี่ปุ่นเรียกว่ายามาดา นางามาซา) อีกทั้งเหล่าขุนมนตรีผู้ใหญ่เข้าไปเฝ้าพระที่แล้วมีพระราชดำรัสว่า “พระองค์มีพระราชประสงค์ จะเสด็จออกจากราชสมบัติ และให้พระยุพราช สืบราชสมบัติต่อไปขอให้ขุนมนตรีทั้งหลาย จงช่วยเหลือทะนุบำรุงพระราชโอรส และช่วยกันดำเนินรัฐประศาสนนโยบายปกครองประเทศไทยให้ เป็นไปตามพระราชประเพณี ที่พระองค์ได้ทรงทำเป็นแบบอย่างไว้” ให้เจ้าพระยากลาโหมและยามาดาผลัดเปลี่ยนเวรกัน จัดการปกครองบ้านเมืองคนละปี คนใดจัดอยู่อีกคนหนึ่งต้องไปรักษาเมือง ปรินพรี (เพชรบุรี)

ตอนที่ 2 กำจัดพระศรีศิลป์

หน้าที่สำคัญต่อไปของพระยาศรีวรวงศ์และพระยาเสนาภิมุข คือ กำจัดเรื่องนี้ทั้งวันว เลียดและพระราชพงศาวดารไทยเล่าไว้ละเอียดดี กล่าวในทำนองเดียวกันว่า พระยาศรีวรวงศ์ทำ อุบายส่งพระยาเสนาภิมุขมาหลอกลวงพระศรีศิลป์ว่าจะนำกองทหารญี่ปุ่นเข้าตีพระราชวังให้พระศรี ศิลป์ขณะนั้นบวชเป็นพระภิกษุอยู่ในวัด เมื่อได้ทราบว่าจะได้มีโอกาสเป็นพระเจ้าแผ่นดินก็เชื่อนสนิท ถึงกับรีบสึกออกจากวัดตามทหารขามุไรญี่ปุ่น ยกพลยกพลมาที่พระราชวังส่วนพระยากลาโหมนั้น คอยทำอยู่ที่วังแล้ว พอพระศรีศิลป์หลงตัวมาถึงทหารไทยก็ตรงเข้าจับทันที ส่วนขามุไรทั้งหลายที่ อารักขาพระศรีศิลป์อยู่นั้นต่างก็ยินยอม พระศรีศิลป์จึงรู้ว่าถูกเขาหลอก แต่ทุกอย่างก็สายไปแล้ว

1. นายวันวเลียดกล่าวว่า ความจริงสมเด็จพระเชษฐาธิราชก็มิได้มีพระทัยที่ตื้นนัก ถึงแม้ ไม่ปรารถนาที่จะตัดคอพระศรีศิลป์ทันที ก็เตรียมให้ตายช้า ๆ ไปเอง โดยเอาตัวไปใส่ไว้ในหลุมลึก และสั่งเจ้าพนักงานผู้ควบคุมว่า ให้ลดจำนวนอาหารที่ถวายลงทุกวัน จนกว่าจะสิ้นพระชีพไปเอง พนักงานนั้นก็มีหน้าที่ชะงักดูในหลุมวันละสามครั้ง เพื่อจะได้ทราบว่ายังมีชีวิตอยู่หรือไม่ พระศรีศิลป์ นั้นชะตายังไม่ถึงฆาต เพราะมีญาติห่าง ๆ ผู้หนึ่งซื้อหลวงมงคลเก่งชำนาญในการรบและอยู่ยงคง กระพันใครยิงแทงก็ไม่เข้า ท่านผู้นี้มีความจงรักภักดีต่อพระศรีศิลป์ จึงแอบเข้าไปในเมืองเพชรบุรี เมื่อสืบทราบแนวพระศรีศิลป์ถูกขังอยู่ตรงไหน ก็ขุดอุโมงค์ใต้ดินเข้าไปจนถึงจนได้ยืนพระศรีศิลป์

ครวญครางว่า ขอติมน้ำสั๊กหน่อยเถิดก่อนจะตาย ที่ช่วยท่านขุดดินอยู่นั้น เอาตัวมาเค้นคอเสียจนตาย แล้วใส่เสื้อผ้าของพระศรีศิลป์ นายวันวเลียดเล่าว่าเมื่อหลวงมวงคลท่านขุดไปถึง จึงเลือกทาสชายคนหนึ่งเป็นศรีศิลป์ ทิ้งศพทาสไว้ในหลุม แล้วอุ้มพระศรีศิลป์หลบหนีไป เข้าวันรุ่งขึ้นพนักงานชะโงกหน้าคูในหลุม เห็นร่างชายทาสผู้เคราะห์ร้าย นอนอยู่ไม่เคลื่อนไหว จึงรายงานต่อพระเชษฐาธิราชว่าพระศรีศิลป์สิ้นพระชนม์ และทำการกลบหลุมโดยมิได้ลงไปสำรวจด้วยตนเองให้แน่นอนแล้ว

2. ส่วนหลวงมวงคลนั้น ก็นำพระศรีศิลป์ไปให้พระสงฆ์บำรุงรักษาในวัด แห่งหนึ่งจนสุขภาพร่างกายของท่านแข็งแรงตามเดิม ข่าวการรอดตายของพระศรีศิลป์นี้ แผ่กระจายไปอย่างรวดเร็ว ทำให้ขุนนางผู้ใหญ่ในกรุงศรีอยุธยาหลายท่านยกพวกพลมารวมด้วยที่เมืองเพชรบุรี นอกจากนั้นยังมีประชาชนมาขอเป็นทหารอีกมากมาย แม้แต่พระภิกษุก็สึกออกมาจากวัดวาอารามเป็นจำนวนมาก ทุกคนต้องการช่วยรบเพื่อชิงราชสมบัติ กลับมาถวายแก่พระศรีศิลป์จนในที่สุด เมื่อพระศรีศิลป์รวบรวมผู้คนได้ถึง 20,000 คน ก็ประกาศตนเป็นพระเจ้าแผ่นดินไทย ตั้งมั่นอยู่ที่เมืองเพชรบุรี ฝ่ายกรุงศรีอยุธยาเมื่อได้ทราบข่าวก็จัดทัพใหญ่ มีพลทหาร 20,000 คน และชาวมุไรญีปุ่นอีก 800 ยกกำลังมาที่เมืองเพชรบุรี ทัพนี้ออกญากำแหงเป็นแม่ทัพและออกญาเสนาภิมุข เป็นผู้บังคับบัญชาทหารญีปุ่น เมื่อทัพกรุงศรีอยุธยาและทัพเมืองเพชรบุรีประจันหน้ากัน พระยาเสนาภิมุขแม่ทัพญีปุ่น ก็ส่งผู้แทนมาเจรจากับหลวงมวงคล บอกว่าตนมีความปรารถนาจะนำทหารญีปุ่นมาเข้าข้างด้วย เมื่อถึงเวลารบกันในวันรุ่งขึ้น ทหารชาวมุไรทั้ง 800 คนนี้ จะแก้มือไม่รบจริงและยอมให้จับเป็นเชลยทั้งหมด เพื่อจะได้รับราชการภายใต้พระศรีศิลป์ต่อไป เพราะเหตุใดหลวงมวงคลจึงเชื่อพระยาเสนาภิมุขซึ่งเคยมาหลอกพระศรีศิลป์ให้ถูกจับไปครั้งหนึ่งแล้ว เป็นเรื่องยากที่จะเข้าใจเป็นลักษณะของคนไทย ที่มักจะเชื่อตรงไปตรงมาจึงหลงกลโดนแม่ทัพญีปุ่นเขาหลอกเป็นครั้งที่สอง

วันรุ่งขึ้นเมื่อกองทัพเครื่องนอนลาเรียกพลเข้าโจมตี เชื่อสนิทว่าพวกนี้จะไม่รบจริงจึงเพียงแต่รอให้จับเป็นเชลยเท่านั้นตะลุมบอนใส่กัน ทหารเมืองเพชรบุรีก็เลิกเอาใจใส่กับเหล่าชาวมุไรญีปุ่น เพราะแต่ที่ไหนได้ นักรบชาวมุไรญีปุ่นเจ้าเล่ห์เกิดเอาจริง โละเขนฆ่าทหารของพระศรีศิลป์ล้มตายซ้ำขวา ทหารไทยแห่งกรุงศรีอยุธยาก็ตีหนุันทัพ ภายในเวลาไม่นานกองทัพของหลวงมวงคลก็แตกพ่าย พระศรีศิลป์เองนั้นพยายามหลบหนีไปทางนครศรีธรรมราช แต่เสด็จไปไม่ทันถึงก็ถูกออกญากำแหงจับได้ นำตัวมาถวายแก่พระเชษฐาอีกครั้งหนึ่งพระศรีศิลป์นั้น เมื่อต้องเผชิญกับสมเด็จพระเชษฐาธิราชเป็นครั้งที่สอง ก็ทรงตระหนักดีว่า คราวนี้ถึงที่จะตายเป็นแน่จึงมิได้พยายาม

ขอชีวิตไว้ เพียงแต่สั่งสอนในฐานะที่เคยเป็นพระเจ้าอาและเป็นพระภิกษุมาก่อนว่าชีวิตนั้นไม่มีอะไร
เที่ยงแท้แน่นอนอนมัจฉ์พระมหากษัตริย์เอง ขอให้ระวังตัวให้ดี เพราะวันหนึ่งอาจจะถูกพระยา
กลาโหมกำจัดเสีย เช่นพระองค์เองหลังจากนั้นพระศรีศิลป์ก็ถูกนำตัวไปปลงพระชนม์ที่วัดพระเมรุ
โคกพระยา

นายวันวเลียดเล่าว่าวิธีประหารพระศรีศิลป์นั้น คือ อนุญาตให้พระองค์เอนพระกายลง
บนผ้าผืนสีแดง แล้วเพชรฆาตก็เอาไม้แหลมเสียบเข้าไปในท้อง ปักทิ้งไว้ให้คืนกระดั่ว ๆ อยู่พัก
ใหญ่ เมื่อพระองค์ไม่เคลื่อนไหวแล้ว จึงห่อร่างด้วยผ้าแดงและโยนลงหลุมปล่อยให้ศพเอนอยู่นั่นเอง
การฆ่าเจ้านายแบบนี้ฟังดูแปลกหน่อย เพราะกฎหมายของกรุงศรีอยุธยาสมัยนั้นระบุไว้ว่า
การประหารชีวิตเจ้านายนั้น ต้องมีเพชรฆาตสองคนเรียกว่า หลวงพันหลังและนายแวงหลัง กฎ
มนเทียรบาลกล่าวว่า “นายแวงนั่งทับตัก ขุนดาบขุนใหญ่ไปนั่งดู หมื่นทะเลวงพันกราบสามคาบ ตี
ด้วยท่อนจันทน์แล้วเอาลงหลุม นายแวงทะเลวงพันผู้ใด เอาผ้าทรงแลแหวนทองโทลงถึงตายและเมื่อตี
นั้นเสื้อขลิบเบาะรอง”

ในสมัยกรุงศรีอยุธยานั้น วัดโคกพระยาเป็นที่สำหรับปลงพระชนม์ บุคคลที่เป็นเชื้อสาย
พระเจ้าแผ่นดิน ส่วนผ้าแดงและเสื้อขลิบเบาะรองนั้น มีไว้เพื่อเลือดเจ้าจะได้ไม่ตกต้องแผ่นดิน
ผู้เขียนเข้าใจว่า พระศรีศิลป์คงจะถูกประหารชีวิตด้วยวิธีนี้ และวันวเลียดฟังคนอื่นเล่าก็คงจะจดจำ
มาเขียนผิดพลาดไปหน่อยหลวงมงคลเองนั้น เมื่อทัพเพชรบุรีแตกท่านก็ต้องหลบหนีเอาตัวรอด แรก
ก็หนีซุกซ่อนตัวจากเมืองหนึ่งไปอีกเมืองหนึ่ง จนในที่สุดเปลี่ยนความคิดแอบปลอมตัวเข้ามาในกรุง
ศรีอยุธยา โดยมีแผนการจะฆ่าพระยากลาโหม แต่ไม่สำเร็จตามความต้องการ เพราะอุตสาหไปแอบ
ถืออาวุธซ่อนตัวอยู่ที่ประตูวัง ทั้งวัน พระยากลาโหมท่านก็ไม่ออกมาสักทีในที่สุดจึงเลิกล้มความคิด
ไปรับเมียหลวงของท่าน พร้อมทั้งเมียน้อยอีกคนหนึ่ง หลบหนีจากกรุงศรีอยุธยาไปอยู่ใกล้เขตแดน
พม่า ใช้ชีวิตแบบพรานป่าล่าสัตว์มากินกับเมียสองคนหลบซ่อนตัวอยู่ได้เป็นเวลานาน จนกระทั่งวัน
หนึ่งเกิดเคราะห์ร้ายมีทหารจากกรุงศรีอยุธยามาพบที่ซ่อนของท่านและจับตัวภรรยาทั้งสองไป
หลวงมงคลจึงหมดกำลังใจที่จะมีชีวิตต่อไป จึงเดินทางเข้าสู่กรุงศรีอยุธยาและมอบตัวให้จับโดยดี

ตอนที่ 3 ประหารชีวิตพระเชษฐาธิราช

เมื่อกำจัดพระศรีศิลป์และหลวงมงคลได้สำเร็จแล้ว เจ้าพระยากลาโหมก็กลายเป็นผู้มี
อำนาจสูงสุดในกรุงศรีอยุธยา มีตำแหน่งเป็นผู้สำเร็จราชการ เพราะสมเด็จพระเชษฐาธิราชนั้น เป็น

เพียงเด็กอายุ 13 ปี หนังสือทูลโกจิรานของญี่ปุ่นเล่าว่า พระยากลาโหมตอนนั้นเป็นหนุ่มรูปหล่ออายุเพียง 25 ปี พระมารดาของพระเจ้าเชษฐาธิราชติดต้องพระทัย จนถึงกับสมสู่ร่วมด้วยในที่สุดทั้งสองคงจะรำคาญพระเจ้าแผ่นดินเด็กนี้เต็มที จึงคบคิดกันวางยาพิษพระเจ้าเชษฐาธิราชเสียเป็นพระราชินีแทน และพระนางก็ขึ้นครองราชสมบัติ ข้อความเหล่านี้ไม่ตรงกับประวัติศาสตร์ ทั้งที่พบในหนังสือของวันวเลียง หรือในพงศาวดารไทย คิดว่าญี่ปุ่นอาจจะแต่งเพิ่มเติมเกินความจริงไปหน่อย บันทึกหนังสือทูลโกจิราน กล่าวว่า “ล. ค.ศ. 1632 บรรดาขุนนางข้าราชการก็จัดการเชิญเสด็จพระราชโอรสขึ้นผ่านพิภพ และกระทำพระราชพิธีราชาภิเษก ณ เดือนแปด ศกนั้น” ครั้นแล้ว ยามาดาก็กลับไปรักษาเมืองพริบพริตามเดิม ส่วนเจ้าพระยา กลาโหมได้เป็นผู้สำเร็จราชการเวรแรกตามพระกระแสรับสั่ง “เวลานั้นเจ้าพระยากลาโหมมีอายุได้ 25 ปี ยังเป็นโสด รูปร่างสะสวย พระราชมารดาจึงเกิดมีพระทัยปฏิบัติในรูปโฉมของเจ้าพระยากลาโหม แล้วเลยลอบลักกระทำชู้กันขึ้น พระนางถึงกับทรงพระดำริ จะกระทำการเสกสมรสกับเจ้าพระยากลาโหม และจะให้เป็นผู้ได้ครอบครองราชสมบัติแทนพระโอรส” ที่จริงกษัตริย์พระองค์นี้แม้มีพระชนมายุเพียง 13 พรรษาที่ดี พระองค์ก็ประกอบไปด้วยพระปรีชาญาณอันเฉียบแหลม กล่าวคือ พอพระองค์ทรงทราบประพฤติแห่งพระราชมารดาเช่นนั้น ก็มีพระราชดำริที่จะเอาตัวเจ้าพระยา กลาโหมมาประหารชีวิตเสีย เพื่อเป็นทางป้องกันมิให้พระราชมารดาคิดการสำเร็จได้ “แต่พระราชดำรินี้แพร่หลายออกไปเสียก่อน พระราชมารดาจึงแสวงอุบายเชิญเสด็จมายังพระตำหนัก โดยกล่าวว่าจะมีการรื่นเริง แล้วก็ถวายพระกระยาหารอันเจือด้วยยาพิษให้พระองค์เสวยจนเสด็จสวรรคต” แต่พระราชมารดาทรงปิดบังความข้อนี้ แสร้งกล่าวว่าพระองค์เสด็จสวรรคตโดยประชวรพระโรค ซึ่งเกิดขึ้นเป็นปัจจุบันแล้วพระนางจึงมีรับสั่งให้ตกแต่งพระเมรุอย่างงดงาม ถวายเพลิงพระศพตามพระราชประเพณี “ครั้นเสร็จงานพระศพแล้วพระนางก็เสด็จขึ้นผ่านพิภพ โดยถือว่าไม่มีรัชทายาทที่สมควรสืบราชสมบัติต่อไป และใช้พระนามว่าราชินีครองแผ่นดิน” “ครั้นจันทราไปถึงจึงกล่าวแก่ยามาดว่า พระเจ้ากรุงศรีอยุธยาประชวร พระโรคเสด็จสวรรคตโดยบริสุทธิ์ พระราชินีทรงเศร้าสลดเสียพระทัยเป็นอย่างยิ่ง การที่พระราชินีก็เป็นสตรีขึ้นครอบครองราชสมบัติโดยลำพังเช่นนี้ ย่อมเป็นการขัดต่อพระราชประเพณี แต่ที่กระทำไปในครั้งนี้ ก็เป็นการกระทำชั่วคราว เพื่อเป็นการป้องกันมิให้เกิดการจลาจลขึ้นในพระราชอาณาจักร บัดนี้พระราชินีขอเชิญยามาดาเข้าไปเฝ้ายังกรุงศรีอยุธยา เพื่อจะได้ทรงปรึกษาหารือ เลือกลงกษัตริย์ขึ้นครอบครองราชสมบัติต่อไป เมื่อเป็นอันตกลงเลือกตั้งผู้ใดขึ้นแล้ว พระราชินีก็จะเสด็จ

ออกจากราชสมบัติ และมอบคืนราชสมบัติให้ทันที อนึ่งพระราชินีทรงทราบว่ายามาตาไปหลงเชื่อคำคนกล่าวเท็จ ว่าพระราชินีลอบวางยาพิษพระเจ้าแผ่นดินจึงถึงกับโกรธเคือง และตระเตรียมรีพลจะยกไปตีพระนครศรีอยุธยาเพื่อจับกุมพระราชินีนั้น พระราชินีตกพระทัยมากเรื่องนี้ทรงเห็นว่าคงเกิดจากความคิดของพวกที่ปองร้ายพระราชินีเป็นแน่ เพื่อเป็นหลักฐานพระราชินีจึงส่งถ้อยคำปฏิญาณเป็นลายลักษณ์อักษร มาแสดงว่า พระองค์มิได้ทรงทำดังเรื่องราวที่กล่าวกันนั้นเลย และบัดนี้พระองค์ได้ทรงแต่งตั้งให้โอรส บุตรของยามาตาเป็นเจ้าเมืองลครและปัตตานี เมื่อยามาตาได้เห็นหลักฐานเป็นเครื่องแสดงความมีน้ำพระทัยดีของพระราชินีเช่นนั้น ก็หลงเชื่อและยอมรับจะให้บุตรเป็นเจ้าเมืองสองเมืองตามพระประสงค์ แล้วก็เชิญจันทราเลี้ยงดูเป็นการใหญ่ จันทรามั่นใจว่าความคิดฝ่ายตนได้เป็นผลสำเร็จลงแล้ว ก็ทำเป็นแสดงความขอบใจยามาตา และลากลับไปยังที่พัก

ต่อมาเมื่อยามาตาไปเยี่ยมเยียนจันทรา ณ ที่พักเป็นการตอบแทนบ้างแล้ว จันทรา ก็เลยขอลากลับมากรุงศรีอยุธยา เราได้ข้อความเหล่านี้มาจากหนังสืออุโกจิราของญี่ปุ่น ซึ่งดูจะค่อนข้างละเอียดและพิสดารจากความจริงไปบ้าง เรื่องเจ้าพระยากลาโหมกับพระราชมารดาเล่นชู้กันนั้น ก็คงจะไม่ใช่ความจริง ส่วนเรื่องพระเชษฐาธิราชถูกพระราชมารดาวางยาพิษนั้นผิดแน่ ๆ เพราะทั้งวันวลีตและพระราชพงศาวดารไทยฉบับต่าง ๆ กล่าวว่ามิได้เกิดขึ้นเช่นนั้นเลยพระเชษฐาธิราชนั้น ลงท้ายก็ถูกเจ้าพระยากลาโหมฆ่าตายจริง แต่เป็นเพราะเกิดขัดพระทัยพิโรธพระยากลาโหมหาว่าท่านอวดดีเป็นกบฏ จะเอาตัวลงโทษเจ้าพระยากลาโหมเลยต้องยกพวกเข้าต่อสู้ และประหารพระเจ้าเชษฐาธิราชเสียก่อน นายวันวลีตเขียนเล่าว่า “เมื่อเจ้าพระยากลาโหมมีอำนาจสิทธิ์ขาดใหญ่โตขึ้นเช่นนั้น ก็คิดการ กำเริบมักใหญ่ใฝ่สูง แยกอำนาจสิทธิ์ภายนอกของพระองค์เสียจนสิ้น ดังจะเห็นได้เป็นตัวอย่าง เช่น การปลงศพเป็นต้น ได้มีพระราชกำหนดกฎหมายเพียรบาลอยู่ว่า ต้องกระทำเป็นลำดับสูงต่ำตามฐานะศักดิ์ของผู้ตาย “แต่เจ้าพระยากลาโหมหาได้ประพฤติตามพระราชกำหนดกฎหมายเพียรบาลนั้นไม่ ถืออำนาจจัดการปลงศพบิดา โดยทำพิธีใหญ่โตจนเกินควรแก่ฐานะแห่งข้าแผ่นดิน ซึ่งถึงแม้ข้าราชการผู้มียศบรรดาศักดิ์ที่สูงที่สุด ต้องมาประชุมในการศพจนในพระราชวังแทบไม่มีใครเหลืออยู่เลย การที่เจ้าพระยากลาโหมฝ่าฝืนกระทำการเช่นนี้ เป็นการดูหมิ่นพระเดชานุภาพของพระองค์โดยตรง พระองค์ทรงกริ้วกราดจนลืมนึกว่ายังทรงพระเยาว์อยู่ และมีพระราชดำรัสออกไปโดยตรงว่า เจ้าพระยากลาโหมเป็นกบฏ” ด้วยเหตุนี้ เจ้าพระยากลาโหมจึงเลยทำการจนนอกนอกหน้า คุมพรรคพวกตรงเข้าไปในพระราชวังพร้อมกับญี่ปุ่นผู้เป็นองครักษ์ พระองค์ต้องหาออก

จากพระราชวังไป ครั้นภายหลังฝ่ายเจ้าพระยาโกโหมจับพระองค์ได้จึ่งให้สำเร็จโทษเสียเรื่อง เจ้าพระยาโกโหมถูกเหตุการณ์บังคับให้ประหารพระเจ้าเชษฐาธิราชที่ “สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมิได้ วิจารณ์ให้ถ่องแท้ ตกพระทัยตรัสให้ชาวป้อม ล้อมพระราชวังขึ้นประจำที่ แล้วเตรียมทหารในไว้เป็น กอง ๆ จึงดำรัสให้ขุนมหานทรออกไปหาตัวเจ้าพระยาโกโหมสุริยวงศ์เข้ามา ขณะนั้นจมีนสรร เพชญ์ภักดีสอดหนังสือกลับไปก่อนว่า พระโองการจะให้หาเข้ามาดูม้วย บัดนี้เตรียมไว้พร้อมอยู่แล้ว เมื่อเจ้าคุณเข้ามานั้น ให้คาดเชือกเข้ามาทีเดียว เจ้าพระยาโกโหมท่านเห็นข้าราชการทั้งหลายบน นอบเกรงกลัวดี จึงกล่าวต่อไปว่า “ท่านทั้งปวงจงเห็นจริงด้วยเราเถิด เรากตัญญูคิดว่าเป็นลูกเจ้าข้า แดง จึงเป็นต้นคิดอ่านปรีksamให้เสียราชประเพณี ยกราชสมบัติถวายแล้วยังหาไม่ความดีไม่ ฟังแต่ คำคนยุยงกลับจะมาทำร้ายเรา ผู้มีความชอบต่อแผ่นดินอีกเล่า ท่านทั้งปวงจะทำราชการไปข้างหน้า จงเร่งคิดเถิด”

ตอน 4 กำจัดยามาดาคุแห่งญี่ปุ่น

ถ้าเราศึกษาจากพระราชพงศาวดารของไทยต่อไปก็จะได้ความรู้ว่า เจ้าพระยาโกโหมนี้ ท่านเป็นคนดีจริง ไม่คิดเห็นแก่ตัวเลยเพราะถึงแม้จะมีอำนาจสูงสุดในกรุงศรีอยุธยา หลังจาก ประหารพระเจ้าเชษฐาธิราชราชาอายุน้อยไปแล้ว ก็ยังอุตสาหยกพระอาทิตย์วงศ์อนุชาของพระเจ้าเชษฐา ธิราช ซึ่งขณะนั้นมีอายุเพียง 9 พรรษาขึ้นเป็นกษัตริย์ครองกรุงศรีอยุธยาต่อไป ส่วนตัวท่านเองนั้น ยอมเป็นแค่ผู้สำเร็จราชการรักษาแผ่นดิน พงศาวดารเล่าว่า ฝ่ายเสนาพฤตมาตย์ราชบุโรทิศ ทั้งหลาย จึงเอาเครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์ ไปถวายเจ้าพระยาโกโหมสุริยวงศ์มิได้รับว่าเราทำการ ครั้งนี้ จะชิงราชสมบัติได้ เพราะภัยมาถึงตัวแล้วก็จำเป็น พระอาทิตย์วงศ์ซึ่งเป็นราชบุตร พระมหากษัตริย์นั้นยังมีอยู่ ควรจะยกพระอาทิตย์วงศ์ขึ้นผ่านสมบัติโดยราชประเพณีจึงจะชอบ ปรีksamเสนาบดีทั้งปวงพร้อมแล้ว ก็ราชาภิเษกพระอาทิตย์วงศ์ขึ้นผ่านพิภพกรุงพระนครศรีอยุธยา” แต่ฝรั่งนายวันวเลียดนั้น ออกความเห็นในหนังสือของเขาไว้ผิดแปลกไปจากพงศาวดาร โดยอ้างว่า ความจริงเจ้าพระยาโกโหมนั้นอยากเป็นพระเจ้าแผ่นดินเต็มที่แล้ว ชดอยู่ที่ว่ายังเกรงกลัวกำลังของ พระยาเสนาภิมุข แม่ทัพกองทหารญี่ปุ่น เพราะท่านผู้นี้มีความจงรักภักดีต่อสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม มาก และถึงแม้จะเป็นต่างชาติชาวญี่ปุ่นก็เป็นที่ยาเกรงในหมู่ขุนนางไทยทั้งหลาย เพราะทหารญี่ปุ่น ซามูไรนั้น ถึงแม้จะมีจำนวนน้อยกว่าทหารไทยก็มักมีฝีมือ รอบเหนือกว่ามิใช่จะกำจัดปราบปรามเอา ได้โดยง่าย นายวันวเลียดบันทึกไว้ว่า “ที่จริง เจ้าพระยาโกโหมตั้งใจจะขึ้นครองราชสมบัติเสียเอง

แต่บังเอิญมีคู่แข่งที่มีอำนาจเป็นใหญ่อยู่ในพวกของตนอีกคนหนึ่ง เจ้าพระยาโกโหมจึงจำเป็นต้องสงบความคิดนั้นไว้” เจ้าพระยาโกโหมใคร่ประสงค์จะฟังการออกญาเสนาภิมุขว่าจะคิดประการใด ในการเลือกตั้งผู้ครอบครองราชสมบัติ ครั้นคืนวันหนึ่งเป็นเวลาเดือนมิดจึงพร้อมกับออกญาพระคลังพากันลงเรือไปบ้านออกญาเสนาภิมุขแต่สองคน โดยมีได้มีข้าทาสติดตามไปด้วย “เจ้าพระยาโกโหมกล่าวเป็นที่ปรึกษาว่า พระราชอาณาจักรที่จะดำรงอยู่ โดยมีมีพระมหากษัตริย์ทรงปกป้องรักษานั้นไม่ได้ ส่วนพระราชอนุชาของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวผู้เสด็จสวรรคตไปเมื่อเร็ว ๆ นั้นเล่า ก็ล้วนแต่ยังทรงพระเยาว์ครั้นจะอัญเชิญเสด็จขึ้นครอบครองราชสมบัติเกรงว่าจะมีภัยแก่บ้านเมืองน่าเสียดาย ที่ประเทศอันทรงไว้ด้วยอำนาจอันใหญ่เช่นนี้ จะมีแต่พระมหากษัตริย์ที่ทรงพระเยาว์ ขอให้ออกญาเสนาภิมุขพิจารณาว่า ควรคัดเลือกขุนนางผู้ใหญ่คนใดคนหนึ่งขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดิน รังการไปชั่วคราก่อนหรือไม่ ต่อเมื่อพระองค์ทรงพระเจริญ มีพระชนมายุสมควรครอบครองราชสมบัติแล้ว จึงมอบถวายราชสมบัติคืนต่อไป ออกญาเสนาภิมุขเมื่อได้ฟังถ้อยคำเจ้าพระยาโกโหมเช่นนั้นก็รู้เท่าจึงตอบว่า ถ้าถึงคราวจำเป็นจะต้องเลือกขุนนางผู้ใหญ่คนใดคนหนึ่ง เพื่อตั้งขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดินผู้รังการแล้ว จะมีผู้เลือกเจ้าพระยาโกโหมเป็นมั่นคง เพราะเจ้าพระยาโกโหมเป็นทั้งราชตระกูลและเป็นขุนนางผู้ใหญ่ที่มีอำนาจสูงสุด ไม่มีผู้ใดที่สมควรยิ่งไปกว่าเป็นแน่แท้ “แต่ถ้าเลือกเจ้าพระยาโกโหมขึ้น ประชาชนก็จะมีข้อครหาและทั้งจะเข้าใจว่าสมรู้เป็นใจกันใช้อำนาจอันมิชอบธรรม เจ้าพระยาโกโหมจะครอบครองบ้านเมืองโดยปราศจากความสุจริตอันหนึ่ง ถ้าเลือกตั้งขุนนางผู้อื่นขึ้นน่าเกรงว่า เมื่อถึงคราวที่พระองค์ทรงพระเจริญ และมีพระชนมายุสมควรได้ขึ้นเถลิงถวัลย์ราชสมบัติแล้ว ผู้นั้นก็จะยึดเอาราชสมบัติไว้เป็นของตนเสียไม่ยอมถวายคืน ขอนักกลับจะเป็นเหตุทอ้งพระโรง พระราชวังเกี่ยวโต เมืองหลวงเก่าของญี่ปุ่นให้ขัดขวางของพระเจ้ากรุงศรีอยุธยาเสื่อมสูญไป

ส่วนข้อที่จะให้เจ้าพระยาโกโหมเป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดินนั้น เจ้าพระยาโกโหมไม่มีความประสงค์เลย แต่เมื่อมาคิดว่าถึงอย่างไรก็ดี การครั้งนี้ต้องตกอยู่ในความพิเคราะห์พิจารณาของออกญาเสนาภิมุขโดยมาก ถ้าปฏิเสธไม่ยอมรับโดยดีแล้ว ออกญาเสนาภิมุขคงจะเลือกหาผู้อื่นต่อไปอีก และผู้นั้นคงไม่ขัดขวางเลย “ด้วยเหตุนี้เจ้าพระยาโกโหมจึงเป็นอันตกลงและรีบกลับไปยังพระนครศรีอยุธยา “ครั้นรุ่งขึ้นก็ให้มีการประชุมมุขมนตรีและขุนนางข้าราชการทั้งหลาย เจ้าพระยาโกโหมกล่าวในที่ประชุมว่า กรุงศรีอยุธยาจะดำรงอยู่โดยมีมีพระ มหากษัตริราชครอบครองนั้น

ไม่ได้ และในเวลานี้ยังมีพระราชโอรสของ พระพุทธเจ้าหลวงอยู่หลายพระองค์ พระองค์ผู้เป็นเชษฐาโอรสมีพระชนมายุประมาณสิบพรรษา สมควรจะได้สืบราชสมบัติยิ่งกว่าผู้อื่น เหล่ามุขมนตรี และข้าราชการทั้งหลายที่มาประชุม รวมทั้งออกญาเสนาภิมุขด้วยกันเป็นอันตกลงพร้อมกัน แล้วจึงกระทำพิธีราชาภิเษกอัญเชิญเสด็จขึ้นเถลิงถวัลย์ราชสมบัติตามขัตติยประเพณี และถวายพระนามว่าพระอาทิตย์วงศ์

“ส่วนเจ้าพระยากลาโหมที่ประชุมตกลงตั้งให้เป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ในการเลือกอัญเชิญเสด็จพระอาทิตย์จักรวงศ์ขึ้นครองครองราชสมบัตินี้ แม้ประชาชนพลเมืองผู้หวังจะให้การเป็นไปโดยชอบด้วยทำนองครองราช ประเพณี ก็พากันลงความเห็นว่าเป็นการสมควรอย่างยิ่งเหมือนกัน” ข้อความของวันวลิตนี้แสดงให้เห็นว่า เจ้าพระยากลาโหมมิได้ยกตนขึ้น “ฝ่ายเจ้าพระยากลาโหมเมื่อทราบแน่ว่าตนมิได้รับผลอันใดจากออกญาเสนาภิมุขแล้ว ก็จำต้องยอมเห็นพ้องด้วยความคิดของออกญาเสนาภิมุข ในการที่จะอัญเชิญพระราชอนุชาขึ้นครองครองราชสมบัติ” ส่วนข้อที่จะให้เจ้าพระยากลาโหมเป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดินนั้น เจ้าพระยากลาโหมไม่มีความประสงค์เลย แต่เมื่อมาคิดมาถึงอย่างไรก็ดี การครั้งนี้ต้องตกอยู่ในความพิเคราะห์พิจารณาของออกญาเสนาภิมุขโดยมาก ถ้าปฏิเสธไม่ยอมรับโดยดีแล้ว ออกญาเสนาภิมุขคงจะเลือกหาผู้อื่นต่อไปอีก และผู้นั้นคงไม่ขัดขวางเลย ด้วยเหตุนี้ เจ้าพระยากลาโหมจึงเป็นอันตกลงและรีบกลับไปยังพระนครศรีอยุธยา “ครั้นรุ่งขึ้น ก็ให้มีการประชุมมุขมนตรีและขุนนางข้าราชการทั้งหลาย เจ้าพระยากลาโหมกล่าวในที่ประชุมว่ากรุงศรีอยุธยาจะดำรงอยู่โดยมีพระมหากษัตริราชครอครองนั้นไม่ได้และในเวลานี้ ยังมีพระราชโอรสของพระพุทธเจ้าหลวงอยู่หลายพระองค์ พระองค์ผู้เป็นเชษฐาโอรสมีพระชนมายุประมาณสิบพรรษา สมควรจะได้สืบราชสมบัติยิ่งกว่าผู้อื่น เหล่ามุขมนตรีและข้าราชการทั้งหลายที่มาประชุม รวมทั้งออกญาเสนาภิมุขด้วยกันเป็นอันตกลงพร้อมกัน แล้วจึงกระทำพิธีราชาภิเษกอัญเชิญเสด็จขึ้นเถลิงถวัลย์ราชสมบัติตามขัตติยประเพณี และถวายพระนามว่าพระอาทิตย์วงศ์” ส่วนเจ้าพระยากลาโหมที่ประชุมตกลงตั้งให้เป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ในการเลือกอัญเชิญเสด็จพระอาทิตย์จักรวงศ์ขึ้นครองครองราชสมบัตินี้ แม้ประชาชนพลเมืองผู้หวังจะให้การเป็นไปโดยชอบด้วยทำนองครองราชประเพณี ก็พากันลงความเห็นว่าเป็นการสมควรอย่างยิ่งเหมือนกัน” ข้อความของวันวลิตนี้แสดงให้เห็นว่าเจ้าพระยากลาโหมมิได้ยกตน

ความอริแต่กร้าวระหว่างเจ้าพระยาလာโหมกับออกญาเสนาภิมุขสหายเก่าของผู้ตายจึงเริ่มมีขึ้น แต่ครั้งเจ้าพระยาလာโหมจะกำจัดออกญาเสนาภิมุขโดยเปิดเผยบ้าง ก็ยังเกรงความกล้าหาญของญี่ปุ่นอยู่มาก เพราะออกญาเสนาภิมุขเป็นหัวหน้า และเป็นที่รักใคร่ของชนชาวญี่ปุ่นอย่างสนิทสนม “เจ้าพระยาလာโหมจึงคิดกำจัดด้วยกลอุบายอันลึกลับ กล่าวคือได้ พยายามกล่าวเท็จเพ็ดทูลพระเจ้ากรุงศรีอยุธยาด้วยประการต่าง ๆ จนพระองค์ทรงเชื่อถือ และมีพระกระแสรับสั่งให้เจ้าเมืองลครเข้าไปเฝ้ายังพระนครศรีอยุธยา เพราะเวลานั้นเจ้าพระยาလာโหมคาดการณ์ล่วงหน้าไว้ตลอดแล้วว่าเจ้าลคร คงยังละทิ้งบ้านเมืองไปเฝ้าตามพระกระแสรับสั่งไม่ได้ เพราะฉะนั้นเมื่อเจ้าเมืองลครมิได้เข้าไปเฝ้าตามรับสั่ง จึงเป็นโอกาสให้เจ้าพระยาလာโหมกราบทูล ยุยงเติมต่อไปว่าเจ้าเมืองลครเป็นกบฏ ควรทรงแต่งตั้งให้ออกญาเสนาภิมุขไปเป็นเจ้าเมืองลครแทนที่เจ้าเมืองเก่า แม้เจ้าพระยาလာโหมคิดอ่านกำจัดออกญาเสนาภิมุขให้ออกไปเสียจาก กรุงศรีอยุธยาได้สำเร็จ จนออกญาเสนาภิมุขกระทำปฏิญาณถวาย และรับทอ้งตราตั้งแล้วก็ดี เจ้าพระยาလာโหมยังทูลแนะนำต่อไปอีกว่า ควรให้ออกญาเสนาภิมุขพาชนชาวญี่ปุ่นที่ตั้งภูมิลำเนาอยู่ในกรุงศรีอยุธยาไปด้วยทั้งสิ้น จะได้เป็นการประดับเกียรติยศ และเพิ่มอำนาจแห่งการปกครองอันเด็ดขาดของ ออกญาเสนาภิมุข “ครั้งเจ้าพระยาလာโหมกำจัดคนทั้งสอง ที่ตนมีความเกรงขามอยู่นั้นสำเร็จสมประสงค์แล้ว ก็เป็นอันเบาใจที่จะคิดการต่อไป”

ตอน 5 กำจัดพระอาทิตย์วงศ์

เจ้าพระยาเสนาภิมุขแม่ทัพนักรบญี่ปุ่น จะถึงแก่ความตายเพราะถูกวางยาพิษในอาหาร หรือเพราะโดนเอายาพิษใส่แผลที่ขาที่ตามผลในประวัติศาสตร์ก็เหมือนกัน คือเจ้าพระยาလာโหมท่านก็ได้กำจัดคู่แข่งอำนาจบารมีคนสุดท้ายของท่านไปมาถึงตอนนี้ก็มีเหลืออยู่เพียงพระอาทิตย์วงศ์เด็กอายุเก้าขวบสิบขวบ ที่ยังนั่งโดดเป็นพระเจ้าแผ่นดินขวางทางอยู่เมื่อสิ้นพระยาจักรีและเจ้าพระยาเสนาภิมุขไปแล้ว พระอาทิตย์วงศ์ก็ขาดที่พึ่ง ไม่มีขุนนางอื่นใดกล้าอุดหนุนความจริงแล้วพระราชพงศาวดารของไทยเราเองก็กล่าวว่า สมเด็จพระอาทิตย์วงศ์นี้ มีลักษณะและอุปนิสัยไม่ดี คือยังเป็นเด็กแต่วางท่าใหญ่โต ถือว่าฉันเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ก็ไม่แสดงความเคารพต่อข้าราชการขุนนางที่เป็นผู้ใหญ่กว่า ชอบเล่นหัวลอกเยาะผู้อื่นอยู่ได้ไม่นานก็มีแต่ผู้คนเกลียดชัง ลงท้ายไม่มีใครทนได้เหล่าข้าราชการทั้งหลายจึงขอร้องให้เจ้าพระยาလာโหมผู้สำเร็จราชการ ปลดออกจากตำแหน่งเสียพระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา บันทึกไว้ว่า “พระอาทิตย์วงศ์ได้ผ่านสมบัติ

ครั้งนั้นพระชนมได้เฝ้าพราหมณ์ ยังทรงพระเยาวราชมอยู่นัก มิได้รู้ที่จะว่าราชการสิ่งใด มีแต่เที่ยวประพาสจับแพะจับแกะเล่น เจ้าพนักงานต้องนำเครื่องทรงและเครื่องเสวยตามไปถวายทุกแห่ง แต่ทำดังนี้เป็นนิจันรันตร์ได้ประมาณหกเดือน มุขมนตรีทั้งปวงปรึกษากันว่า พระมหากษัตริย์เป็นดังนี้ การแผ่นดินจะเสียไปจำจะยกพระอาทิตย์วงศ์ลงเสียจากเศวตฉัตร ควรจะเอาราชสมบัติถวายเจ้าพระยาภิรมย์มงคลไหมสุริยวงศ์” พิจารณาแล้วก็นำเอาเครื่องเบญจราชกกุธภัณฑ์มาถวายเจ้าพระยาภิรมย์มงคล ไทลประพาศเหตุซึ่งพระอาทิตย์วงศ์จะครองแผ่นดินไม่ได้เข้าพระพุทธรูปเจ้าทั้งหลาย ขอลถวายราชสมบัติแก่พระองค์ ขอจงพระกรุณารับทำนุบำรุงสมณชีพราหมณ์ อาณาประชาราษฎร์ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินจะได้อยู่เย็นเป็นสุข เพราะพระเดชเดชาานุภาพของพระองค์นั้นเกิด “เจ้าพระยาภิรมย์มงคลได้ฟังมุขมนตรีทั้งปวงมาอ่อนวอนดังนั้น ก็รับว่าจะครองราชสมบัติ เสนาบดีมนตรีมุขทั้งหลายมีความยินดีนัก ก็อัญเชิญเสด็จเข้าอยู่ในพระราชวัง แล้วเสนาบดีมาตามตราขุโรหิตทูล ข้าราชการพร้อม กันให้พระโหราธิบดีหาฤกษ์ ก็ตั้งการพระราชพิธีปราบดาภิเษก” พระอาทิตย์วงศ์เองนั้นพงศาวดารเล่าว่า เจ้าพระยาภิรมย์มงคลหรือพระเจ้าปราสาททองนี้ มิได้นำไปฆ่าเหมือนพระเชษฐาธิราช คงจะสงสารว่ายังเป็นเด็ก น้อยนัก จึงให้อยู่ในพระราชวังกับพระนมพี่เลี้ยงต่อไป แต่ถึงกระนั้นพระอาทิตย์วงศ์ก็ยังปฏิบัติตนไม่ถูกอยู่ดี วันหนึ่งความไม่มีมารยาท ก็ทำให้พระเจ้าปราสาททองพิโรธอย่างหนัก พระราชพงศาวดารกรุงศรีอยุธยาเล่าว่า “สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินด้วยสนมราชกัญญา นมัสการจุดเทียนพรรษาถวายพระพุทธรูปปฏิมากร ณ วัดศรีสรรเพชญ์ เสด็จไปประพาสหน้าวิหารใหญ่ ทอดพระเนตรเห็นพระอาทิตย์วงศ์ ราชบุตรพระเจ้าทรงธรรม ซึ่งยกออกเสียจากราชสมบัติขึ้นนั่งห้อยเท้าอยู่บนหลังกำแพงแก้ว ชี้พระหัตถ์ตรัสว่าพระอาทิตย์วงศ์คงอาจมิได้ลงจากกำแพงแก้วให้ต่ำ ลดพระอาทิตย์วงศ์ลงจากยศให้ไปปลูกเรือนเสาไม้ไผ่สองห้องสองหลังริมวัดท่าทราย ให้พระอาทิตย์วงศ์อยู่ให้คนอยู่ด้วยสองคนแต่พอตักน้ำหุงข้าว สักแล้วเสด็จเข้าพระราชวัง” พระอาทิตย์วงศ์ถูกไล่ออกจากวัง ลดฐานะไปอยู่บ้านไม้ไผ่สองห้องสองหลัง มีคนรับใช้เพียงสองคน ก็คงนึกโกรธแค้นอยู่ทุกวัน ต้องทนเจิบๆ อัดอั้นตันใจมาจนอายุได้ 16 พรรษา จึงแอบหาพรรคพวกซ่องสุมผู้คนไว้เตรียมแก้แค้น จะแย่งราชสมบัติกลับมาเป็นของตนให้ได้ “ส่วนพวกจันทราที่หนีรอดมาได้ก็พากันนำข่าวมาแจ้งยังกรุงศรีอยุธยา ไม่ช้าชาวนั้นก็แพร่หลายใหญ่โตไปว่าไอ้คนกำลังตระเตรียมรื้อพลประมาณสามแสน ซึ่งเกณฑ์ได้จากเมืองพริบพรีเมืองลคร เมืองปัตตานี เมืองมอญ ลาว และเมืองต่าง ๆ ในแหลมอินโดจีน จะยกเข้ามายังพระนครศรีอยุธยา” ข่าวการเตรียมศึก

ของโออินนี่จะเป็นความจริงหรือเพียงข่าวลือก็ตาม ก็ต้องก่อความหนักพระทัยให้แก่พระเจ้าปราสาททองเป็นอย่างมาก การขึ้นสู่อำนาจสมบัติของพระองค์นั้นเต็มไปด้วยศัตรูอุปสรรคที่ต้องต่อสู้ปราบกำจัดสมเด็จพระเชษฐาธิราช พระอาทิตย์วงศ์และเจ้าพระยาเสนาภิมุขได้สำเร็จแล้ว สิ่งกีดขวางก็ยังไม่หมดไป เพราะยังมีโออินน์กรบขามุไรหนุ่มญี่ปุ่น เคียดแค้นเพราะพ่อถูกฆ่า จะตามมาตีกรุงศรีอยุธยาอีกแต่เราก็กังใจได้ว่า บุคคลเช่นสมเด็จพระเจ้าปราสาททองนั้น จะไม่ทรงหวั่นกลัวผู้ใด เพราะได้เคยเผชิญต่อศัตรูและเหตุการณ์ร้ายแรงมามากต่อมากแล้ว การเตรียมศึกของโออินน์นี่จึงเป็นเพียงปัญหาใหม่ ที่จะต้องแก้ไขกันต่อไป ฝ่ายกรุงศรีอยุธยาจึงจัดกองทัพอภัยรับศึกโออินน์อย่างเต็มที่ และในเวลาเดียวกันก็คิดกำจัดทำร้ายชนชาวญี่ปุ่นทั้งพลเรือนและทหารขามุไรที่พำนัก

ตอนที่ 6 กวาดล้างญี่ปุ่นออกจากกรุงสยาม

ฝ่ายไทยเราก็กังใจว่า ต่อจากนี้ไปชาวญี่ปุ่นนี้ถือว่าเป็น Personanon Grata ญี่ปุ่นใดเข้ามาในเขตพระราชวัง จะถูกจับตัวประหารชีวิตทันที หลังจากประกาศได้ไม่นานก็มีขามุไรญี่ปุ่นคนหนึ่ง บุกรุกเข้าไปในพระราชวัง จะเข้าไปด้วยความประสงค์อันใดนั้นเราไม่ทราบดี เพราะหนังสือญี่ปุ่นมิได้บอกเหตุผลไว้ ผู้เขียนไม่ทราบว่าจะแอบเข้าไปปลงพระชนม์พระเจ้าปราสาททองแบบนินจาหรือเปล่า แต่ระหว่างที่ซุกดาบเดินย่องอยู่ในเขตวังนั้น ตำรวจไทยเห็นเข้าก็กรูกันเข้าล้อมจับ จึงเกิดการสู้รบชุลมุนระหว่าง ญี่ปุ่นคนเดียวกับตำรวจไทยหลายสิบคนผลปรากฏว่ากว่าจะถูกจับตัวได้ ขามุไรญี่ปุ่นนี้ฆ่าตำรวจไทยตายไปถึงสี่คน และฟันทหารวังบาดเจ็บสาหัสอีกเก้าคนครั้นวันรุ่งขึ้นไทยเราจึงส่งจดหมายถึงหัวหน้าชาวบ้านญี่ปุ่นร้องทุกข์ว่าขามุไรญี่ปุ่นลักลอบเข้ามาในพระราชวังต่อสู้กับตำรวจวังฆ่าไทยตายถึงสี่คน และยังทำบาดเจ็บอีกเก้า เราต้องการให้ญี่ปุ่นส่งขามุไรมาชดใช้สิบสามคนเพื่อไทยจะได้ประหารชีวิตเสียสี่ และทำให้บาดเจ็บอีกเก้าแทนกันไปจึงจะถือว่ายุติธรรม ฝ่ายญี่ปุ่นก็ไม่ยอมกระทำตามคำสั่ง จึงเกิดความตึงเครียดโต้ตอบกันไปมาอีกนานในที่สุดทูตแขกอินเดียในกรุงศรีอยุธยา จึงรับเป็นผู้ตัดสินความ โดยกำหนดให้ฝ่ายญี่ปุ่นเสียเงินค่าทำขวัญผู้ตายเป็นจำนวนถึง 133 ชั่ง ซึ่งก็เป็น เงินมากมายในสมัยโบราณ เพราะชั่งหนึ่งเท่ากับ 80 บาท 133 ชั่ง รวมเป็นเงินตั้งหนึ่งหมื่นหกร้อยสี่สิบบาท ซึ่งในสมัยนี้เทียบเท่าเงินหลายแสนหลายล้านบาท ซึ่งพ่อค้าญี่ปุ่นเหล่านั้นก็ยินดีจ่าย เพราะเวลานั้นทุกคนอยู่ในภาวะคับขันอันตราย จะต้องละทิ้งบ้านช่องที่ดินทรัพย์สมบัติที่เคยมี พลัดพรากจากลูกเมียที่เป็นคนไทย เตรียมหลบหนีออกจากกรุงสยามเอาตัวรอดก่อน เพราะฉะนั้นเงินทองของนอกกายจึงไม่เป็นสิ่งที่น่าเสียดายเลย เมื่อฝ่ายญี่ปุ่นยอมจ่ายเงินทุก

บาททุกสวดแล้ว ท่านทูตแขกอินเดียก็ตัดสินใจให้พระเจ้าปราสาททองคืนเรือสำเภาของญี่ปุ่น ทั้ง 30 ลำ เพื่อชนชาวญี่ปุ่นจะได้ทางไปออกทะเลอ่าวไทยไปโดยปลอดภัย ถึงวันแรม 4 ค่ำ เดือนยี่ พ.ศ. 2176 คนญี่ปุ่นทั้งหลายก็เตรียมตัวลงเรือเพื่อออกจากเมืองไทย ฝ่ายสมเด็จพระเจ้าปราสาททองนั้นยังทรงระแวงอยู่ดีว่าญี่ปุ่นเหล่านี้ เมื่อลงเรือสำเภาครบสามสิบลำแล้ว ก็จะแล่นลงใต้ไปรวมพวกกับโอรินที่นครศรีธรรมราช แล้ววกกลับมาตีกรุงศรีอยุธยา พระองค์จึงกลับพระทัยไม่ปฏิบัติตามสัญญา

ขณะที่ญี่ปุ่นกำลังลงเรือกันนั้น ก็ส่งทหารไทยเป็นจำนวนสามพันคนเข้าโจมตีญี่ปุ่น นอกจากนั้นไทยเรายังขอให้เรือสำเภาโปรตุเกสทั้งหลายที่จอด ทอดสมอยู่ในลำแม่น้ำร่วมทำร้าย ญี่ปุ่นด้วย จึงเกิดการรบใหญ่ขึ้นในแม่น้ำไทย ระหว่างชายฉกรรจ์ชาмуไรญี่ปุ่นและทหารของพระเจ้าปราสาททองต่อสู้กันที่ท่าเรืออย่างหนัก จนผู้คนบาดเจ็บล้มตายทั้งสองข้างฝ่ายญี่ปุ่นนั้นก็รบพลาถอยพลาถ พยายามเคลื่อนเรือสำเภาออกจากท่าไทยเราก็กองทหารพายเรือติดตาม ปั่นขึ้นบนสำเภาญี่ปุ่น การต่อสู้จึงลามมาถึงกลางน้ำด้วยจนในที่สุดเรือสำเภาญี่ปุ่นสามารถออกจากอ่าวไทยไปได้หมด แต่ชาмуไรญี่ปุ่นนั้นต้องเสียชีวิตถูกไทยฆ่าถึง 43 คน ฝรั่งเศสจดไว้ว่าฝ่ายไทยนั้นตายไปกว่า 500 คน แปลว่าในการรบครั้งนี้ คนของเราตายมากกว่าเขาถึงสิบเท่าทั้ง ๆ ที่มีกำลังมากกว่าและเป็นฝ่ายจู่โจมเขาก่อนหนังสือทูตโกจิรานเล่าต่อไปว่า เหล่าสำเภาญี่ปุ่นที่หนีรอดออกทะเลไปได้ นั้น ก็แล่นลงใต้ไปสมทบกับกองทัพของโอรินจริง ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การทำนายของพระเจ้าปราสาททองนั้นไม่ผิด ทำให้เราต้องเห็นพระทัยพระองค์บ้างและอภัยต่อการกลับคำของพระเจ้าแผ่นดิน

ส่วนญี่ปุ่นที่ยังตั้งภูมิลำเนาอาศัยไทยได้พยายามเที่ยวสืบแสวงหา และฆ่าเสียด้วยความพยายามอยู่ในที่ต่าง ๆ มาดร้ายเป็นอันมาก สมเด็จพระเจ้าปราสาททองขึ้นครองราชสมบัติ เมื่อพ.ศ. 2473 ดำรงตำแหน่งเป็นพระเจ้ากรุงสยามอยู่เป็นเวลานานถึง 25 ปี จึงเสด็จสวรรคต

บทวิจารณ์หนังสือ

จุดเด่น

มีเนื้อหาสาระของความเป็นกษัตริย์ในการทำหน้าที่ปกครองบ้านเรือนให้มีความสุข และมีความมั่นคงในการค้าขายกับต่างชาติทำให้ประชาชนได้รับวัฒนธรรมใหม่ ๆ ของตะวันตกเข้ามา มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศสยามในสมัยนั้นให้มีความทัดเทียมกับประเทศข้างเคียงหรือมี

พัฒนาการในภาพรวมที่ดีกว่า จะเห็นได้ว่าผู้เขียนต้องการนำเสนอแนวนโยบายของพระเจ้าปราสาททองที่จะทำทุกอย่างเพื่อให้สยามประเทศพัฒนาเข้มแข็งทั้งภายในและภายนอกแม้กระทั่งการทำนายทายทักของโหราจารย์พระองค์เชื้อสนิทในเช่นเรื่องการเปลี่ยนศักราชให้รอดพ้นอาเพศจนเป็นชาติไทยที่เข้มแข็งในยุคปัจจุบันสอดคล้องกับหนังสือของวรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ ได้กล่าวถึงการทำนายทายทักเป็นสิ่งที่อยู่กับสังคมไทยมาอย่างยาวนาน ย้อนกลับไปรัชสมัยของ สมเด็จพระเจ้าปราสาททอง พระมหากษัตริย์ลำดับที่ 24 ครองราชย์ระหว่าง พ.ศ.2172-2199 พระองค์ทรงมีความเชื่อเรื่องโชคลางและการทำนายเป็นอย่างมากในหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่กล่าวถึงรัชสมัยของพระองค์ปรากฏเรื่องราวความเชื่อเรื่องโชคลางอยู่หลายส่วนด้วยกันสาเหตุหนึ่งที่พระองค์ทรงเชื่อเรื่องโชคลางอาจเป็นเพราะพระองค์ทรงขึ้นมาเป็นพระมหากษัตริย์ด้วยวิธีการที่ไม่สะดวกและราบรื่นนัก เพราะพระองค์ทรงดำรงตำแหน่งขุนนางชั้นผู้ใหญ่มาก่อน จากโครงสร้างการปกครองในช่วงเวลานั้นที่ได้ให้บทบาทกับขุนนางเป็นจำนวนมาก จนอำนาจที่มีสามารถกำจุดู่งทางการเมืองได้ เช่น ออกญากลาโหมสุริยวงศ์ที่เป็นตำแหน่งก่อนหน้าที่จะเลื่อนสถานะเป็นพระมหากษัตริย์ (วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ, 2560)

จุดด้อยของหนังสือ

จุดด้อยของหนังสือเรื่อง “พระเจ้าปราสาททอง กษัตริย์นักสู้” ผู้วิจารณ์ไม่เห็นด้วยกับหนังสือเล่มนี้ คือ ไม่มีเชิงอรรถอ้างอิง ไม่มีบรรณานุกรมให้สืบค้นเพิ่มเติมไม่ว่าจะเป็นพระราชพงศาวดารของไทย พงศาวดารของเขมร หนังสือทูโกจิรานของญี่ปุ่น จากบันทึกของนายวันวเลียดชาวฝรั่งเศสซึ่งคล้ายกับหนังสือ : เหตุใดพม่าจึงต้องเผากรุงศรีอยุธยา กล่าวถึงการสงครามเหมือนการค้าชนิดหนึ่งที่ต้องลงทุนเป็นเบื้องต้น จึงต้องมีกำไรในเบื้องปลายด้วยวัตถุประสงค์ดังนี้ เมื่อปล้นฆ่า จนหน้าใจแล้วจึงเผากรุงศรีอยุธยาเสียจนราบเรียบเป็นหน้ากลอง สร้างความเจ็บปวดลุ่มลึกให้แก่ชาวสยามยากที่จะลืมเลือนหายไปกับกาลเวลา เห็นสิ่งปรักหักพังของปราสาทราชวัง วัดวาอารามใหญ่น้อยในเกาะกรุงศรีอยุธยาครั้งไรก็ให้กุมแค้นขึ้นมาทันที สยามเสียกรุงทั้งสองครั้งเพราะคนสยามไม่เป็นสามัคคีและมีบางคนขายชาติ (ลำจุล ฮวบเจริญ, 2560)

บทสรุป

การปกครองของกษัตริย์ในสมัยอยุธยาต้องใช้ความอดทน ความวิริยะอุตสาหะเป็นอย่างมากในการปกป้องประเทศและพัฒนาประเทศในช่วงสมัยของพระเจ้าปราสาททองก็เช่นเดียวกันได้มีการค้าขายสร้างความสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ เช่น ญี่ปุ่น ฝรั่งเศส เป็นต้น ขณะเดียวกันสถานการณ์ทางการเมืองการปกครองในราชสำนักก็ยังไม่สงบนิ่งมรยื้อแย่งอำนาจราชบัลลังก์หลายต่อหลายครั้งกระทั่งเกิดปรากฏการณ์ที่เจ้านายจัดตั้งกองกำลังติดอาวุธชาวต่างชาติไว้ปกป้องรักษาอำนาจของตน จนกองกำลังเหล่านั้นมีอำนาจต่อรองมากขึ้นและก่อกบฏหลายครั้งซึ่งพระมหากษัตริย์จะต้องปรับปรุงแก้ไขกองทัพให้เข้มแข็งอยู่เสมอถึงจะรอดพ้นปัญหาดังกล่าวได้

เอกสารอ้างอิง

- ลำจุล ฮวบเจริญ.(2560). *เหตุใดพม่าจึงต้องเผากรุงศรีอยุธยา*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์: ดี.เค.บุ๊ค ดิสทริบิว.
- วรางคณา นิพัทธ์สุขกิจ. (2560). *ประวัติศาสตร์สมัยอยุธยา*. นนทบุรี : สารคดี.
- วิบูล วิจิตรวาทการ. (2542). *พระเจ้าปราสาททอง กษัตริย์นักสู้*. กรุงเทพฯ : บริษัทธีระการ พิมพ์ จำกัด.